

ผู้เขียนร้อยเรียงเรื่องราวของผู้พิการทางสายตาทั้งหมดได้อย่างรื่นไหล
ประทับใจ และชวนอ่าน ด้วยลีลาการนำเสนอ สำนวนภาษาอันทรงพลังและสวยงาม
มีชีวิตชีวาเช่นงานสารคดีชั้นดี เป็นงานที่ทำให้เราสัมผัสถึงชีวิตและหัวใจความ
เป็นของคนของผู้พิการทางสายตาได้อย่างลุ่มลึก มีเสน่ห์ ประการสำคัญ ทำให้เราได้
รับรู้วาทะแล้วถึงเป็นคนพิการ แต่เขาและเธอก็คือคนที่ปรารถนาจะมีชีวิตอยู่อย่างมี
ศักดิ์ศรี มีคุณค่า ไม่ต่างจากชีวิตสามัญของผู้คนอย่างเราๆ ทั่วไป

อรสม สุทธิสาคร
นักเขียนสารคดี

สำหรับผมแล้ว “เดินรำในความมืด” คือการบอกกล่าวให้ผู้อ่านทราบว่าในโลก
แห่งความมืดมิดที่หลายคนมักคิดหรือเชื่อว่าเป็นโลกที่หยุดนิ่งนั้น แท้จริงแล้วกลับ
เต็มไปด้วยความเคลื่อนไหวแห่งการดำเนินไปของชีวิต และนี่ก็คืออีกหนึ่งจุดเริ่มต้น
ในการเชิญชวนให้ผู้อ่านได้รับทราบสภาวะการณ์ที่แท้จริงของชีวิตในโลกมืด เป็นอีก
ทางเลือกหนึ่งในการเรียนรู้เรื่องราวของคนตาบอด นอกเหนือจากการรู้จักคนตาบอด
ผ่านจินตนาการ ความคิด และความเชื่อ ซึ่งล้วนตั้งต้นที่ความแตกต่างแทบทั้งสิ้น

กิตติพงศ์ สุทธิ
ผู้อำนวยการ สถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา

เชื่อว่าจะทำให้ท่านผู้อ่านเสมือนได้ร่วมอยู่ในวงเสวนากับเพื่อน ๆ คนตาบอด
ท่านจะได้รู้จักเครื่องมือในการดำรงชีวิตของคนตาบอดที่สำคัญ เช่น อักษรเบรลล์
นาฬิกาพูดได้ ไม้เท้าขาว การฝึก Orientation and Mobility และท่านจะได้เรียนรู้
ศักยภาพของมนุษย์ ผ่านประสบการณ์การเลี้ยงลูกของคู่พ่อแม่ตาบอด การเล่นเกม
การเล่นโบว์ลิ่งของคนตาบอด และอื่นๆ ทั้งนี้มิได้เพื่อให้เกิด “ความทึ่ง” แต่เพื่อ
“ความเข้าใจ” เพราะคนตาบอดก็คือมนุษย์เช่นเดียวกับทุกท่าน เพียงแค่...เขามอง
ไม่เห็น...เท่านั้น

แพทย์หญิงวัชรารัตน์ ไร่ไพบลูย์
ผู้จัดการ แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย

ISBN 974-9770-63-3

9 789749 770634

หมวดสารคดี
ราคา ๑๐๐ บาท

แม่โลกไร้แสง ไม่แล้งเรื่องราว

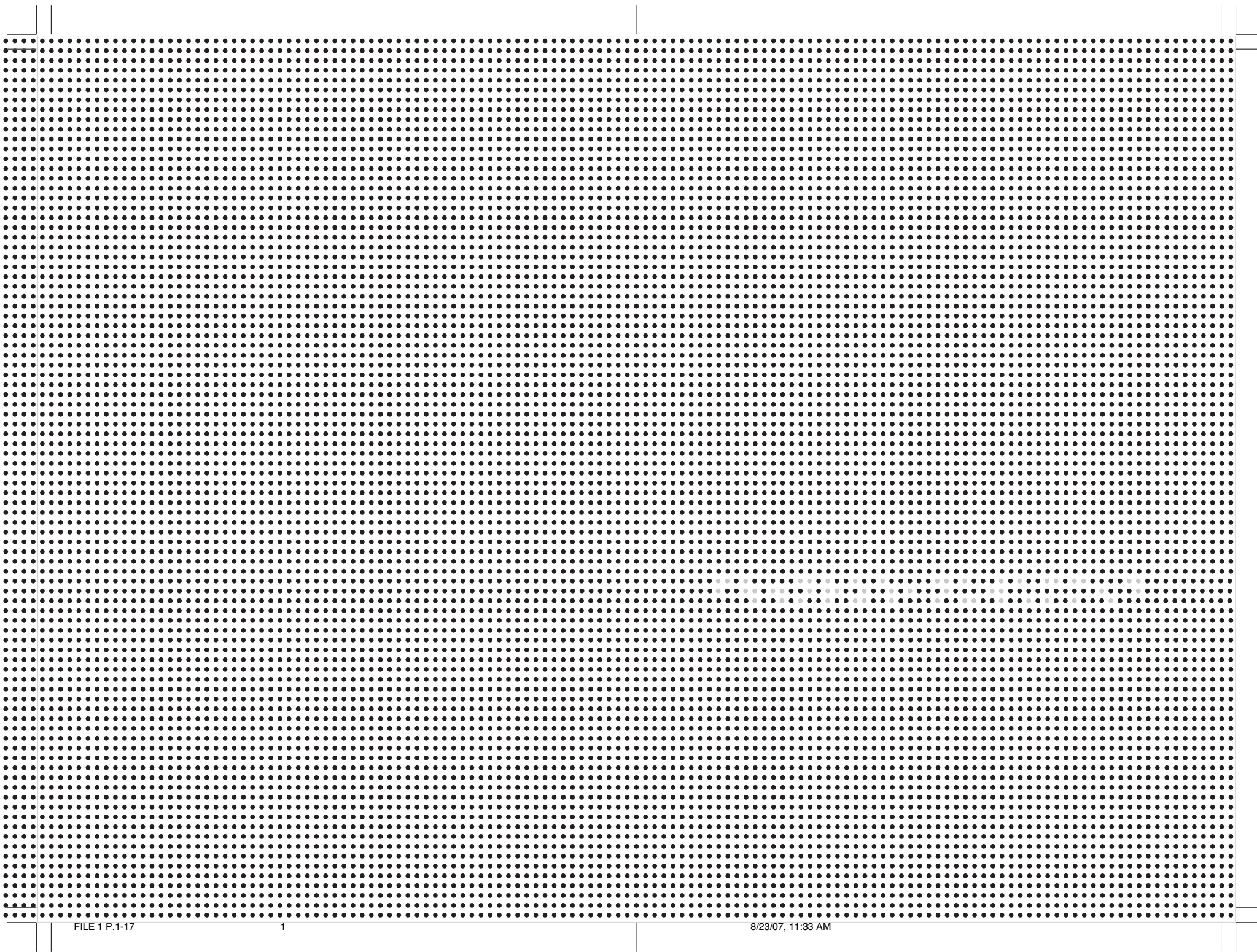
หลากหลายนาฏกรรมชีวิตของผู้พิการทางสายตา

เดินรำ ในความมืด

เดินรำ
ในความมืด

วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง

วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง

สารคดีชุดประสบการณ์ชีวิตคนพิการ ลำดับที่ ๑

เดินรำในความมืด

หลากหลายนาฏกรรมชีวิตของผู้พิการทางสายตา

ผู้เขียน : วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 974-9770-63-3

พิมพ์ครั้งแรก กันยายน ๒๕๕๕ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

ราคา ๑๐๐ บาท

ออกแบบปก, รูปเล่ม : บุญส่ง สามารถ

พิสูจน์อักษร : พรทิพย์ ฝนหวานไฟ

พิมพ์ที่ : หจก. สามลดา โทรศัพท์ ๐๘-๖๘๙๕-๒๓๐๐

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน)

อาคารเนชั่น ทาวเวอร์ ชั้นที่ ๑๙

๔๖/๘๗-๙๐ ถนนบางนา-ตราด

แขวงบางนา เขตบางนา กทม. ๑๐๒๖๐

โทรศัพท์ ๐-๒๗๓๙-๘๐๐๐, ๐-๒๗๓๙-๘๒๒๒

โทรสาร ๐-๒๗๓๙-๘๓๕๖-๙

(รายได้จากการจำหน่ายหนังสือเพื่อการทำกิจกรรมช่วยเหลือผู้พิการ)

จัดพิมพ์โดย :

แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย

ตึกพัฒนาวิชาการ ชั้น ๒

ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ

ซอยบวรศาสนราตร ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ

อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๙๕๑-๐๘๓๐, ๐-๒๙๕๑-๐๗๓๕

สนับสนุนโดย :

คำนำสำนักพิมพ์

ความไม่รู้ ความไม่เข้าใจ ทำให้มนุษย์มีทางเลือกในการดำรงชีวิตน้อยลง หรือแม้แต่จะทำให้หลงทางไปเลยก็ได้ และยิ่งถ้าเป็นความเข้าใจผิด อาจยิ่งนำไปสู่การปิดกั้นตัวเอง หรือความขัดแย้ง โต้แย้ง หรือทะเลาะและเกลียดชังกันไปในที่สุด

บนเส้นทางชีวิตของมนุษย์ที่มีความแตกต่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ประสาทการรับรู้ เพศ เชื้อชาติ หรือเศรษฐกิจ และอื่นๆ ทำให้มนุษย์มีประสบการณ์การดำรงชีวิตที่ต่างกันไป และด้วยโลกที่หมุนเร็วขึ้นเร็วขึ้น จนทุกคนต้องคอยแต่ระมัดระวังตัวเองไม่ให้สะดุดหกล้ม และถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ทำให้เราอาจไม่รู้จักรู้ ไม่เข้าใจกัน เพราะไม่มีเวลาที่จะพูดคุยกัน ได้แค่เห็น แต่ไม่รู้จักรู้...แล้วเราจะอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขทุกคนได้อย่างไร...

แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย (สสพ.) เป็นแผนงานที่ดำเนินไปภายใต้ความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ศูนย์สิทธิมนุษยชนเพื่อการพัฒนาสุขภาพและการแพทย์แห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข และภาคเครือข่ายองค์กรที่ทำงานด้านความพิการกับคนพิการในสังคมไทย โดยมีสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ เห็นว่า “ประสบการณ์ชีวิต” เป็นความรู้อีกชุดหนึ่งที่เสมือนเป็นทุนของสังคม ที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวผู้คน ยิ่งมนุษย์มีความแตกต่างหลากหลายเท่าใด ยิ่งสะท้อนว่าสังคมมีทุนสำหรับการใช้ชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขและสันติได้

หนังสือเล่มนี้เป็นหนึ่งในห้าเล่มของชุดประสบการณ์ชีวิตคนพิการ ที่ว่าด้วยเรื่องราวชีวิตของคนตาบอด ซึ่งแผนงานสสพ. ตั้งใจทำหน้าที่ค้นคว้าจากเจ้าของประสบการณ์ตรง และนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ของสังคม โดยผ่านปลายปากกาของคุณวีระศักดิ์ จันทรสังแสง นักเขียนสารคดี ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ท่านผู้อ่านเสมือนได้ร่วมอยู่ในวงเสวนากับเพื่อนๆ คนตาบอด ท่านจะได้รู้จักเครื่องมือในการดำรงชีวิตของคนตาบอดที่สำคัญ เช่น อักษรเบรลล์ นาฬิกาพูดได้ ไม่เท่าขาว และการฝึก Orientation and Mobility และท่านจะได้เรียนรู้ศักยภาพของมนุษย์ ผ่านประสบการณ์การเลี้ยงลูกของคู่พ่อแม่ตาบอด การเล่นขิม การเล่นโบว์ลิ่งของคนตาบอด และอื่นๆ ทั้งนี้มีได้เพื่อให้เกิด “ความทิ้ง” แต่เพื่อ “ความเข้าใจ” เพราะคนตาบอดก็คือมนุษย์เช่นเดียวกับทุกท่าน

เพียงแค่...เขามองไม่เห็น...เท่านั้น

แผนงาน สสพ. ขอขอบคุณคนตาบอดที่เป็นเจ้าของ
ประสบการณ์ในหนังสือเล่มนี้ทุกท่าน และขอท่านได้รับรู้
ความรู้จากชีวิตของท่านทั้งหลาย กำลังจะถูกแบ่งปันให้กับ
เพื่อนมนุษย์ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสุขและสันติ คุณูปการใด ๆ
อันจะเกิดจากหนังสือเล่มนี้ จะเป็นไปเพื่อการเสริมสร้าง
ความเข้าใจให้สังคมในเรื่องของ “ความพิการ” และ “คน
พิการ” และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

แพทย์หญิงวรา ริ้วไพบูลย์

ผู้จัดการ แผนงานสร้างเสริมสุขภาพ
คนพิการในสังคมไทย

กรกฎาคม 2549

คำนิยม

มักมีผู้เปรียบเทียบเสมอว่าโลกของคนตาบอดนั้นคือ
โลกแห่งความมืดมิด และข้อเปรียบเทียบนี้เองก็กลายเป็น
จุดเริ่มที่แบ่งโลกของคนตาบอดออกจากโลกของคนทั่วไป
โดยมีจินตนาการ ความเชื่อ และประสบการณ์เกี่ยวกับความ
แตกต่างนานาประการเป็นปัจจัยสนับสนุน ดังนั้นจึงถือเป็น
เรื่องธรรมดาที่หนังสือเล่มนี้ซึ่งมีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับชีวิต
ของคนตาบอดจะเลือกตั้งชื่อโดยมีคำว่า “ความมืด” เข้ามา
เกี่ยวข้อง ถือเป็นการเริ่มต้นด้วยความคุ้นชินตามวิถีของ
สังคม

แต่สิ่งที่ “เดินรำในความมืด” จะนำผู้อ่านไปพบนั้น
ถือเป็นเรื่องที่ไม่ธรรมดา (เพราะไม่ค่อยจะมีใครทำกันนัก)

สำหรับผมแล้ว “เต็นรำในความมืด” คือการบอกกล่าวให้ผู้อ่านทราบว่าในโลกแห่งความมืดมิดที่หลายคนมักคิดหรือเชื่อว่าเป็นโลกที่หยุดนิ่งนั้น แท้จริงแล้วกลับเต็มไปด้วยความเคลื่อนไหวแห่งการดำเนินไปของชีวิต และนี่ก็คืออีกหนึ่งจุดเริ่มต้นที่ดีในการเชิญชวนให้ผู้อ่านได้รับทราบสภาวะการณ์ที่แท้จริงของชีวิตในโลกมืด เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการเรียนรู้เรื่องราวของคนตาบอด นอกเหนือจากการรู้จักคนตาบอดผ่านจินตนาการ ความคิด และความเชื่อ ซึ่งล้วนตั้งต้นที่ความแตกต่างแทบทั้งสิ้น

ฉะนั้นไม่ว่าท้ายที่สุดแล้วสิ่งที่ผู้อ่านได้รับจากหนังสือเล่มนี้ จะเป็นการได้ตระหนักถึงความเหมือนในการดำรงชีวิตของคนตาบอด เมื่อเปรียบเทียบกับคนทั่วไป หรือจะเป็นการช่วยให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่าง “โลกมืด” กับโลกของคนทั่วไปก็ตาม

ผมคิดว่าคุณค่าของการสนับสนุนให้ผู้คนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเพื่อนร่วมสังคมที่มีคุณลักษณะแตกต่างหลากหลาย คือคุณค่าโดยสมบูรณ์ในการทำหน้าที่ของหนังสือเล่มนี้

กิตติพงศ์ สุทธิ

ผู้อำนวยการ สถาบันคนตาบอดแห่งชาติ
เพื่อการวิจัยและพัฒนา

กรกฎาคม 2549

คำนำเสนอ

ในความมืดของดวงตา ยังมีแสงสว่างและความหวัง

หลายครั้งที่คุณพบเห็นผู้พิการทางสายตา คุณรู้สึกเช่นไร ?

ฉันเชื่อว่าความรู้สึกที่เราแต่ละคนมี น่าจะแปลกแตกต่างกันไป บ้างอาจเห็นอกเห็นใจ เวทนาสงสาร บ้างอาจคิดไปว่าผู้พิการทางสายตาช่างเกิดมาไม่กรรม เรามักจะคิดไปว่าเขาคงทุกข์ทรมานในโลกมืด และไม่อาจช่วยเหลือตนเองได้ เช่นคนปกติ ถึงอาจช่วยเหลือตนเองได้บ้าง ก็คงน้อยเต็มที่ไม่พินต้องกลายเป็นภาระของครอบครัว คนรอบข้างและสังคม

นั่นคือหลากหลายมุมมองของความรู้สึกที่แตกต่างกันไป จะมีใครสักกี่คนที่ได้ใกล้ชิด มีเพื่อน มีญาติพี่น้องที่รู้จักคุ้นเคยเป็นผู้พิการทางสายตา หรือได้มีโอกาสฟังความในใจตลอดจนได้รับรู้เรื่องราวความเป็นจริงของเขาหรือเธอ

“เต็นรำในความมืด” ผลงานเขียนแนวสารคดีของ วีระศักดิ์ จันทรสังแสง ที่สะท้อนภาพชีวิตจริง ของผู้พิการทางสายตาจำนวนทั้งสิ้น ๘ กรณีศึกษา (หลายสิบชีวิต) นับ

เป็นหนังสือดีอีกเล่มหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านได้รู้จักโลกของผู้ตกอยู่ในความมืดได้อย่างถึงแก่นแกน ถึงรากเหง้าความคิด ตลอดจนการดำเนินชีวิตของผู้คนกลุ่มนี้

ชีวิตของบุคคลและกลุ่มบุคคลทั้ง ๘ บ้างอาจผ่านสายตา ผ่านการรับรู้ของผู้คนมาบ้างแล้วตามสื่อต่างๆ เช่นเรื่องราวของอาจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้เคยสอบติดบอร์ตของประเทศ และนำสุนัขพันธุ์ลาบราดอร์ มาใช้เป็นสุนัขนำทางคนแรกของไทย ศิริณี ศรีหยาภัก ผู้พากเพียรจนสามารถสอบติดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และจบการศึกษา เข้าทำงานเป็นโอเปอเรเตอร์ในธนาคารแห่งหนึ่ง พิทยา ศรีโกตะเพชร มหาบัณฑิตปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยมหิดล มณฑิยา บุญตัน นายกสมาคมคนตาบอดฯ วีระศักดิ์ ตั้งพลพันธ์ นักกีฬาโบว์ลิ่งคนตาบอดไทยที่กำลังเตรียมตัวไปแข่งขันชิงแชมป์โบว์ลิ่งโลก ฯลฯ

แม้จะพิการทางสายตา แต่เขาและเธอเหล่านี้ก็สามารถใช้ชีวิตเช่นปกติ ช่วยเหลือตนเองได้ อาจมีพลังความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองมากกว่าคนตาดีบางคน ชีวิตของผู้อยู่ในโลกมืดทุกคนในเรื่องนี้จึงเป็นเสมือนการจุดประกายแห่งแสงสว่างให้กับผู้อ่านทุกคนที่ได้รับรู้ เพื่อให้เกิดกำลังใจ ความเข้มแข็งในการต่อสู้เผชิญหน้ากับอุปสรรคปัญหาชีวิตได้อย่างมีสติต่อไป

ไม่เพียงการพัฒนาตนเอง แต่เรื่องราวของผู้พิการในโลกมืดเหล่านี้ยังทำให้เราได้เห็นถึงการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า

ด้วยการอุทิศตนตามกำลังความสามารถเพื่อช่วยเหลือพัฒนาเพื่อนผู้พิการด้วยกัน โครงการโอ แอนด์ เอ็ม ฯลฯ ที่เกิดขึ้น นับเป็นความร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวที่จะส่งทอดความรัก ความเกื้อกูลปรารถนาดีไปยังเพื่อนผู้พิการทางสายตาคนอื่น ให้สามารถฝึกฝนช่วยเหลือตนเองได้ แทนที่จะซ้ำเติมตนเอง ด้วยการจมจ่อมอยู่ในโลกมืดและก่นคร่ำกับชะตากรรมแต่ลำพัง

วีระศักดิ์ จันทรสังแสง ผู้เขียนร้อยเรียงเรื่องราวของผู้พิการทางสายตาทั้งหมดได้อย่างรื่นไหล ประทับใจ และชวนอ่าน ด้วยลีลาการนำเสนอ สำนวนภาษาอันทรงพลังและสวยงาม มีชีวิตชีวาเช่นงานสารคดีชั้นดี นี่คือผลงานอีกชิ้นหนึ่งที่บอกถึงความสามารถของนักเขียนสารคดีคนหนุ่มรุ่นใหม่ที่น่าจับตามอง เป็นงานที่ทำให้เราสัมผัสถึงชีวิตและหัวใจความเป็นคนของผู้พิการทางสายตาได้อย่างลุ่มลึก มีเสน่ห์ ประการสำคัญ ทำให้เราได้รับรู้ว่าแท้แล้วถึงเป็นคนพิการ แต่เขาและเธอก็คือคนที่ปรารถนาจะมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มีคุณค่า ไม่ต่างจากชีวิตสามัญของผู้คนอย่างเราๆ ทั่วไป

เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้จบลง... เมื่อคุณเห็นผู้พิการทางสายตา บางทีคุณอาจมองเห็นความหวังและแสงสว่างอันสดใสในความมืด

หรือคุณรู้สึกเช่นไร ?

อรสม สุทธิสาคร

เราจะเห็นแจ่มชัดด้วยหัวใจเท่านั้น

สิ่งสำคัญไม่อาจเห็นด้วยดวงตา

อังตวน เดอ แซงเตกซูเปรี

ตา สองลูกที่อยู่ใต้หน้าผากนะ ไม่ได้มีไว้สำหรับ

เห็นธรรมะ ตาสำหรับเห็นธรรมะ มันอยู่ที่จิตโน้น

พุทธทาสภิกขุ

ที่จริงชีวิตนี้เราขอยืมเขามา ถึงเวลาเขาก็
สำหรับเราเขาเอาดวงตาไปก่อนก็ไม่ใช่เรื่อง
คิดแต่ว่าเวลาที่เหลืออยู่ ชีวิตที่เหลืออยู่
คนอื่นเท่านั้น

มาเอาไปที่ละส่วนหรือมาเอาไปที่เดียวเลย
ที่เรามานั่งเสียใจ เราอยู่ได้อย่างมีความสุข
เราจะพัฒนาต่อไปอย่างไร ไม่ให้เป็นภาระ

จุฑารัตน์ กิจมูติ

เต้านรำในความมืด

หลากหลายนาฏกรรมชีวิตของผู้พิการทางสายตา

ในวันที่วิริยะกำลังอยู่กับความท้อแท้สิ้นหวัง พร้อมจะ
ร้องไห้อยู่ตลอดเวลา ครูคนหนึ่งในโรงเรียนสอนคนตาบอด-
กรุงเทพ บอกกับเขาว่า

อย่าคิดว่าการสูญเสียดวงตา เป็นการสูญเสียทุกสิ่งทุก
อย่างในชีวิต

และนั่นก็เป็นความจริงที่สุดเกี่ยวกับคนตาบอด

แต่ไม่เฉพาะตัวผู้พิการเองที่รู้สึกท้อแท้ไร้ค่าในภาวะ
ที่ตนไร้ดวงตา ผู้คนรอบข้างและสังคมก็มีส่วนอยู่มากในการ
ต่อเติมความรู้สึกต่ำต้อยด้อยค่าให้กับคนตาบอด ซึ่งอาจมา
ในรูปของความไม่เชื่อมั่นว่าสามารถจะเรียนรู้และพัฒนา
ตัวเองได้เหมือนคนทั่วไป ไม่วางใจให้ทำการงาน กระทั่งไม่
เชื่อว่าจะดำเนินชีวิตได้เองอย่างคนปกติ

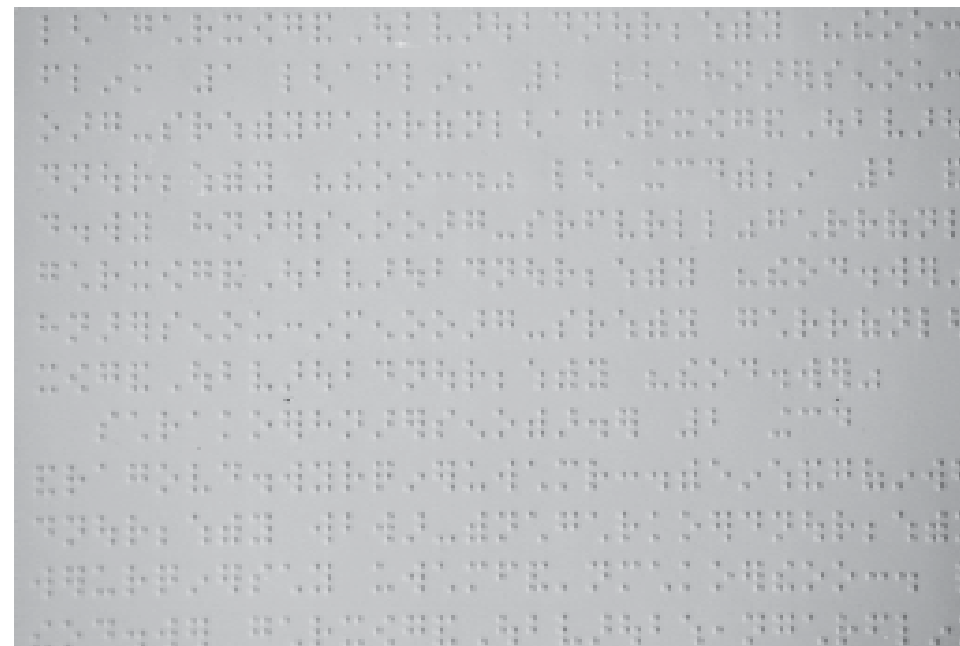
ยามหยิบยื่นความช่วยเหลือจึงมักมาในรูปของการ
สงเคราะห์มากกว่าการสร้างโอกาสและสร้างปัจจัยที่เอื้อให้
คนตาบอดได้พัฒนาศักยภาพของตน อันจะนำไปสู่การ
ดำเนินชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นอิสระ

ส่วนของพ่อแม่ญาติพี่น้องที่มีคนตาบอดอยู่ในครอบครัว ก็มักลงเอยที่การเก็บคนตาบอดไว้กับบ้าน อาจด้วยความรู้สึกอับอายเจือความหยิ่งทะนงทำนองว่า ฉันเลี้ยงดูลูกได้

แต่ก็มีพ่อแม่ที่เห็นตรงกันข้าม และบางส่วนก็มาจากการดิ้อแพ่งของผู้พิการเอง คนไร้สายตาจำนวนหนึ่งจึงได้ก้าวออกมาสู่การฟื้นฟูพัฒนาตัวเอง กระทั่งสามารถดำเนินชีวิตได้เองอย่างเป็นสุขตามอัธยาศัย

และนี่เองที่ทำให้คนตาบอดจำนวนหนึ่งได้พบว่า

บางทีการมองดูโลกที่สวยงามก็ไม่จำเป็นต้องผ่านทางสายตาเสมอไป และสามารถมีชีวิตที่ดีได้แม้ไม่มีดวงตา

ตัวเขียนเบรลล์

๑

เช้าวันอาทิตย์ในฤดูหนาวปี ๒๕๑๐ วิริยะ แขน่า นั่ง
อยู่หน้าบ้านในชุดเสื้อกันหนาวแขนยาว ศีรษะสวมหมวก
ไหมพรมคลุมลงมาถึงใบหน้า เว้นช่องเฉพาะที่ดวงตา

เขาเป็นลูกชายของพ่อค้าในตลอดอำเภอดอง นครราชสีมา เป็นเด็กเรียนเก่งและขยันเรียน

ตอนนั้นเขาเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา ๓ และมีความ
ใฝ่ฝันอยากเข้าเรียนแพทย์ เขาสนใจวิชาวิทยาศาสตร์ และ
ชอบการทดลอง เคยเอาถ่านแก๊สไปเทในลำธาร แล้วจุดไฟ
ลุกขึ้นกลางน้ำ เพื่อให้เพื่อนดูว่าเป็นอภินิหาร เคยเอาไม้ขีด
ในร้านมาหักเอาแต่หัวยัดใส่กรวยกระดาษทำบังไฟขนาดจิ๋ว
ยิงขึ้นฟ้า เคยทำเครื่องมือแยกก๊าซเอามาจุดให้เกิดเสียง
ระเบิดดังลั่น แต่การทดลองทั้งหลายนั้นมักถูกบิดาปรามไม่
ให้เล่น เขาจึงต้องเก็บเครื่องมือซุกไว้ในกล่อง

เช้าวันอาทิตย์ที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๐ วิริยะ นั่งอยู่
หน้าบ้านในชุดเสื้อกันหนาวแขนยาว ศีรษะสวมหมวก
ไหมพรมคลุมลงมาถึงใบหน้า เว้นช่องเฉพาะที่ดวงตา

ระหว่างนั่งรออ่านหนังสือพิมพ์ที่จะมีคนมาส่ง เขา
เหลือบไปเห็นกล่องเครื่องมือทดลองวิทยาศาสตร์ของตัวเอง
มีแท่งเหล็กสี่เหลี่ยมขนาดแท่งลิปสติกวางอยู่ในนั้น

วิริยะหยิบมันออกมา...แล้วเสียงระเบิดก็ดังขึ้นตูมใหญ่
หลังจากนั้นวิริยะก็มองไม่เห็นอะไรอีกแล้ว

เสื้อผ้าหนาๆ กับหมวกไหมพรมช่วยปิดป้องเนื้อหนัง
และใบหน้าไว้ได้ แต่ดวงตาทั้งสองข้างเปิดโล่งรับแรงระเบิด
โดยตรง เขาต้องนอนรักษาตัวอยู่โรงพยาบาลนานเป็นเดือน
ระหว่างนั้นวิริยะจำได้ว่าเขายังพอมองเห็นแสงอยู่บ้าง และได้
ยินพี่ชายเล่าให้คนที่มาเยี่ยมใช้ฟังว่า แท่งเหล็กที่เขาเล่นจน
ระเบิดขึ้นนั้นเป็นชนวนระเบิดไดนาไมต์ ที่ใช้ในการระเบิดหิน
ไม่มีใครรู้ว่ามันมาอยู่ในกล่องเครื่องมือทดลองวิทยาศาสตร์
ของวิริยะได้อย่างไร

แต่มันมาทำให้ตาเขาเจ็บ และตัดนิ้วชี้กับนิ้วกลางข้าง
ซ้ายขาดไปด้วย

เช้าวันต้นฤดูร้อนปี ๒๕๑๑ หมอบอกวิริยะว่า ได้
ควักดวงตาข้างซ้ายของเขาออกแล้ว ส่วนข้างขวาก็สามารถ
ช่วยได้แค่พอมองเห็นแสง

และคุณหมอได้แนะนำให้ไปเรียนหนังสือที่โรงเรียน
สอนคนตาบอด

๒

วันที่วิริยะมาเข้าโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ ศิริณี
อยู่ที่นั่นมาก่อนหลายปีแล้ว เธอมาเข้าเรียนตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ
พร้อมๆ กับที่เพื่อนวัยเดียวกันในหมู่บ้านเข้าเรียนประถม
เธอก็มาเริ่มต้นชีวิตนักเรียนในโรงเรียนสอนคนตาบอด

ศิริณี ศรียวก เป็นลูกคนที่ ๒ ของครอบครัวข้าราชการ
ช่วงที่เธอเกิดพ่อเป็นพัศดีเรือนจำอยู่ที่จังหวัดสระบุรี พี่น้อง
อีก ๖ คนในบ้านเป็นปกติ มีเพียงเธอคนเดียวที่ตาบอดมา
ตั้งแต่เกิด

แต่เธอได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างเด็กทั่วไป แม่ซึ่งเป็น
ครูและเป็นแม่บ้านฝึกให้เธอช่วยทำงานบ้าน ทำครัว มาตั้ง
แต่เล็ก ศิริณีจึงทำอาหารเป็น กวาดบ้าน-ถูบ้านได้ และช่วย
ดูแลเปลี่ยนผ้าอ้อมให้น้องๆ ได้ แม้มามองไม่เห็น

ในวันที่ไม่มีแม่อยู่ในโลกนี้แล้ว ศิริณีระลึกถึงผู้ให้กำเนิดด้วยความภูมิใจว่า

แม่เลี้ยงลูกตาบอดเป็น แม่ไม่แยกว่าลูกคนนี้จะทำอะไรได้งานในครัว ดำน้ำพริก ภูบ้าน ถ้าเป็นงานที่ใช้ให้ทำได้แม่จะใช้ แต่การเข้าโรงเรียนของศิริณีไม่ราบรื่น

แม่ต้องทะเลาะกับยาย

ยายด่าแม่ว่า เลี้ยงลูกไม่ได้หรือ ต้องให้คนอื่นเลี้ยง

แม่คิดว่า ลูกคนเดียวทำไมจะเลี้ยงไม่ได้ แต่ถ้าฉันตายไปใครจะเลี้ยงเขาต่อไป เราต้องให้เขาได้รับการศึกษา เพื่อให้เขาดูแลตัวเองได้

เมื่อได้มาอยู่โรงเรียน งานที่เคยทำเมื่ออยู่บ้านก็ได้นำมาใช้และได้ฝึกฝนเรียนรู้อต่อ ครูที่โรงเรียนสอนให้รู้จักทำงานทำความสะอาดเช็ดถูตัก ล้างจาน ซักผ้า ซึ่งจะมีครูช่วยแนะนำว่าส่วนไหนสกปรกมากน้อย ต้องแปรงอย่างไร ซักอย่างไร

ส่วนเรื่องการเรียน โรงเรียนสอนคนตาบอดใช้หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ เพียงปรับวิธีการสอนให้คนตาบอดสามารถเรียนรู้ได้ ศิริณีเข้าเรียนชั้นอนุบาลและฝึกอักษรเบรลล์ (Braille) อยู่หนึ่งปีก่อนจึงเข้าเรียนชั้นประถม ๑ ตอนอายุ ๘ ขวบ

เช้าวันหนึ่ง ตอนศิริณีเรียนอยู่ ป. ๒ ระหว่างยืนรอกินอาหารเช้า ผู้ชายคนหนึ่งเดินเข้ามาถามหาห้องครูใหญ่ ลักครูก็กมีเสียงประกาศว่าวันนี้โรงเรียนของเรจะมีครูคนใหม่ ชื่อครูปริชา อักษรมี ถึงทุกวันนี้ศิริณียังจำได้ว่า วันนั้นเป็นวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๐๖

ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสอนคนตาบอดกำลังมีความคิดว่า คนตาบอดควรจะฝึกเขียนชื่อ ไว้ใช้แทนการพิมพ์ลายนิ้วมือ คุณปริชาซึ่งเป็นครูผู้ชายตาดีเพียงคนเดียวในโรงเรียนจึงต้องเป็นผู้สอนเรื่องนี้

เขาเอาไม้แกะเป็นตัวอักษร ให้นักเรียนจับดูว่าอักษรไทยแต่ละตัวรูปร่างเป็นอย่างไร ก่อนจะสอนให้จับดินสอเขียน ซึ่งศิริณีเล่าว่า แรกๆ บางคนยังจับอย่างกะจับด้ามดาบด้ามมีด

ความพยายามที่ไม่ได้ยากเย็นจนเกินไปนั้น ต่อมา เป็นคุณประโยชน์อย่างสำคัญแก่คนตาบอด เมื่อต้องมีการเขียนลงนามในการทำนิติกรรม ในยุคที่การพิมพ์ลายนิ้วมือเริ่มไม่เป็นที่ยอมรับ แม้แต่ธนาคารก็ไม่อยากรับฝากเงินของคนตาบอดที่เซ็นชื่อไม่ได้

ศิริณีได้เรียนในชั้นของครูปริชาตอนขึ้น ป. ๓ เขาสอนวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งศิริณีบอกว่าเธอทำได้ไม่ติดนัก เธอถนัดวิชาทางภาษามากกว่า และในระหว่างนี้เธอก็ได้ฝึกเล่นขิมกับวงดนตรีไทยของโรงเรียนด้วย

เด็กหญิงศิริณีใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพมหานครตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ และออกไปเมื่อโตเป็นสาวอายุ ๒๒ ปี

โดยที่เธอเองอาจไม่ล่วงรู้เลยว่า เรื่องสำคัญที่สุดในชีวิตเรื่องหนึ่งได้ก่อตัวขึ้นแล้วจากที่นั่น

๓

ศิริณีเข้าเรียนที่โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพก่อน
วิริยะหลายปี แต่เขามาเรียนอยู่เพียงไม่กี่เดือนก็ออกไปก่อน
กว่าจะได้กลับมาเจอกันอีกครั้งก็หลังจากที่วิริยะสอบเข้าเรียน
ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้แล้ว และกลับมาช่วยสอน
พิเศษให้น้องๆ ที่โรงเรียน ตอนนั้นศิริณีเรียนอยู่ ม.ศ. ๔-๕

ในสมัยนั้นคนตาบอดที่ได้เรียนหนังสือรุ่นไล่เลี่ยกันจะ
รู้จักกันหมด เพราะโรงเรียนสอนคนตาบอดเพิ่งมีขึ้นเพียง
แห่งเดียว เป็นโรงเรียนเอกชนที่ริเริ่มบุกเบิกโดยสตรีตาบอด
ชาวอเมริกาชื่อเจเนวีฟ คอลฟิลด์ (Genevieve Caulfield)
เมื่อปี ๒๔๘๒ โดยครั้งแรกตั้งอยู่ที่ถนนคอกชเช่ (ซอยสารสิน
๓) แล้วย้ายมาที่ตรอกพระยาพิพัฒน์ ถนนสีลม ต่อมาย้าย
ไปยังถนนประมวล์ จากนั้นก็อพยพไปวังตาล นครปฐม และ
หัวหิน ประจวบฯ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้วกลับมา

อยู่ที่ซอยชิดลม ๒ ถนนเพลินจิต กระทั่งต่อมารัฐบาลอนุมัติที่ดินราชพัสดุให้ ๘ ไร่เศษ จึงได้มาอยู่ที่สี่แยกตึกชัย ใกล้อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ในปี ๒๕๔๒ มาจนถึงปัจจุบัน

ช่วงกลางปี ๒๕๑๑ ที่วิริยะเข้ามาเรียนนั้นมิสเจนเนวีฟ คอลฟิลด์ ผู้ก่อตั้งโรงเรียนยังอยู่ และมีซิสเตอร์โรส มัวร์ เป็นคุณแม่อธิการ นักบวชหญิงในศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิกผู้หนึ่งที่บอกกับวิริยะว่า การสูญเสียดวงตาไม่ได้หมายความว่าสูญเสียทุกสิ่งในชีวิต และสอนให้เชื่อว่าคนตาบอดสามารถทำอะไรได้

วิริยะยอมรับว่า หญิงทั้งสองได้เปลี่ยนแปลงเขาจากคนที่หมดอาลัยในชีวิต โศกเศร้า หดหู่ พร้อมจะร้องไห้อยู่ทุกเมื่อ ให้กลับมีความหวังและมีพลังที่จะสู้ต่อไป

ด้วยพื้นฐานที่เป็นคนเรียนเก่งและขยัน วิริยะอยู่ในโรงเรียนสอนคนตาบอดเพียง ๓ เดือน ก็อ่านเขียนอักษรเบรลล์ได้คล่องทั้งภาษาไทยและอังกฤษ เขาจึงถูกส่งออกไปเรียนต่อ ม.ศ. ๒ ที่โรงเรียนเซนต์คาเบรียล ซึ่งมีนักเรียนชายตาบอดเรียนร่วมชั้นอยู่ก่อนแล้ว ๔-๕ คน

ผลการสอบครั้งแรก วิริยะทำได้ ๕๙ เปอร์เซนต์ ขณะที่เพื่อนๆ สอบตกกันเกือบครึ่งชั้น เขาได้รับพิมพ์ดีดอังกฤษแบบกระเปาะหิ้วจากมิสคอลฟิลด์เป็นรางวัลความขยัน วันนั้นเป็นวันที่วิริยะดีใจที่สุดและมีความสุขที่สุด และของรางวัลนั้นก็เพียงพอชิ้นใหญ่ที่สุดในชีวิตที่เขาเคยได้รับ

เทอมสุดท้าย ม.ศ. ๓ วิริยะสอบได้ ๘๘ เปอร์เซนต์ และได้เข้าเรียนต่อ ม.ศ. ๔ ที่โรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก

ในการสอบไล่ ม.ศ. ๕ เขาทำคะแนนได้ลำดับที่ ๒๔ ของประเทศไทย เป็นชาวเกรียวกราวไปทั่วประเทศ มีนิตยสารหนังสือพิมพ์ทั้งของไทยและต่างประเทศมาสัมภาษณ์เรื่องราวชีวิตเขาไปตีพิมพ์

เมื่อเข้าเรียนชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วิริยะเปลี่ยนนามสกุลตามพี่ชายจาก แซ่นา เป็น นามศิริพงศ์พันธุ์ ในการสอบเทอมแรก เขายังคงสร้างความฮือฮาด้วยการสอบได้ เอ ทุกวิชา และตอนจบการศึกษาเขาสอบได้อันดับ ๑ ของคณะนิติศาสตร์ ได้รับทุนภูมิพล แต่เขาเสียใจที่ผู้มีบุญคุณไม่มีโอกาสได้อยู่เห็นความสำเร็จของเขา มิสเจนเนวีฟ คอลฟิลด์ จากนักเรียนและโรงเรียนสอนคนตาบอด-กรุงเทพไปตั้งแต่ปี ๒๕๑๕ ในวัย ๘๔ ปี

ปลายปี ๒๕๑๙ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ ได้เข้าเป็นอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นับเป็นคนตาบอดคนแรกในเมืองไทยที่เป็นอาจารย์สอนวิชากฎหมาย

๔ ปีต่อมา วิริยะได้ทุนไปศึกษาต่อปริญญาโทด้านกฎหมายภาษี ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard Law School) สหรัฐอเมริกา และกลับมาเมืองไทยในปี ๒๕๒๖ พร้อมสุนัขนำทางพันธุ์ลาบราดอร์ (Labrador) เขากลายเป็นที่สนใจของคนในสังคมอีกครั้ง ในฐานะคนตาบอดไทยคนแรกที่มีสุนัขนำทาง กระทั่งพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ นำไปแต่งเพลง คนกับหมา ที่โด่งดังมาจนถึงทุกวันนี้

ปัจจุบัน รองศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์

เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาด้านคนพิการ สำนักนายก
รัฐมนตรี และเป็นสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ

ในวัย ๕๔ ปี อดีตเด็กหนุ่มผู้สูญเสียดวงตาเมื่อ ๓๘
ปีก่อน กำลังรอโปรดเกล้าฯ ตำแหน่งศาสตราจารย์ด้านกฎ-
หมาย

หนังสือเบรลล์

๔

คนในหมู่บ้านอมรินทร์นิเวศน์ ๒ ซอยนวมินทร์ ๙๐ คงต้องฉงนใจเป็นแน่ ถ้ารู้ว่าเสียงซิมที่ระรัวลอยแว่วมาจาก ทาวน์เฮาส์สองชั้นใกล้สี่แยกกลางซอยนั้น บรรเลงโดยหญิง ตาบอด

คนตาดีคงนึกถึงรูปร่างของเครื่องดนตรีชนิดนั้นได้ เครื่องสายขนาดใหญ่ เวลาเล่นวางติดพื้นอย่างจะเข้ ใช้ไม้ โคง่อ่อนขนาดเล็ก ๒ อัน ตีไปตามสายให้เกิดเสียง

ด้วยสายที่มีจำนวนมากและไม่ได้ไล่เรียงลำดับโน้ต เป็นแนวไปอย่างเปียโน การรัวซิมให้เป็นเพลงจึงไม่ง่าย อย่างการพรมปลายนิ้วปิด-เปิดรูลมบนเลขลู่

แน่นอน โดยมีอ้อมมืออาชีพ การบรรเลงซิมไม่จำเป็นต้องใช้สายตา แต่กับคนที่ไม่เคยมองเห็น การหัดเล่นซิม เป็นความยากลำบากในระดับที่ศิริณีเปรียบว่าเหมือนเป็น

ศัตรูกัน ในตอนแรกเธอท้อ เคยหนีไปจากห้องดนตรีเสียหลายครั้ง แต่ด้วยความเพียรของครูที่ทำให้เธอได้วิชาติดตัว เธอจดจำและยังระลึกบุญคุณครูเสมอ “ครั้งแรกเราไม่อยากจะเรียนแล้ว ครูยังไปตาม”

“ฝึกเล่นเป็นเพลงไปเลย ครูจับมือดี” เธอว่าพลาง ตั้งท่าจะทำให้ดูไปด้วย ปากท่องเสียงและตีไปตามเสียง “หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย เราไม่รู้ มองไม่เห็น ครูไม่ได้บอกว่าเสียงไหนอยู่ตรงไหน เราตีถูกมันก็ดัง จนรู้สึกว่ามัน ครูจะตีทำให้เราตีตาม เราต้องหาวิธีจำ มันยากกว่ามากถ้าเทียบกับการฝึกของคนที่มีมองเห็น”

แต่ไม่ว่าเรื่องดนตรีหรือการเรียน เมื่อท้อแท้ ขี้เกียจ คำพูดของพ่อจะก้องขึ้นในหัว

“คนอื่นทำได้ ลูกต้องทำได้”

ก็ทำให้เกิดมานะขึ้นมา

“ตอนนั้นอาจารย์วิริยะ เขาสอบเข้าเรียนธรรมศาสตร์ได้ และกลับมาตีวงหนังสือให้รุ่นน้องที่โรงเรียนสอนคนตาบอด ดิฉันเรียนอยู่ ม.ศ. ๔-๕ ก็ได้เรียนกับเขาด้วย

“เราเป็นคนตาบอดก็อยากเดินตามรอยเขา อยากให้ได้อย่างเขา”

ศิริณี ในวัย ๕๓ ปี มานึกย้อนว่าถ้าไม่มีฝีมือการเล่น ขิมติดตัวคงจะร่วมกิจกรรมกับเพื่อนนักศึกษาได้ยาก

“ก็พากันเล่นกับเขาไม่ได้ ชุมนุมอะไรก็เข้าร่วมไม่ได้ มีแต่ชุมนุมดนตรีไทยของคนฉะนั้นแหละ” เธอเล่ามาถึงช่วง

เข้าเรียนอักษรศาสตร์ จุฬาฯ “ขิมนี้แหละน่าอะไรที่เป็นมงคลมาสู่ชีวิต ทำให้เราอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ ไม่ถูกแบ่งแยก ทำให้เรามีศักดิ์ศรีว่าทำอะไรร่วมกับคนอื่นได้ ได้เรียนดนตรี และในตอนหลังก็ได้เล่นวงเดียวกับสมเด็จพระเทพฯ”

เหตุการณ์ผ่านมากเกือบ ๓๐ ปีแล้ว ศิริณียังเล่าเรื่องนี้ด้วยน้ำเสียงตื่นเต้นเหมือนเป็นความสดใหม่ที่เพิ่งผ่านไปหมาดๆ ดวงตาเธอมองไม่เห็น แต่ภาพความหลังคงแจ่มชัดอยู่ในใจเสมอ สีหน้าของเธอเข้มขึ้นอึดอึดความสุข ขณะนำภาพเหล่านั้นออกมาเล่าให้คนอื่นฟัง...

ว่างๆ ดิฉันก็มักไปอยู่ในห้องดนตรีไทย แต่หนที่พบท่านครั้งแรกจริงๆ พบกันในห้องเรียน ที่จริงท่านเป็นรุ่นพี่ปีหนึ่ง แต่มีบางวิชาที่นักศึกษาปี ๑ กับปี ๒ ต้องมานั่งเรียนรวมกัน

วันนั้นดิฉันเข้ามานั่งอยู่ในห้องเรียน แก้อีทางขวามือยังว่างอยู่ เพื่อนในห้องก็บอกว่า “ศิริณี เดี่ยวทูลกระหม่อมต้องมานั่งข้างเธอแน่ๆ” ก็เพื่อนมองเห็นนี่ว่าตอนนั้นท่านยังไม่ได้เข้าห้องเรียน

สักประเดี๋ยวเรารู้สึกว่ามีคนมานั่งข้างๆ

ตอนนั้นเราเอาสมุดที่เขาไม่ใช่แล้วมารวมเป็นแฟ้มสำหรับจดเบอร์ลล์ ซึ่งต้องใช้กระดาษเยอะ และมีเลขที่เขียนอักษรเบอร์ลล์ วางบนโต๊ะ มันก็เป็นที่น่าสงสัย

สมเด็จพระเทพฯ ก็ถามประโยคแรกขึ้นว่า “แฟ้มนี้ใช้บันทึกทฤษฎีหรือ?”

ความจริงมันเป็นของภาษาไทยวิชาเดียว แต่มันใหญ่

เทอะทะมาก อาจเท่ากับของนักศึกษาปกติทุกวิชา จากนั้น
ท่านก็ขอยืมสเลทไปด้วย

บอกตรงๆ ชั่วโมงนั้นดิฉันเรียนไม่รู้เรื่อง ตื่นเต้น หู
หวิว หน้าตา ร้อนไปหมด

ตอนหลังมาเล่นดนตรีวงเดียวกัน แต่เราเป็นสามัญ
ชนก็ไม่กล้าบอกหรือทักกับท่าน ต่อมารุ่นพี่ที่เขายู่
โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ มาเล่าให้ฟัง

“สมเด็จพระเทพฯ เสด็จเยี่ยมโรงเรียน ท่านบอกว่ามี
เพื่อนเป็นคนตาบอด แล้วก็เอ่ยชื่อเธอ”

ท่านเมตตาบอกว่าเราเป็นเพื่อน เราเองคงไม่กล้าอาจ
เอื้อม

เจอกันที่ไรท่านก็ทักก็พูดด้วย ตอนดิฉันไปรับเสด็จที่
ลำปาง เมื่อปี ๒๕๒๓ ท่านก็มาทัก คราวแต่งงานก็ขอสมรส
พระราชทาน ต่อมาตอนงานสัปดาห์ส่งเสริมพุทธศาสนา
ประจำปี ๒๕๓๐ ไปประกวดการสวดทำนองสรภัญญะ ได้ที่ ๑
เข้ารับพระราชทานโล่รางวัล สมเด็จพระเทพฯ ก็ทรงถาม

“ศิริณีมีลูกหรือยัง?”

“กำลังจะมีเพคะ อยากขอพระราชทานชื่อด้วยเพคะ”

กลับมาถึงบ้านคุณพ่อก็แซว

“ขึ้นรับถ้วยรางวัลนะ ไม่ใช่ให้ไปคุยกันในพิธี”

ครั้งได้ลูกชายเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๐ ท่านก็พระ-
ราชทานชื่อให้ว่า ศุภกร

ทาวน์เฮาส์สองชั้นเลขที่ ๓๒๙ ในซอยนวมินทร์ ๙๐ ที่
มักมีเสียงขิมของศิริณีล่องลอยมาเสมอในวันเสาร์-อาทิตย์นั้น
ไม่ใช่บ้านของเธอ แต่เป็นสำนักงานสมาคมสตรีตาบอด-

ในประเทศไทย ซึ่งเธอเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญคนหนึ่งใน
การก่อตั้งเมื่อ ๒๐ กว่าปีที่แล้ว เธออุทิศเวลาช่วงวันหยุดที่
ว่างเว้นจากงานประจำให้กับกิจกรรมของสมาคมฯ หวังให้ผู้
หญิงตาบอดมีที่พบปะรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและ
ช่วยเหลือกันและกัน รวมทั้งความหวังที่จะให้สาธารณชน
รู้จักและมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนตาบอด

ในเอกสารวิชาการบางชิ้นที่ศิริณีเขียนมีความรู้บาง
เรื่องที่น่าสนใจ

การสนทนากับคนตาบอด : ถ้าจะต้องพูดถึงคำว่า
ตาบอดก็พูดได้เลย ไม่จำเป็นต้องเสียงหรือคิดหาคำอื่นแทน
คนตาบอดรับคำนี้ได้

การทักทาย : กรุณาสัมผัสมือ สำหรับคนตาบอดการ
จับมือหมายถึงความยิ้มแย้มแจ่มใสและความเป็นมิตร

การนำทาง : ให้คนตาบอดเกาะแขนบริเวณเหนือ
ข้อศอกเล็กน้อย การเคลื่อนไหวของคนนำจะเป็นสัญญาณ
ให้คนตาบอดรู้ว่าเขาจะเดินอย่างไร

การรับประทานอาหารร่วมกัน : บอกให้คนตาบอดรู้
ว่าอาหารชนิดใดอยู่ทางไหน โดยบอกทิศทางเข็มนาฬิกา
การรินน้ำให้คนตาบอดรินแต่พอประมาณอย่าเต็มจนปริ่มแก้ว
ฯลฯ

นอกจากกิจกรรมที่เป็นงานเป็นการ เธอเอาขิมคู่กาย
มาที่สมาคมฯ ด้วย เผื่อว่าเด็กๆ ลูกหลานสนใจจะฝึกเล่นบ้าง
ซึ่งเธอกำลังคิดหาวิธีการสอนให้ง่ายขึ้น

สำหรับตัวเอง ศิริณีบอกว่า ในบั้นปลายชีวิต หากฟัง
อะไรไม่ได้ก็ขอใช้เวลาอยู่กับขิมนี้แหละ

๑๒

เมื่อถูกถามถึงคนที่ เป็นแบบอย่างและเป็นแรงบันดาลใจ
พิทยา ตอบว่า อาจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ เป็นแรงบันดาลใจคนแรก

“ท่านพัฒนาตัวเองจนเทียมบ่าเทียมไหล่กับคนทั่วไป
เป็นต้นแบบให้คนตาบอดรุ่นหลังได้ถึงการเรียนและพัฒนา
ตัวเอง”

แต่การเข้าสู่โรงเรียนสอนคนตาบอดของพิทยาไม่
ง่ายอย่างวิริยะ แต่กลับเป็นคล้ายกรณีของศิริณี

พิทยา ศรีโกตะเพชร หรือ หน่อง เป็นลูกคนที่ ๓ แต่
เป็นลูกชายคนแรกของครอบครัวชาวอีสานอพยพ พ่อแม่
ของเขาออกจากบ้านเกิดที่สุรินทร์มาทำงานในกรุงเทพฯ ตั้ง
แต่อ่อนแอได้ลูกคนแรก

หนองเกิดที่กรุงเทพฯ ตอนเด็กๆ เขาเคยมองเห็น และ
เข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติที่โรงเรียนวัดไถ่บ้านในซอยวัดเลียบ
ย่านวงศ์สว่าง จนจบชั้นประถม

สอบเข้าเรียนต่อชั้น ม. ๑ ได้ที่โรงเรียนมัธยมอีกแห่ง
แต่เรียนได้เทอมเดียวก็ต้องออก เพราะอ่านหนังสือไม่คล่อง
เนื่องจากตามองไม่เห็น

“ที่นี่ก็แคว้งล่ะซิ” หนองพูดถึงจุดเปลี่ยนสำคัญครั้ง
หนึ่งในชีวิต ด้วยน้ำเสียงราบเรียบเป็นปกติ “ตอนประถม
พอเรียนได้เพราะครูช่วยอ่านให้ฟังด้วย เป็นโรงเรียนเล็กๆ
ที่พอดูแลกันได้ พอไปอยู่ในโรงเรียนมัธยมเขาไม่ค่อยดูแล
ก็เรียนไม่ได้ ความจริงสายตาสั้นมาแต่อยู่ประถมแล้ว แต่ที่
บ้านพยายามกันไว้ ไม่อยากให้มีคนตาบอดอยู่ในครอบครัว
เหมือนกับมันเป็นความบาป เป็นภาพลบ เป็นภาพที่ไม่ดี
แต่ในที่สุดก็รู้กันโดยสภาพว่าเรียนไม่ได้ พอติตราตัวเองเป็น
คนตาบอดก็มีปัญหาสิ ที่บ้านรู้สึกแปลกๆ ที่มีลูกตาบอดอีก
คน ก็จะให้กลับบ้าน ไปบวชอยู่วัดในหมู่บ้านที่สุรินทร์ จะได้
ไม่ต้องลำบาก ตอนนั้นยังไม่รู้ว่าคนตาบอดบวชไม่ได้”

หนองพูดถึงสภาพในครอบครัวของเขาว่า มี ๒ สถาน-
การณ์อยู่ในบ้าน ที่เป็นเหมือนภาพจำลองของสังคมที่ปฏิบัติ
ต่อคนพิการ

ครอบครัวศรีโกตะเพชร มีลูกสาวตาบอดอีกคนอยู่ใน
บ้าน เป็นลูกคนหัวปีที่มีปัญหาสายตามาแต่เด็ก รับการ
รักษาโดยการผ่าตัดตอนเรียนอยู่ ป. ๓ แล้วดวงตาก็บอดสนิท
จากนั้นก็ออกมาอยู่บ้าน

“ด้วยความที่เป็นลูกผู้หญิง แล้วยังตาบอดด้วย ก็ยังไม่
อยากให้ออกไปไหน ให้อยู่บ้านเฉยๆ เหมือนไม่อยากให้ใคร
เห็น” หนองพูดถึงวิธีการของผู้ปกครองที่ใช้กับพี่สาวของเขา
ครั้งหนึ่งเป็นเหมือนพี่สาว ทางบ้านจะส่งกลับบ้าน
นอก แต่หนองไม่ตกลงตามนั้น

“ไม่ใช่รังเกียจบ้านนอก ที่สุรินทร์มีผักปลาสมบูรณ์
มีญาติพี่น้องดูแล แต่เราไม่ชอบเหตุผลที่ฟังไม่ขึ้น เราอยาก
เรียน เราก็ต้องไปโรงเรียนสอนคนตาบอด แต่ทางบ้านไม่
อยากให้เราเรียน พ่อไม่ยอมพาไป แม่ไม่ขัด แต่พาไปไม่ได้
เพราะไม่คล่องเรื่องหนังสือ พอติดตามจากบ้านนอก ก็พา
ไปจึงได้เรียน”

สิ่งแรกในโรงเรียนสอนคนตาบอด หนองได้วิธีคิดใหม่
ที่ไม่เคยคิด

“ขณะที่สังคมมองว่าความพิการต้องอย่ามีอยู่ใน
ครอบครัว ในสังคม ในตัวใคร แต่แนวคิดแบบตะวันตกใน
โรงเรียนสอนคนตาบอด ซึ่งนำหลักศาสนาคริสต์มาใช้เป็น
กลไกในการสอนด้วย กลับมองว่า คนตาบอดเรียนได้ พัฒนา
ได้ เราก็รู้สึกมีความหวัง เขาปลูกฝังให้เราต่อสู้ ต้องมีการ
ศึกษาเทียบเท่าเทียมให้คนอื่นทั่วไป มันต่างชั่วคราวเลย เขาสร้าง
ความมั่นใจ แต่ก็เพิ่มอัตราให้ตัวเราในแง่ที่ว่าต้องพัฒนา
ตัวเองเพื่อไปเคียงกับเขาให้ได้”

หนองเคยมองเห็นมาก่อน เขาเคยวาดรูปได้ เคยอ่าน
และเขียนหนังสือได้อย่างเด็กปกติมาก่อนในห้องเรียนชั้น
ประถมศึกษา การมาฝึกเขียนอักษรเบรลล์ของหนองจึงต่าง

จากของศิริณีและคนอื่นๆ ที่มองไม่เห็นมาแต่กำเนิด

ก ไก่ ของศิริณีเป็นจุดในช่องสี่เหลี่ยม เธอได้รู้จักรูปร่างของตัวพยัญชนะไทยก็ในตอนครูปรีชาแกะตัวไม้มาให้จับ

การเรียนหนังสือของคนตาบอดยุคเริ่มแรกในโลกก็ทำกันมาโดยวิธีนี้ ปี่มอักษรเป็นตัวนูน ให้คนตาบอดอ่านโดยใช้ปลายนิ้วสัมผัส

แต่มีอุปสรรคที่ขนาดอักษรต้องตัวใหญ่ ทำให้เปลืองเนื้อที่และอ่านได้ช้า ต่อมาจึงมีการคิดค้นอักษรเบรลล์ขึ้นใช้แทน

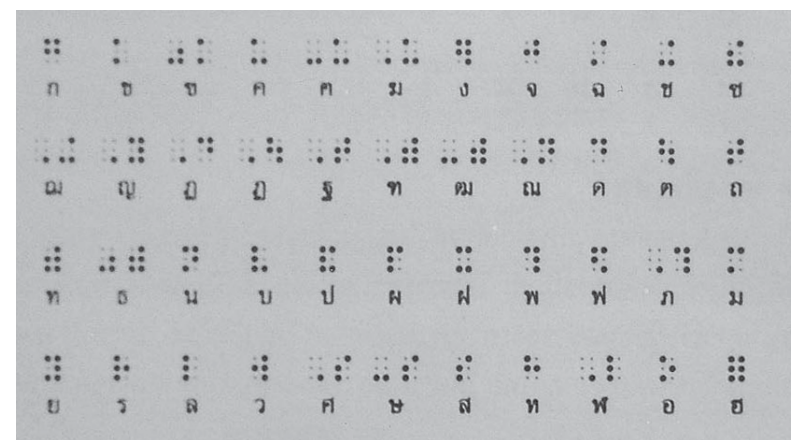
ตัวอักษรเบรลล์ เป็นจุด ใช้ตำแหน่งและจำนวนจุดเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของแต่ละพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ซึ่งต้องท่องจำให้ได้ก่อนหัดเขียนและอ่าน

อักษรแต่ละตัวจะอยู่บนโครงสร้างของจุด ๖ จุด ในช่องสี่เหลี่ยมแนวตั้ง จุด ๑ ๒ ๓ นับเรียงจากบนลงล่างในแถวซ้าย และจุด ๔ ๕ ๖ เรียงขนานกันลงมาในแถวขวา

โครงร่างนี้สามารถนำไปสวมนกับตัวอักษรของภาษาใดก็ได้ทั่วโลก ซึ่งอักษรต่างภาษาที่มีเสียงคล้ายกันอาจถูกเขียนในรูปเดียวกันในอักษรเบรลล์

อักษรเบรลล์เข้ามาสู่เมืองไทยพร้อมการมาของมิสเจนวีฟ คอลฟิลด์ เธอเป็นคนนำอักษรเบรลล์มาประยุกต์ใช้กับภาษาไทย

ใช้เวลาไม่มากไม่เกิน ๕ นาที ต่อจากนี้ อียากชวนคนตาบอดลองหัดเรียนเบรลล์ ซึ่งแน่นอนว่าไม่น่าเบื่อและรู้ไว้ก็คงไม่เสียเปล่า

แบบอักษรเบรลล์ภาษาไทย

รากเดิมของเบรลล์ในภาษาอังกฤษ เอ (A) อยู่ที่จุด ๑ บี (B) จุด ๑ ๒ (๒ จุดเรียงแถวลงล่าง) ซี (C) จุด ๑ ๔ (๒ จุดเรียงแนวนอน) ดี (D) จุด ๑ ๔ ๕ (รูปสามเหลี่ยมมุมฉากบนขวา)

นอกจากนี้รูปอักษรเบรลล์ในภาษาอังกฤษ ๑๐ ตัวแรก (เอ-A ถึง จี-G) เขียนในรูปเดียวกับเลข ๑ ถึง ๙ และ ๐

และเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในภาษาไทย ส่วนที่เป็นตัวเลขนี้ยังคงเขียนเหมือนเดิม (เช่นเดียวกับที่เราเขียนเลขอารบิกในภาษาไทย)

ส่วนรูปอักษรก็ผันไปตามเสียง ตัว ก ไก่ ในภาษาไทย เขียนรูปเดียวกับตัว จี (G) ในภาษาอังกฤษคือจุด ๑ ๒ ๔ ๕ ข ไข เขียนรูปเดียวกับตัว เค (K) จุด ๑ ๓

ร เรือ / อาร์ (R) จุด ๑ ๒ ๓ ๕

ล ลิง / แอล (L) จุด ๑ ๒ ๓

ว แหว่น / ดับบลิว (W) จุด ๒ ๔ ๕ ๖

ส เสือ / เอส (S) จุด ๒ ๓ ๔

ศ ศาลา ซึ่งเป็นเสียง สอ เขียน ๒ ช่อง โดยใช้รูป ส เสือ ในช่องหลัง และเพิ่มจุด ๖ ในช่องหน้า (อักษรตัวเดียวเขียนสองช่อง) ษ ฤษี ก็เช่นเดียวกัน คงรูป ส เสือ ในช่องหลัง แต่เพิ่มจุด ๓ ๖ ในช่องหน้า

ฮ นกฮูก พยัญชนะตัวสุดท้าย ถูกเขียนเต็ม ๖ จุด ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖

รู้จักอักษรแล้ว รู้ให้ลึกลงไปถึงการเขียนการอ่านด้วย คงไม่เสียหลาย ชายตาดีบางคนก็เคยเลือกใช้วิธีการนี้ส่ง

สารรักถึงหญิงสาว ในสมัยที่โทรศัพท์ยังไม่แพร่หลายอย่างทุกวันนี้

บนหน้ากระดาษ (สืออะไรก็ได้) ตัวอักษรเบรลล์ จะวางเรียงจากซ้ายไปขวาเช่นเดียวกับตัวหนังสือไทยและอังกฤษ และไล่บรรทัด (ที่ไม่จำเป็นต้องมีเส้น) จากบนลงล่าง เพียงแต่ทั้งพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เรียงอยู่ในบรรทัดเดียวกัน ไม่มีที่อยู่บนและล่าง และสระผสมอย่าง เอะ เอีย เอือ ฯลฯ จะไม่ถูกแยกวางหน้า-หลัง แต่เขียนเรียงไล่กันไปในบรรทัด

รัก = ร เรือ - ไม้หันอากาศ - ก ไก่

เกลียด = ก ไก่ - ล ลิง - สระเอีย - ด เด็ก

กลุ่มจุดอักษรจะลอยขึ้นขึ้นบนผิวกระดาษ คนตาดีมองอาจดูพรวดาคล้ายงานประติมากรรมหุ่นต่ำ แต่นั่นคือโลกกว้างที่มีทุกสิ่งทั้ง ความรู้ ความรัก อารมณ์ ความรู้สึก เรื่องสุข-เศร้า ประโลมใจ ความคิด ขาวสาร ศาสนธรรม ความหลุดพ้น ฯลฯ ที่คนตาบอดจะท่องเข้าไปได้โดยนิ้วสัมผัส

ถ้าสิ่งนั้นมีรูปร่างหรือสีสันทัน เราคงเห็นมันเคลื่อนไหวจากหน้ากระดาษสู่ปลายนิ้วมือ จากนั้นก็ไหลผ่านเลือดเนื้อ เส้นประสาท เข้าไปสู่สมองและหัวใจของคนผู้รู้ที่กำลังเลื่อนนิ้วไล่ไปบนหน้ากระดาษ

หนังสือเบรลล์อ่านได้หน้าเดียว เมื่อพลิกไปอีกด้านจะเป็นรอยบุ่มของตัวเบรลล์กลับด้าน ซึ่งเกิดจากการเขียน

การอ่านและการเขียนอักษรเบรลล์ เป็นสองด้านบนกระดาษใบเดียวกัน เขียนกลับด้าน จากขวามาซ้ายโดยใช้เครื่องมือกดกระดาษบ่มลงในเบ้า ตอนอ่านพลิกแผ่นกระดาษ

อ่านได้จากซ้ายมาขวา สัมผัสอักษรจากจุดหมุน

ที่เขียนหนังสือของคนตาบอดเป็นเครื่องมือหลัก ปลายแหลมตามจับกลมมนรับรูปอุ้งมือ เรียกว่า สไตลัส (Stylus) ซึ่งคนตาบอดต้องพกติดตัวคู่กับ สเลท (Slate) เหมือนคนทั่วไปพกปากกา

สไตลัส เป็นที่เขียน สเลท เป็นเบ้า ทำด้วยโลหะสองแผ่นประกบปลายด้านหนึ่งติดกันเป็นบานพับ แผ่นบนจะ เป็นช่องสำหรับกดจุดทั้ง ๖ ลงในแต่ละช่อง เรียงไปเท่าความ ยาว ขนาดที่นิยมใช้กันมากยาว ๒๘ ช่อง พอดีกับความ กว้างกระดาษ เอ ๔ ส่วนด้านกว้าง ๔ แถว

ส่วนชั้นล่างเป็นแผ่นทึบ เมื่อจะเขียนก็สอดกระดาษ ตรงกับปุ่มหมุดเหล็กตรงมุมทั้งสี่ของสเลทแผ่นล่าง ปิดแผ่น บนลงประกบ กดสไตลัสลงในช่องตามตำแหน่งของอักษร แต่ละตัว กระดาษจะยุบลงเบ้าบนสเลทแผ่นล่าง ส่วนการ เขียนด้วยพิมพ์เบรลล์ก็ใช้หลักการเดียวกัน มีแป้น ๖ แป้น สำหรับตอกวางจุด ๖ ตำแหน่ง จะพิมพ์อักษรตัวไหนก็เลือก ตำแหน่ง แล้วกดพร้อมกันเหมือนการกดกลุ่มคีย์บอร์ดเป็น เสียงคอร์ดดนตรี

ในห้องเรียนสอนคนตาบอด นอกจากเสียงบรรยาย ของครูและเสียงซักถามของเด็กนักเรียน ก็ยังมีเสียงกด เขียนเบรลล์ระงมไปด้วยตลอดเวลา

หน่องเล่าว่าเป็นห้องเรียนที่ไม่มีกระดานดำ ไม่มีการ เขียนให้คัดลอก แต่เป็นการเรียนแบบเลกเชอร์ ที่นักเรียน ต้องมีสมาธิ และฝึกการเก็บใจความสำคัญด้วยตัวเองให้ได้

สิบกว่าปีที่แล้ว หลังจากจบ ม. ปลาย หน่องสอบเข้า เรียนต่อสายครูที่สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ตามที่คนตาบอด ส่วนใหญ่นิยมกัน และก็ถือว่าดูดีด้วยสำหรับญาติพี่น้องที่บ้าน แต่หน่องไปสมัครลงเรียนที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ด้วย และจากที่นี้เองที่นำไปสู่จุดหักเหสำคัญอีกหนหนึ่งของชีวิต

ฟังคำบอกเล่าจากปากคำของเขาเอง

“เรามาเรียนรวมๆ ด้วยความรู้สึกว่า เราต้องเท่ากับ คุณ--หมายถึงคนชั้นกลางทั่วไปนะ เรายึดเขาเป็นข้อ เปรียบเทียบ และเพื่อนคนตาบอดจะต้องมองว่าเราเก่ง อยู่ กับความคิดนี้จนกระทั่งได้เข้าสู่โลกของการทำกิจกรรม ที่ ถือเป็นจุดเปลี่ยนชีวิต

“ตอนอยู่ปี ๑ ได้ไปรู้จักชมรมค่ายอาสาพัฒนา มร. เราก็รู้สึกว่า เฮ้ย-เขาไม่ได้รังเกียจเราเนี่ยว่า เขาอมรับเรา ยอมให้เราไปออกค่ายด้วย อย่างเป็นบำเพ็ญประโยชน์หา สี่ โรงเรียน เราหาก่อน ตกหล่นอย่างไรเพื่อนก็ตามหาซ้ำอีกที ไปออกค่ายอาสาในหมู่บ้านชนบทด้วย ที่ห้วยไร่ เชียงราย ที่สกลนคร เราช่วยงานทำอาหาร และงานที่ใช้กำลัง แยก หาม ขนน้ำ จริงๆ ประเด็นของค่าย ไม่ใช่การสร้างอาคาร แต่เป็นเงื่อนไขให้เกิดการศึกษาสังคม ชุมชน ชีวิตของคน ชั้นล่าง คนชายขอบ ซึ่งเป็นชีวิตที่สูงส่ง มีภูมิปัญญาที่คนใน เมืองไม่อาจเข้าใจ

“เราก็เริ่มมองออกจากตัวเอง คือนองเห็นว่าสังคมมัน กว้าง มีคนที่ลำบากกว่า ไม่ต้องมานั่งทุกข์ใจว่าเราตาบอด

ลำเค็ญ

“การมองหลุดออกไปจากตัวเอง ทำให้รู้สึกเบา คือไม่ต้องแบกว่าเราเป็นตัวแทนของคนตาบอดที่จะต้องเก่งอย่างนี้นั่นกดดัน

“ในภาคปฏิบัติเราทำกิจกรรม ส่วนภาคทฤษฎีเราเรียนเอกปรัชญา ลงเรียนวิชาเกี่ยวกับพุทธศาสนาเยอะ และฟังธรรมะทางวิทยุ ก็ประทับใจในหลักธรรม แนวคิดพุทธศาสนามากขึ้นเรื่อยๆ

“เมื่อก่อนมีอะไรไม่เป็นอย่างใจก็หงุดหงิด อะไรไม่เคลียร์-ไม่พอใจ ทำอะไรไม่ได้โดยไม่มีเหตุผลมันหงุดหงิดไปหมด เดินชนเสา ตกท่อ ก็หงุดหงิด ทำไม่เสาะเกะกะ โกรธสังคมที่ไม่สนใจ คนที่รังเกียจก็มี ฝ่ายข้างกันสาดล้อออกมาบนฟุตบาท คนตาดีเดินหลบเอาได้ แต่คนตาบอดชนหัวแตก ฟันหัก และถึงขั้นลูกตาทะลักก็เคยมีมาแล้ว ขึ้นรถเมล์บางทีกระเป๋ารถบอกเต็มแล้ว ไม่ให้ขึ้น เขาคงว่าเราเกะกะรถมันเล็ก หรือเขารังเกียจเป็นส่วนตัว? ตอนจะขึ้นรถ เราถาม สายอะไรครับ เจียบ! เราจึงถามไปที่รถเลย ขนาดถามรถ บางครั้งเขาก็พร้อมจะเจียบกันทั้งคัน เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่บ่อย แต่ก็สมำเสมออะ จนเป็นมุขตลกเล่ากันว่าเพื่อนคนหนึ่ง ตะโกนถาม แล้วเจียบทั้งรถ เพื่อนเลยตะโกนไปอีกว่า โอ้โฮ เป็นไปกันทั้งคันรถเลยว้ย!”

หนองเว่นวรรคให้คนฟังหัวเราะ

และเขาเองก็หัวเราะ ก่อนจะเล่าต่อ

“ที่หัวเราะได้เพราะความคิดเปลี่ยน ได้ศึกษาธรรมะ

ก็ลองเอามาใช้ พอได้ปฏิบัติ วิธีคิดก็เปลี่ยน มองคนรอบข้างเปลี่ยนไป

“เรากลับมาดูใจตัวเอง ดูความโกรธ พระว่า ทุกอย่างเกิดเพราะผัสสะท่อน ตบมือจึงมีเสียง”

เขาพูดพลางปรบมือสองข้างเข้าหากันเกิดเสียงเปรี้ยะ!

“เราไม่ตอบ ก็ไม่เกิดเสียง” เขาทำอย่างเดิม แต่ให้ฝ่ามือทั้งสองสวนทางกัน เจียบ-ไม่มีแม้เสียงลม “เราทุกข์เพราะไปถือ ไปติด ถ้ามเรา ไม่ตอบ ก็โกรธเพราะคิดว่าเขาต้องตอบ เราไปคิดแทนเขาได้อย่างไร ทำไม่ไม่ลองดูใจตัวเอง ไปยึดว่าหนทางต้องดียึดว่าทุกอย่างต้องเรียบร้อย พอมันไม่เป็นอย่างที่ตั้งใจก็ทุกข์ พอเราปล่อยก็เบา คนนี้ไม่ตอบ ไม่เป็นไร ไปถามคนอื่นต่อไป มันจะสนุกด้วย เดินชนเสา แต่ก่อน โอ้ย! หงุดหงิด พอคิดได้ว่าทำไมเราไม่ระวัง หรือเราสำรวจน้อยไปหรือเปล่า ก็ทำให้เราเดินอย่างมีสติ”

ในการบรรยายธรรมวันล้ออายุของท่านพุทธทาส ปี ๒๕๑๙ ท่านเทศน์ว่า

ดวงตาที่อยู่ใต้หน้าผากนั้น ไม่ใช่สำหรับเห็นธรรมชาติที่จะเห็นธรรมะนั้นอยู่ในจิต

ชายหนุ่มคนที่มีอายุเพียง ๒ ขวบ ในวันที่ท่านพุทธทาสพูด และสูญเสียดวงตาทั้งคู่ในเวลาต่อมา บัดนี้เขาคงเห็นแสงแห่งธรรมบ้างแล้ว ด้วยดวงตาในดวงใจ

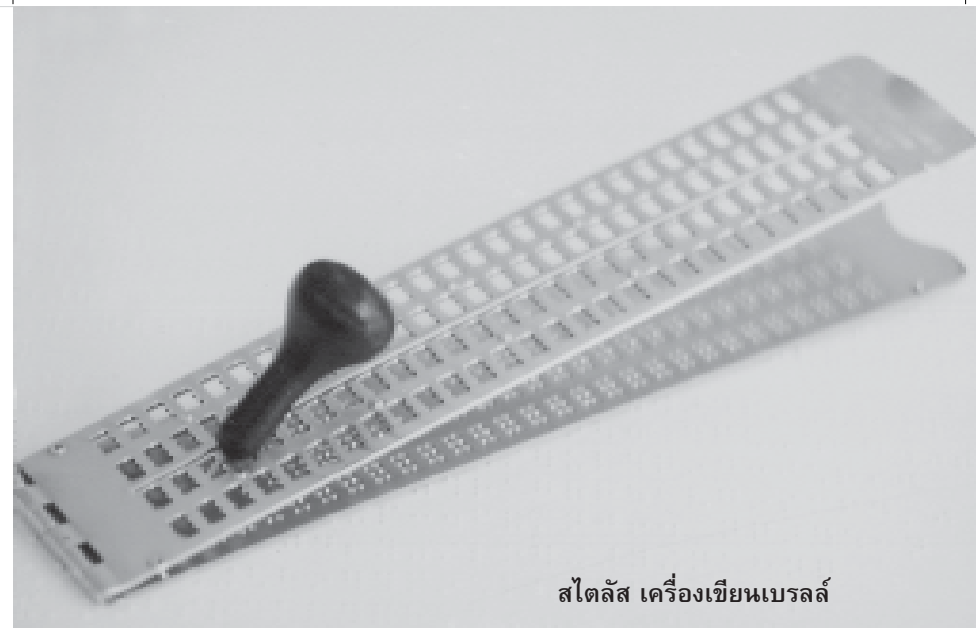
“ทุกอย่างมันมีแง่ดีในตัว ในสิ่งร้ายมีสิ่งดี การมองไม่เห็นก็ดีที่ไม่ต้องทุกข์กับสายตาคน ไม่ต้องห่วงหล่อ ซึ่งคนตาบอดบางคนก็ทุกข์กับสายตาคนนะ ยังคิดว่าเขาจะมอง

เราอย่างไร ตัวเองมองไม่เห็นยังไปตามคนอื่น สำหรับผม
ถือว่า “ไม่เห็นก็ไม่ต้องเห็น”

แล้วพุทธศาสนาก็ดักกันคนตาบอดจริงหรือ?

จนวันที่เรียนจบปริญญาตรีจากรามคำแหงแล้ว (ที่
ราชภัฏสวนดุสิต เลิกเรียนเสียกลางคัน) คำถามนี้ยังค้างคา
อยู่ในใจ

เมื่อได้เข้าเรียนต่อปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยมหิดล
หนองหวังที่จะหาคำตอบด้วยการเลือกเรียนสาขาศาสนา-
เปรียบเทียบ

สไตส์ เครื่องเขียนเบรลล์

การอ่านเบรลล์
ใช้ปลายนิ้วสัมผัสอักษรตัวนูน

๖

ใครว่า “ความรักทำให้คนตาบอด” ก็ว่ากันไป

แต่สำหรับหญิงตาบอดอย่างศิริณี คงพูดได้ว่าความรักทำให้เธอมีดวงตา

หลังจบชั้นมัธยม ๓ ในปี ๒๕๑๕ ศิริณีไปเรียนต่อชั้น ม.ศ. ๔-๕ ที่โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์ แต่ยังคงพักอยู่ที่โรงเรียนสอนคนตาบอด ซึ่งเย็นๆ หลังเลิกเรียนแล้วยังพบครูปรีชา อักษรมี เทียวเดินอยู่ในโรงเรียนเป็นประจำ

การเรียนร่วมกับนักเรียนปกติ ไม่เหมือนตอนเรียนในโรงเรียนสอนคนตาบอด ซึ่งครูจะปรับวิธีการสอนให้นักเรียนตาบอดทุกคนเข้าใจได้ การเรียนของศิริณีในชั้นมัธยมปลายจึงต้องขยันมากกว่าสองเท่าของนักเรียนปกติ หลังเลิกเรียนต้องกลับมาทบทวนส่วนที่จดในห้องเรียนไม่ทัน

ยืมสมุดของเพื่อนมาให้อาสาสมัครช่วยอ่านให้จด และ เวลาของอาสาสมัครก็มีจำกัด ครูปริชาจึงได้เข้ามาช่วยในเรื่องนี้ โดยเธอร้องขอหรือเขามาถามจะช่วย ศิริณีก็จำไม่ได้แล้ว

ช่วงหัวค่ำตั้งแต่ทุ่มครึ่ง เธอจะจดวิชาภาษาฝรั่งเศส โดยมีครูปริชาเป็นคนอ่านให้ฟัง จนถึงสองทุ่มครึ่ง อันเป็นเวลาต้องขึ้นนอน ถ้ายังไม่เสร็จครูปริชาก็จะเอาไปอ่านใส่เทปส่งมาให้ที่หลัง ซึ่งเธอว่าต้องใช้ความพยายามมากสำหรับคนที่ไม่รู้เรื่องภาษาฝรั่งเศส อ่านตามตัว ทีละตัว ส่วนที่เป็นเครื่องหมายอะไรก็อ่านบอกไว้ และตอนเธอฟังเพื่อจดเป็นเบรลล์ก็ต้องตั้งใจอย่างมีสมาธิ

“ก็เริ่มต้นมาจากการช่วยเหลือกันเรื่องจดหนังสือ ไม่มีอะไรพิเศษ” ศิริณี ค่อยๆ แจ่มเรื่องหัวใจออกมาทีละน้อย “วันไหนเขาไม่มา เราก็รู้สึกแคว່มันไม่ได้งาน”

แล้วจวันหนึ่ง...

เขามาเกือบ ๒ ทุ่มแล้ว ก็มาขอโทษที่มาช้า ดิฉันว่าทำไมต้องขอโทษ มันไม่ใช่เป็นความผิดอะไรของเขา นี่ตอนหลังๆ เริ่มมีอะไรแปลกๆ มีได้กินขนมอะไรกันด้วย

แต่ดิฉันซึ่งเป็นคนตาบอดต้องคอยบอกตัวเองว่า “อย่าหวั่นไหว ใครมาดีกับเรา โดยเฉพาะเพศตรงข้ามก็อย่านึกว่าจะมาชอบเรา ต้องมีสติ”

จนช่วงใกล้สอบไล่ ม.ศ. ๕ วันนั้นดิฉันกำลังเก็บพิมพ์ดีดอยู่ เขายื่นม้วนจดหมายให้ บอกว่ามีคนฝากมาให้อ่าน แล้วเขาก็เดินไป

ดิฉันเปิดจดหมายอ่านก็ตกใจ!

ปกติเขาเรียกดิฉันศิริณี ในจดหมายเขาเปลี่ยนมาเรียกชื่อเล่น

“ด้อยที่รัก เหตุที่ต้องเขียนจดหมาย เพราะด้อยบอกว่าจะไม่เรียนต่อแล้ว อยากได้งานทำ แต่ครูอยากให้ด้อยเรียนต่อ...”

แล้วก็บอกว่าที่จะอ่านต่อไปนี้ถ้ารู้สึกไม่พอใจก็ขอโทษ

“...เราคบกันมานาน อย่างครูกับศิษย์ ต่อมารู้สึกเหมือนพี่ชายกับน้องสาว ต่อมาก็เหมือนผู้หญิงกับผู้ชาย ทั้งนี้ถ้าไม่พอใจ-ก็ขอโทษ”

พิมพ์จดหมายมาเป็นเบรลล์

โอ้ย-ฉันจะเป็นลม หัวพิมพ์ติดเหมือนจะไม่ไหว

ในที่สุด ดิฉันก็ไปสอบเอนทรานซ์ แล้วกลับไปพักอยู่กับครอบครัว ซึ่งตอนนั้นคุณพ่อย้ายไปประจำอยู่ที่จังหวัดลำปาง ครูปริชาผ่านมาเชียงใหม่ก็แวะไปหาที่บ้าน

วันรอฟังผลอยู่ที่โรงเรียนสอนคนตาบอด เพื่อนก็วิ่งมาบอก

“เธอสอบติด ครูปริชาเขาไปส่งไฟดูที่บอร์ตมาแล้ว”

ครูปริชาเป็นคนแรก เขาไปดูแล้วให้เพื่อนมาบอกว่าเราสอบติดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาย ดิฉันเป็นหญิงตาบอดคนแรกที่ได้เข้าเรียนคณะนี้ หลังจากที้อาจารย์วิรัช ศรีตุลา-นนท์เคยเป็นคนตาบอดชายคนแรกที่ได้เข้าเรียนอักษรศาสตร์ จุฬาย เมื่อปี ๒๕๐๔

เพื่อนบางคนบอกว่า

“ยามเรียนอย่าเพียรรัก”

จริงๆ ยามเรียนก็ไม่ควรมีความรัก แต่เมื่อมันเกิดแล้ว
ใครล่ะจะห้ามได้

ดิฉันจึงบอกตัวเองว่า

“ถ้ามีรักก็ให้คักคักในการเรียน”

ต้องใช้โอกาสนั้นให้เป็นประโยชน์ เราขาดตกก็ให้เขา
เป็นดวงตา

ตอนหลังแม่เองก็เป็นห่วง กลัวว่ามีคนมาต่อแยะ จะ
ทำให้ดิฉันเรียนไม่จบ ดิฉันก็โมโหเขียนจดหมายไปบอกว่า

“ที่คุณพ่อคุณแม่ห่วงงั้นไม่ต้องห่วงหนูจะเรียนให้จบ”

ความโมโหทำให้เราเกิดมานะ คือรู้สึกที่ต้องทำ ต้อง
เรียนให้ได้

ดิฉันวางแผนชีวิตตลอดเวลา ก่อนจบปริญญาตรีในปี
๒๕๒๑ ดิฉันเขียนจดหมายถึงทุกธนาคาร แนะนำตัว บอก
ความสามารถ

“เป็นคนตาบอดที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ กำลัง
จะเรียนจบอักษรศาสตร์จุฬาฯ สนใจจะทำงานโอเปอเรเตอร์”

จำได้ว่าส่งจดหมายวันที่ ๙ มกราคม ต่อมาวันที่ ๑
มีนาคม ได้รับจดหมายตอบจากธนาคารไทยทูน และได้เริ่ม
ทำงานในวันพุธที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๑ ในตำแหน่งพนักงาน
สลับสายโทรศัพท์ (โอเปอเรเตอร์) ได้เงินเดือนแรก ๑,๘๐๐
บาท

จนบัดนี้ ๒๘ ปีมาแล้ว ศิริณียังคงทำงานในตำแหน่งเดิม
ในสำนักงานแห่งเดิมที่สี่ลม ซอย ๗ เพียงแต่เปลี่ยนฐานะ
จากพนักงานของธนาคารไทยทูนมาเป็นธนาคารทหารไทย

หลังธนาคารทั้งสองรวมตัวกันเมื่อปลายปี ๒๕๔๗

ศิริณียุติกัมลงดูนาฬิกาบนข้อมือ เป็นนาฬิกาเบอร์ลล์
ซึ่งมีลักษณะเหมือนนาฬิกาข้อมือทั่วไป เพียงแต่ฝาหน้าปิด
สามารถเปิดออกได้ ให้คนตาบอดอ่านเวลาด้วยการคลำเข็ม
แต่ศิริณียังไม่ต้องทำอย่างนั้น เธอพอมองเห็น หากแนบดวงตา
ลงจนชิดหน้าปัด “การเปิดหน้าปัดบ่อยๆ ทำให้เป็นคราบ
เขลอะ ดิฉันจึงไม่ค่อยอยากเปิด”

ศิริณีพูดถึงเรื่องนาฬิกาแล้วก็เล่าต่อไปว่า นับตั้งแต่
เริ่มทำงานมาจนบัดนี้เธอไม่เคยเข้างานสาย และไม่เคยหยุด
งานโดยไม่ได้ลาล่วงหน้า

หลังทำงานแล้ว ๓ ปี ศิริณียังมีโอกาสได้เดินทางไปร่วม
งานสัมมนาสตรีตาบอดในเอเชีย ที่ประเทศมาเลเซีย เนื่อง
ในปีคนพิการสากล (๒๕๒๔) จากนั้นก็กลับมารีเริ่มก่อตั้ง
ชมรมสตรีตาบอดแห่งประเทศไทย ดำเนินงานมา ๑๖ ปี
กระทั่งจดทะเบียนเป็น สมาคมสตรีตาบอดในประเทศไทย
เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๔๐ เธอใช้เวลาในช่วงวันหยุดสุด
สัปดาห์กับงานในองค์กรนี้

ศิริณีพูดความในใจประโยคหนึ่งว่า กิจกรรมสังคม
นอกเหนือการงานประจำนี้ ถือเป็นการสืบทอดเจตนารมย์
ของหม่อมเจเน็ฟ คอลฟิลด์ ผู้สร้างโอกาสให้เธอพึ่งตนเองได้

ได้เรียนหนังสือจนจบปริญญา

ทำงานมีรายได้พอเลี้ยงตัว

และได้ช่วยเหลือเพื่อนคนตาบอดด้วยกัน

“แต่แฟนที่รอมานานแล้ว...”

ศิริณีวกกลับไปถึงเหตุการณ์ในช่วงปี ๒๕๒๕ แล้ว
เล่าต่อไปเป็นฉากๆ ...

ในเดือนมีนาคม เราก็มารู้ถึงเรื่องการแต่งงานกัน
เราเห็นว่าสมควรพูดให้เป็นเรื่องเป็นราวได้แล้ว

ดิฉันไม่เคยแน่ใจว่าจะได้คนตาดีมาเป็นแฟน เพราะ
ไม่ใช่แค่เขาคนเดียว ญาติๆ เขาด้วย ไม่ค่อยมีหรอกที่คนตา
ดีจะได้กับคนตาบอด ดิฉันไม่คิดว่าเขาจะหลอก แต่ดิฉัน
ไม่เชื่อมั่น เราจะตามเขาทันไหม ขนาดคนตาดียังมีที่แฟน
ไปมีคนอื่น ดิฉันบอกว่าเรื่องนี้ดิฉันทนไม่ได้ และจะไม่มี
การให้อภัย ดิฉันยื่นคำขาด แล้วก็ไม่ได้ทำตามจับ ระวัง
ไปชีวิตก็มีความสุข เพราะฉะนั้นเราจะไม่ทำตามจับผิด
ให้มันเสียอารมณ์กันทั้งสองฝ่าย

เราแต่งงานกันเมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๒๕ อีก
๕ ปีต่อมาจึงมีลูก

ศิริณียังสงสัยอยู่ว่า ที่เธอต้องเกิดมาตาบอดอาจเป็น
เพราะบาปกรรมจากพ่อที่ชอบเล่นปืน เมื่อครั้งเธอยังอยู่ใน
ท้องแม่ กลางคืนพ่อชอบไปยิงค้างคาวที่นอนห้วยห้วยอยู่ข้างบน
โดยมีแม่เป็นคนช่วยส่องไฟ ดวงตาค้างคาวเมื่อต้องแสงไฟ
จะแดงเป็นประกาย เป็นเป้ากระสุนอย่างเหมาะเจาะ..!

เมื่อตั้งท้องศิริณียิ่งนึกถึงแต่สิ่งดีๆ มองโลกแต่ในแง่งาม
มีคนชอบถามเธอว่า ไม่กลัวลูกจะเกิดมาตาบอดเหมือน
เธอหรือ?

เธอตอบ

“บอกใครๆ ว่าอยากให้ลูกสมบูรณ์ แต่มาคิดว่าถ้าเขา

จะตาบอดเหมือนเราก็คงไม่เห็นเป็นไร เราตาบอดแม้อยู่ยังเลี้ยงให้พึ่งตัวเองได้ ถ้าลูกตาบอดเราก็คงเลี้ยงดีเพราะเรารู้จักความเป็นคนตาบอดดี ถ้าเขาพิการอย่างอื่นเราก็คงต้องศึกษาแล้วก็ตั้งจิตอธิษฐานว่าลูกจะออกมาอย่างไรก็แล้วแต่ ขอให้เขามีจิตใจเมตตา”

ถึงวันที่ลูกลืมตามาดูโลก ลูกของเธอก็มีสายตาคือจะดูโลกจริงๆ ไม่เหมือนอย่างเธอ

“ตาเขาสวยมาก” ศิริณีพูดถึงลูกชายอย่างภาคภูมิใจ “เหมือนนาซดเซยคนเป็นแม่ที่ไม่มีดวงตา”

แต่ในบางช่วงวัย การมีแม่ตาบอดก็อาจก่อความรู้สึกบางอย่างในใจลูก

ศิริณีเล่าพฤติกรรมลูกชาย ตอนเขาอายุราว ๗ ขวบ...

วันนั้นดิฉันหยุดงาน ตกเย็นจึงไปรับเขาที่โรงเรียน เราคิดว่าเขาจะโผล่เข้ามาหา เพราะปกติเขารักแม่ อยู่บ้านเขาจะหอมแก้ม แต่เราต้องผิดหวัง เขาเดินลืๆ เลย

เรียกถามเขา “วันนี้จะกินขนมอะไรไหม”

เขาไม่กิน

มาถึงบ้านเจอหน้าพี่เลี้ยง เขาก็ตอบว่า

“วันนี้ทำไมพี่ไม่ไปรับผม ผมเลยไม่ได้กินขนม”

“อ้าว แม่ก็ถามแล้ว หนูบอกไม่กิน” ดิฉันท้วง

เขาเงิบ

“อ้อ ลูกอายุไซ้ไหมที่แม่ตาบอด”

เขาบอก “ก็ไซ้แหละซี”

“ทำไมลูกต้องอายุด้วยล่ะ แม่ถือไม้เท้า แต่แม่ไป

เมืองนอกได้ เอาขนมให้ลูกกินก็ได้”

และดิฉันก็แกล้งเขาว่า

“พรุ่งนี้แม่จะลางานอีกวัน และจะไปรับลูกอีก”

แต่ก็ไม่ได้ทำจริง ให้พี่เลี้ยงไปรับเขา กลับถึงบ้าน

เขาก็มาบอกว่า

“วันนี้ถึงคุณแม่ไม่ได้ไปรับ หนูก็ไม่ได้ซื้อขนมนะ”

คือเขาพูดเหมือนจะปลอบใจเรา

ตอนหลังเขาก็ดูแลเรา บางที่เราช่วยตัวเองได้ แต่ก็พยายามให้ว่าน ให้เขารู้จักการช่วยเหลือคนอื่น

ลูกของคนตาบอดจะมีวุฒิภาวะสูง ขณะที่เด็กวัยเดียวกันโดยทั่วไปแม้อย่างต้องอาบน้ำ ป้อนข้าว แต่ลูกคนตาบอดรู้ว่าเขาต้องดูแลแม่

เราเรียกพวกเขาว่า เทวดา นางฟ้า ที่เขาส่งมาให้ดูแลเรา

อย่างเวลาไปเที่ยวทะเล เขาลงเล่นน้ำ ดิฉันเดินอยู่ชายหาด เขายังร้องสั่ง

“คุณแม่อย่าไปไกลนะ เดี่ยวจะหลง”

๗

“เวลาไปไหนก็พยายามไปด้วยกันกับเขา”

พนอ จันทรภาวี คุณแม่ลูกสอง เล่าวิธีการของเธอที่ใช้ในการทำให้ลูกปรับตัวกับการที่มีแม่ตาบอด

“ให้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน เขาอยากไปดูหนังก็ไป เขาไปว่ายน้ำก็ไปนั่งรอที่ขอบสระเหมือนพ่อแม่คนอื่น ไปห้างก็ไป ให้เขาชินกับสายตาคนที่มอง”

พนอยังจำได้ คำพูดของครูที่โรงเรียนสอนคนตาบอด-กรุงเทพฯ ที่บอกว่า

คนตาบอดแต่งงานกันเองจะเปรียบเหมือนบ้านที่ไม่มีหน้าต่าง

ไม่ใช่ว่าเธอจะไม่เชื่อฟัง แต่เธอมีเหตุผลของตัวเอง จึงกล้าตัดสินใจแต่งงานกับถาวร จันทรภาวี เพื่อนคนตาบอดที่รู้จักกันมาตั้งแต่อยู่โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ

แต่งงานกันมา ๑๕ ปี มีลูกสาว ๒ คน
ทุกวันนี้พ่อ แม่ ลูก ครอบครัวจันทร์ภาวี อาศัยอยู่ด้วยกันในทาวน์เฮาส์สองชั้น ในซอยนวลจันทร์ ๒๒ ย่านบึงกุ่ม ซึ่งผ่อนส่งด้วยน้ำพักน้ำแรงของหัวหน้าครอบครัว

“ทุกวันนี้เขาโตแล้ว ไปกินข้าวในฟาสต์ฟู้ดก็นั่งรอให้เขาไปซื้อ ให้เขาทำหมดทุกอย่าง เขาจะได้ชิน ไม่อาย”

พณอบอกว่าเธอเองไม่เคยรู้สึกอายกับการถูกมอง แต่จะให้อึดที่สุดเธออยากถูกมองอย่างเข้าใจ

“อยากให้มองว่าคนตาบอดก็เป็นคนๆ หนึ่งในสังคม เขาไม่ได้ต่างอะไร เพียงแค่ไม่มีสายตาเท่านั้น คนตาบอดก็คนปกติที่มองไม่เห็น มีผิดชอบชั่วดีเหมือนคนตาดี มีดีมีเลวเหมือนกัน อยู่กับการขัดเกลา ทำดีทำชั่วได้เหมือนกัน และไม่ใช่ว่าคอยแต่เป็นผู้รับอยู่ตลอดเวลา คนตาบอดก็ต้องรู้จักเป็นผู้ให้ด้วยต้องคืนให้กับสังคมและทุกๆ สิ่งที่เขาช่วยเรา ไม่มีความแตกต่างอะไรเลย เพียงมองไม่เห็นเท่านั้น และเขาสามารถเรียนรู้ได้ ใช้ส่วนที่มีมาเติมส่วนที่ขาดได้”

ลูกสาวของพณอทั้งสองคนดวงตาเป็นปกติดี

“ก็พยายามบอกลูกให้ช่วยเพื่อนๆ ของแม่ด้วย เห็นคนตาบอดก็ถามเขาบ้าง จะไปไหน ทำอะไร”

ลูกเป็นความภูมิใจและความหวังของเธอ

“การมีลูกเป็นผลในทางบวก มองไปถึงอนาคต ในวันที่เราไม่สามารถช่วยเหลือตัวเอง ก็ต้องพึ่งลูกหลาน เราแต่งงานกันแล้วมีลูกที่ดีก็ได้ผู้ช่วย”

พณอช่วยเหลือตัวเองได้มาตั้งแต่เด็ก พ่อแม่เลี้ยงให้

ทำอะไรเหมือนๆ ที่เด็กทั่วไปทำ ในบ้านเดิมของเธอที่อำเภอสูงเม่น แพร่ พ่อแม่ของเธอมีลูก ๕ คน ๓ คนแรกตาบอดทั้งหมด

ที่แรกพ่อพาพี่ชายไปเข้าโรงเรียนสอนคนตาบอด-ภาคเหนือ ที่เชียงใหม่ก่อนเป็นคนแรกของบ้าน พอพออายุได้ ๗ ขวบ ก็ตามมาเริ่มเข้าเรียนในปี ๒๕๑๔ ส่วนพี่สาวคนโตเพิ่งได้มาเรียนหลังจบ ป. ๔ มาแล้ว และเรียนอยู่ที่เชียงใหม่จนจบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปัจจุบันทำงานอยู่ห้องสมุดคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอด นนทบุรี

ส่วนถาวร จันทร์ภาวี สามีนางพณอ ก็เกิดในปีเดียวกันกับพณอ ที่หมู่บ้านบึงป้อ อำเภอเสริมงาม ลำปาง ในครอบครัวของเขาไม่มีใครตาบอด เคยได้ยินแต่คนเล่าให้ฟังว่าเขามีน้ำหนักหนึ่งตาบอดแต่เสียชีวิตไปตั้งก่อนเขาเกิด แต่ถาวรว่าเหตุที่เขาตาบอดเพราะแม่เป็นหัดเยอรมันตอนที่เขาอยู่ในท้อง

ถาวรบอกว่าเขาพอจะมองเห็นอยู่บ้าง ดูสีออก เปลี่ยนหลอดไฟในบ้านได้ ดูคนออกว่าเป็นชาย-หญิง แต่ไม่เห็นชัดพอจะจำหน้าคนได้

ในทางการแพทย์ ถือว่าถาวรอยู่ในกลุ่มคนตาบอด (Blindness) ตามการให้ความหมายที่ครอบคลุมตั้งแต่ คนที่มองไม่เห็นเลย พอเห็นแสง และผู้มีสายตาเลือนราง ที่มองเห็นได้ไม่ถึง ๑๐ เปอร์เซนต์ของคนสายตาปกติ หรือมีลานสายตา (Visual Field) ไม่เกิน ๓๐ องศา จากที่คนปกติมีลานสายตา ๑๘๐ องศา

โดยแบ่งประเภทตามระดับการมองเห็น ดังนี้

ตาบอดสนิทหมายถึงมองไม่เห็นเลย หรือเห็นไม่เกิน ๒๐/๒๐๐ (อัตราวัดระดับการมองเห็น คนสายตาปกติเห็นวัตถุชัดเจนในระยะ ๒๐๐ ฟุต คนตาบอดสามารถเห็นวัตถุชิ้นเดียวกันนั้นในระยะ ๒๐ ฟุต) และมีลานสายตาไม่เกิน ๕ องศา

สายตาเลือนลาง (Low Vision) จะมองเห็นได้ในระยะ ๒๐/๖๐ คือ วัตถุใดที่คนสายตาปกติเห็นได้ในระยะ ๖๐ ฟุต คนสายตาเลือนลางมองเห็นวัตถุชิ้นนั้นในระยะ ๒๐ ฟุต และมีลานสายตาไม่เกิน ๓๐ องศา

ถาวรมองเห็นเท่าที่เห็นอยู่นี้มาตั้งแต่เด็ก ไม่เห็นดีขึ้น และไม่มัวลง ตอนอายุ ๑๐ ขวบเขาได้เข้าโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ ซึ่งตอนนั้นพนอเรียนอยู่ ป. ๓ แล้วและเรียนดีเป็นที่ ๑ ของชั้น พนอพอจะรู้จักเพื่อนใหม่ที่เพิ่งมาเข้าเรียน แต่ก็ไม่ได้สนิทกัน และเธอยังจำได้ว่าในโรงเรียนนั้นมีนักเรียนชายรุ่นน้องเธออีกคนชื่อ มณฑิร บุญตัน เรียนเก่งเป็นที่ ๑ ของชั้นถัดจากเธอ

จนจบ ป. ๖ จากเชียงใหม่ พนอมาเรียนต่อที่โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ อีก ๓ ปี แล้วไปต่อ ม. ๔ ที่โรงเรียนวัดสังเวช ย่านบางลำพู เรียนร่วมกับคนปกติ แต่เธอจำได้ว่ามีเพื่อนนักเรียนตาบอดเรียนอยู่ในโรงเรียนนี้ด้วย ชื่อกิตติพงศ์ สุทธิ เป็นนักเรียนชายรุ่นน้อง

จากกันมาเป็น ๑๐ ปี พนอได้มาพบถาวรอีกทีก็ในการชุมนุมศิษย์เก่าโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ (ที่กรุงเทพฯ)

พนอเขินอายเล็กน้อยเมื่อเล่าถึงการมาพบกันอีกครั้งเมื่อเขาและเธอ โตเป็นหนุ่มเป็นสาวกันแล้ว “ก็คบหากันปกติ ไม่มีอะไรมาก”

แต่ในยุคสมัยของเธอ วิธีที่หนุ่มสาวใช้สื่อสารความรักถึงกัน ไม่ใช่การเขียนจดหมายอย่างในยุคของครูปรีชา กับศิริณี อีกต่อไปแล้ว

“จีบกันทางโทรศัพท์” พนอบอก

“อ้อ ใช้โทรศัพท์โทรหากัน” ถาวรเสริม

“คือเรามองไปถึงว่า พ่อแม่ พี่น้อง ไม่ได้อยู่กับเราไปตลอด เราตาพิการ ใครจะเลี้ยง ถ้ามีเพื่อนมาอยู่ด้วย ก็มีคนดูแล และถ้าแต่งงานก็คงมีลูก ก็ทำให้คิดถึงชีวิตครอบครัว” พนอพุด

ส่วนถาวรพุดว่า “อยู่คนเดียวลำบาก ถ้ามีเพื่อน ตอนเราแก่ เราเจ็บป่วยก็จะได้มีคนดูแลเราบ้าง ถ้าอยู่คนเดียวจะอาศัยใคร พี่น้องก็คงมีครอบครัวของเขา ก็คิดว่าถ้ามีครอบครัวคงจะดี ก็มองๆ ดูอยู่ว่าใครจะมาอยู่กับเราได้ แต่จะหาคนตาดี เขาคงเข้าใจเรายากสักหน่อย คงยากที่เขาจะมาอยู่กับเรา”

แล้วที่ว่าคนตาบอดแต่งงานจะเป็นเหมือนบ้านที่ไม่มีหน้าต่าง?

พนอเห็นว่า อยู่ที่คน บางคนที่เขาไม่ได้เรียนหนังสือ ถูกเลี้ยงมาตามยถากรรม ไม่ได้รับการฟื้นฟู พัฒนาตนเองทำอะไรเองไม่ได้เลย ไปเจอกับคนที่ไม่ได้เรียนด้วย ก็ไม่สมควรจะอยู่ด้วยกัน เพราะจะไม่ทำให้ชีวิตเขาดีขึ้น มีลูกมา

ก็อาจบรรมเลี้ยงดูไม่ได้ แต่ถ้าเป็นคนตาบอดที่ได้รับการพัฒนา รู้จักช่วยเหลือตัวเองได้ ก็ไม่เป็นปัญหา”

ทั้งคู่แต่งงานกันในปี ๒๕๓๗ อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวฝ่ายหญิงในช่วงแรก จนจะมีลูกคนแรกก็คิดว่าควรจะมีพื้นที่ให้ลูกได้วิ่งเล่นบ้าง พนกับสามีจึงชวนกันมาหาซื้อ (ผ่อน) ทาวน์เฮาส์สองชั้นหลังหนึ่งในซอยนวลจันทร์ ๒๒ ย่านบึงกุ่ม เป็นเรือนรังของครอบครัวใหม่ที่คนเป็นพ่อและแม่-ตาบอด

“ตื่นเต้นสุดๆ ก็ตอนที่คลอดเขา เกิดที่โรงพยาบาล คุณหมอเอาลูกมาวางแนบอก เราชนลูกไปทั้งตัวเลย”

พนอพูดถึงเหตุการณ์ที่ตื้นใจที่สุดหนึ่งในชีวิต

“การเลี้ยงลูกคนโตค่อนข้างลำบากเพราะไม่เคย ตอนอาบน้ำกลัวทำเขาหลุดมือ ก็มีแม่มาช่วยอยู่ราวเดือนหนึ่งหนักใจก็ช่วงที่เขาไม่สบาย เด็กๆ นี่เราไม่รู้ว่าเขาเป็นอะไรก็ได้วิธีเลี้ยงจากการฟังวิทยุด้วย มีคุณหมอให้คำแนะนำและถามจากรุ่นพี่คนตาบอดที่เคยมีประสบการณ์ หลัง ๖ เดือนไปแล้ว เหนื่อยไปอีกอย่าง ไม่ใช่วางตรงไหนเขาจะอยู่ตรงนั้น ก็ใช้วิธีใส่กระพรวนให้เขา ไปอยู่ตรงไหนเราก็ได้ยินเสียง พอมีคนทั้งสองนี้เลี้ยงเป็นแล้วเลี้ยงเองตั้งแต่แรกเกิดเลย แม่ไม่ต้องช่วยแล้ว”

ทุกวันนี้ลูกสาวของเธอทั้งสองคนโตแล้ว คนแรกเรียนชั้นมัธยมอยู่ในโรงเรียนมีชื่อเสียง ส่วนคนเล็กยังอยู่ชั้นประถมและค่อนข้างมีฝีมือด้านการวาดเขียน นอกจากภาพศิลปะหลายชิ้นในกระดาดาวาดเขียน บนฝาบ้านยังเต็มไปด้วยจิตรกรรมฝาผนังฝีมือของเธอ ตั้งแต่ครั้งวัยเยาว์ ไล่เรียงสูงขึ้น

ไปตามการเติบโตของเธอ

“พอเขาโตขึ้น เราก็ต้องดูแลเรื่องหาที่เรียนดีๆ ให้เขาไป-กลับใช้รถโรงเรียน เพราะประหยัดและสะดวกกว่าเรารับส่งเอง จะชวนขวยส่งให้เรียนเท่าที่เขาสามารถจะเรียนได้ เพราะรู้ว่าเราคงไม่มีสมบัติให้ลูก ให้ความรู้เป็นทรัพย์สินอยู่กับตัวเขา”

หลังส่งลูกไปโรงเรียน ชีวิตประจำของพนออยู่กับงานบ้านและการพักผ่อน ดูทีวี ฟังเพลง อ่านหนังสือ ติดตามข่าวสารบ้านเมืองอย่างเกาะติด-ระดับคอการเมืองที่เดียว

พนอทำงานในบ้านเองทุกอย่าง ทำความสะอาด ซักรีด และทำครัวเอง “ติดแบบอย่างกันมาตั้งแต่ครั้งอยู่กับพ่อแม่ เราจะทำกับข้าวกินเอง ไปกินนอกบ้านมันมีผงชูรสเหมือนถูกบังคับทางอ้อมให้ทำกินเอง จะได้เลี้ยงไม่ต้องกินผงชูรส”

“ครอบครัวเรานำกันคนละอย่าง” พนอและสามีพูดประโยคนี้ด้วยกัน

“เราดูแลบ้าน ดูแลลูก แฟนเขาก็ทำมาหากินไป”
โดยอาชีพขายลอตเตอรี่-เพียงอย่างเดียว

๖

ในบรรดาผู้คนที่เดินผ่านไปมานั้น คงไม่มีใครรู้ว่าชายหนุ่มตาบอดคนหนึ่งที่ยายล่อเต็อยู่แถวสี่ลมนั้น เป็นมหาบัณฑิตปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยมหิดล เว้นเสียจากคนที่สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมืองอยู่เป็นประจำ ก็อาจรู้สึกคล้อยคล้ายหน้าตาของเขายู่บ้าง

๔-๕ ปีก่อนหน้านั้น เขาเคยปรากฏตัวอยู่บนหน้าหนังสือพิมพ์บางฉบับ ในฐานะเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่กำลังเป็นประเด็นร้อนแรงของสังคม เวลานั้น หนอง หรือ พิศยา ศรีโกตะเพชร กำลังเรียนใกล้จบปริญญาโท สาขาศาสนา-เปรียบเทียบจากมหิดล

หนองเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง พุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์ : ศึกษาเฉพาะกรณีการพัฒนาคนตาบอดในสังคมไทยปัจจุบัน เพื่อจะหาคำตอบให้กับข้อสงสัยที่ค้างคา

อยู่ในใจตลอดมา นับตั้งแต่วันที่ตาเขาเริ่มมองไม่เห็น จนถึงวันที่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนสอนคนตาบอดของศาสนาคริสต์ว่าแท้จริงแล้วพุทธศาสนามีทำที่อย่างไรต่อคนตาบอด และคนตาบอดจะพัฒนาได้ใหม่ในทัศนะของพุทธศาสนา?

ผลการศึกษาเขาพบว่า พุทธศาสนาเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนพัฒนาได้ โดยขึ้นกับ ๒ ปัจจัย คือกัลยาณมิตร กับโยนิโสมนสิการของผู้นั่นเอง ซึ่งเงื่อนไขแรกสำคัญกว่า นอกจากนั้นจากการศึกษาหลักคิดพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งทำให้หนองพบว่าแท้จริงแล้ว คนพิการไม่ได้ถูกกีดกันโดยศาสนาพุทธ

“พระพุทธเจ้ายกย่องคนพิการหลายคนเป็นเอตทัคคะ พระภิกษุชื่อ พระจักขุบาล เป็นพระตาบอด คือปฏิบัติธรรมจนตาบอด และบรรลุเป็นพระอรหันต์ นางอุชาตรา เป็นหญิงหลังค่อม แต่เป็นเลิศในการแสดงธรรม”

แต่ด้วยเหตุที่ชาวพุทธส่วนใหญ่ในสังคมไม่เข้าใจลึกซึ้งถึงแก่นของพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ จึงปฏิบัติต่อคนตาบอดไม่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา เอาความไม่เข้าใจมากระทำต่อคนตาบอด ทำให้มีทำที่ต่อคนตาบอดในเชิงลบ

มองความพิการเป็นเรื่องกรรมเก่าที่ใครคนนั้นต้องก้มหน้ารับไป ทำให้คนตาบอดมีฐานะไม่เท่าเทียมคนปกติ เพียงเพราะไม่สามารถเรียนรู้ได้จากการมองเห็น

ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่การประยุกต์ให้คนตาบอดเข้าถึงความรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสที่มีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ความรู้ที่เกิดขึ้นจะสามารถนำไปสู่จินตตามยปัญญา และภาวนามยปัญญา

หนองย้ำว่าผลการศึกษาโดยรวม ยกย่องศาสนาพุทธอย่างยิ่ง และส่วนตัวเขาเองยิ่งศึกษาก็ยิ่งศรัทธาในพระพุทธศาสนา

แต่เขาถูกนักวิชาการศาสนาเขียนบทความโจมตี

“เขาว่าเราอ้างไม่ถูกเรื่อง เขาไม่ได้ดีที่แก่นของเรื่อง แต่ตีประเด็นการอ้างที่ผิด ไม่ได้ดูที่แก่น”

ทางฝ่ายเจ้าของวิทยานิพนธ์เลือกที่จะนิ่งเงียบ ไม่ตอบโต้ เขาอยากให้เป็นวิจารณ์ญาณของสังคม

หนองใช้เวลาเรียน ๕ ปี และสำเร็จการศึกษาในปี ๒๕๔๕ เข้าทำงานเป็นผู้ช่วยวิจัยที่จุฬาฯ อยู่ ๒ ปี

พอจบโครงการเขาก็ออกมาขายลอตเตอรี

ที่บ้านไม่เห็นด้วยนักที่เขาเรียนจบถึงปริญญาโท แต่ต้องมาเป็นคนขายลอตเตอรี

ไม่เพียงญาติมิตรในครอบครัว โรงเรียนสอนคนตาบอดก็ไม่อยากให้ศิษย์ออกไปขายลอตเตอรี อาจจะว่าเป็นอาชีพที่ต่ำต้อย แต่หนองกลับมองว่าถ้าสังคมยังไม่เข้าใจ คนตาบอดจะทำอาชีพอะไรก็ยิ่งถูกดูถูก เขาพูดเลยไปถึงอาชีพอื่นอย่าง วณิพก ซึ่งเขาเองก็เคยทำ ตระเวนเล่นตามข้างถนน หน้าโรงงาน มาตั้งแต่สมัยยังเรียนหนังสือ หนองอยากให้สังคมเปลี่ยนทัศนคติเสียใหม่ แทนที่จะหยอดเงินให้วณิพกด้วยความสมเพช เปลี่ยนมาเป็นให้ด้วยความรู้สึกชื่นชมได้ไหม เหมือนกับนักดนตรีฝรั่งซึ่งเขาก็เล่นเปิดหมวกตามข้างถนนเช่นกัน

สิ่งสำคัญอยู่ตรงนี้ อยู่ที่ทัศนคติและความเข้าอกเข้าใจ

“คนขายลอตเตอรีก็มีเกียรติได้ บางทีการค้นคว้า

เข้ากินคำอาจมีเกียรติมากกว่าคนที่ดิ้นรนเพื่อเงินร้อยล้าน
พันล้านก็เป็นได้”

ในที่สุดหนองก็มาทำอาชีพที่เขาเรียกว่า เซลแมน
ของรัฐบาล เดินขายลอตเตอรี่อยู่แถวสี่ลมในช่วงต้นปี ๒๕๔๘

“ต้องรู้เรื่องการแข่งขัน บางที่ถูกไล่ที่ เจอคนโกงก็มี
ซื้อ ๒ คู่ หยิบไป ๕ คู่ บางทีเวลาซูลมุนเขาบอกให้เงินมาแล้ว
เรายังไม่ทอน เราเอาให้เขา ๒๐ บาท เขาบอกให้แบงค์พันมา
เงินนี้เรารู้ว่าเป็นแบงค์อะไรจากขนาด คลำดู กะความยาว
แบงค์พันจะยาวที่สุด แต่ตอนนั้นถูกรุมซื้อ มันซูลมุนเราก็
ทอนให้เขาไป ๘๒๐ บาท แล้วกลับมาดูเงินในกระเป๋า มันไม่มี
มีแบงค์พันเลย โดนโกงกำไรก็หาย ก็ต้องเอาหลักฐานมา
รองรับ ถ้าเจออย่างนี้ตอนยังไม่ได้เรียนรัฐธรรมคงแย่ เพราะ
ฉะนั้นถ้าเกิดพบเห็นคนตาบอดที่อารมณ์รุนแรง ก้าวร้าว ขอ
ให้เข้าใจว่านั่นเพราะว่าเขาไม่มีอะไรรองรับ”

ล่าสุตหนองได้เข้าทำงานกับสมาคมคนตาบอดแห่ง-
ประเทศไทยมาได้ครึ่งปีแล้ว ในตำแหน่งหัวหน้าสำนักงาน
แห่งชาติ

สภาพ สภาพการทำงาน และงานที่ทำ ถือว่าอยู่ใน
ขั้นดีกว่งานเร่ขายลอตเตอรี่ข้างถนนอย่างเทียบกันไม่ได้
แต่หนองบอกว่าถ้าวันหนึ่งเขาจะต้องกลับไปทำงานอย่างนั้น
หรือแม้กระทั่งงานที่ต่ำและหนักหนากว่านั้น

เขาก็คงรับสภาพได้อย่างไม่ทุกข์ร้อน

๘

“ครอบครัวเราเรานำกันคนละอย่าง” ถาวรกับภรรยา พุดประโยคนี้ด้วยกัน “พอมีลูกคนแรก แฟนก็ออกจากงาน มาเลี้ยงลูกอยู่บ้าน ผมออกไปเร่ขายลอตเตอรี่ หาเลี้ยง ครอบครัวด้วยอาชีพนี้คนเดียว”

ถาวรเป็นคนขายลอตเตอรี่มา ๒๐ กว่าปีแล้ว ตั้งแต่ เรียนจบมัธยมต้นที่โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ จาก เชียงใหม่มากรุงเทพฯ เช้าบ้านอยู่กับรุ่นพี่ซึ่งส่วนใหญ่ก็ลง มากันเกือบหมดทุกคน อยู่ที่โน่นไม่ค่อยมีงานอะไรให้คน ตาบอดทำ

กระทั่งมีครอบครัว เขายังคงยังชีพด้วยอาชีพเดิม

“ให้ขายอย่างอื่นที่ไม่ใช่ลอตเตอรี่ก็ได้ อยู่ที่ว่าคน ตาดีจะยอมรับไหม อย่างขายขนม ของกิน ขายของแห้งใส่ ถูตามตลาด เขาจะกล้าซื้อไหม เพราะเขาอาจคิดว่ามันจะ

ไม่สะอาด อยู่ที่สังคมว่าจะยอมรับไหม หรืออย่างอาชีพ
ลูกจ้างที่ไม่ต้องลงทุนเอง ถ้าสถานประกอบการยอมรับ จะ
ช่วยได้เยอะ ตามกฎหมายว่าคนทำงาน ๒๐๐ คน ให้มีคน
พิการ ๑ คน เราทำได้ แต่เขาจะเปิดโอกาสให้เราทำไหม
มันขึ้นอยู่กับสังคมมาก หน่วยงานของราชการยังไม่ยอมรับ
เข้าทำงานเลย นอกจากกรมแรงงานกับกรมประชาสงเคราะห์
งานนวด กระทรวงสาธารณสุขก็ยังตั้งแง่ ไม่ยอมออกไป
ประกอบวิชาชีพให้ เราถูกกีดกันไว้เสียทุกเรื่อง ไปทำอาชีพ
อื่นยาก ผมเคยคิดจะเปิดร้านซีดี แต่ทำคนเดียวมันลำบาก
ต้องหาแน่ มีงานซีดีมีอยู่ แม้แต่ลอตเตอรี่ ก็ถูกเขาหยิบ
ติดมือไป หายประจำ”

มีโอกาสเสียทรัพย์แล้ว ยังเสี่ยงกับการเจ็บตัว สำหรับ
คนที่ต้องเดินเร่ขาย

เมื่อกลางปีที่แล้ว (๒๕๔๘) ชาวคนขายลอตเตอรี่
ตามอดเดินตกท่อเจ็บหนักถึงต้องเข้าโรงพยาบาล เป็นชาว
ใหญ่ไปทั่วประเทศ

พจนอบอกว่าคนเคราะห์ร้ายรายนั้น เป็นพี่ชายของเธอ
เอง!

เขาชื่อพินิจ กาศลังกา ลูกชายคนแรกของบ้านที่ไป
เข้าโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ

หลังเรียนจบก็ลงมากรุงเทพฯ ยึดอาชีพขายลอตเตอรี่
เช่นเดียวกับถาวรและเพื่อนคนอื่นๆ ปัจจุบันเขาเช่าห้องพัก
อยู่คนเดียวแถวหลักสี่ ไม่มีลูกเมียต้องเลี้ยงดูและเขาก็เลี้ยง
ดูตัวเองได้ด้วยรายได้จากการขายลอตเตอรี่

วันเกิดเหตุพินิจไปเดินขายลอตเตอรี่อยู่ย่านคลองเตย
ระหว่างเดินไปบนฟุตบาทขาข้างหนึ่งหลุดลงในท่อที่เจ้าหน้าที่
กทม. เปิดฝาทิ้งไว้ ขาอีกข้างกระแทกเข้ากับขอบซีเมนต์
อย่างแรงถึงกระดูกหน้าแข้งหัก ต้องนอนพักรักษาตัวอยู่ใน
โรงพยาบาลหลายวัน

พินิจเคราะห์ร้ายเพราะความมั่งง่ายของคนงาน แต่ก็
นับว่ายังมีความโชคดีอยู่บ้างที่ในกรณีนี้ กทม. ยอมให้การ
ดูแลเรื่องค่ารักษาพยาบาล

ถ้าไม่โชคร้ายจนเกินไปถาวรคงไม่ต้องเจอเคราะห์กรรม
เหมือนที่พินิจเจอ เพราะปัจจุบันเขามีที่ทางประจำสำหรับตั้ง
แผงขายลอตเตอรี่

กลางวันขายอยู่ที่สี่ลม ซอย ๕ หรืออีกชื่อที่ฟังน่าขัน
ทำนองจะเตือนใจนึกเสี่ยงดวงว่า ซอยละลายทรัพย์

ตกเย็นตั้งแต่ ๔ โมงครึ่ง เขาย้ายมาตั้งแผงที่หน้าห้าง
โลตัส นวมินทร์ ไปจนกระทั่งห้างปิดก็กลับบ้านในซอยนวล-
จันทร์ ๒๒ ซึ่งอยู่ไม่ไกลกันนัก

มีรายได้เดือนละ ๒ ครั้ง

“ช่วงต้นงวดคนจะไม่ค่อยซื้อ ตอนปลายๆ งวดจะขายดี
โดยเฉพาะเสาร์-อาทิตย์ก่อนวันหวยออก แต่ก็ขึ้นอยู่กับ
เทศกาลด้วย งวดตรุษจีนขายดี งวดสงกรานต์ เข้าพรรษา
ช่วงเปิดเทอม ขายยาก”

จากนั้นเขาก็ให้ข้อมูลเกี่ยวกับที่มาของลอตเตอรี่ หรือ
สลากกินแบ่งรัฐบาล ไปเป็นฉากๆ

คนตาบอดจะมีโควตาการรับสลากจากองค์กรเกี่ยวข้อง

กับคนพิการอย่าง สภาสังคมสงเคราะห์ สมาคมคนตาบอด-
แห่งประเทศไทย ฯลฯ ซึ่งรับสลากมาจากกองสลากในราคา
ใบละ ๓๖ บาท ขายต่อให้คนตาบอดราคา ๓๖.๖๐ บาท หรือ
ไม่อย่างนั้นคนตาบอดก็ไปรับจากกองสลากด้วยตัวเองได้ใน
ราคา ๓๖.๘๐ บาท

ถาวรกับเมียได้รับสิทธิ์ซื้อสลากตามโควตางวดละ ๑๐
เล่ม (เล่มละ ๑๐๐ ใบ) บางงวดไม่พอขาย ต้องไปซื้อจาก
พ่อค้าคนกลาง ที่อาจซื้อต่อมาจากเจ้าของโควตารายอื่นๆ ที่
ไม่ต้องการจะขายเองกว่าจะถึงเขาสลากอาจถูกเปลี่ยนมือมา
๓-๔ ต่อ ราคาขึ้นไปถึง ๓๗-๓๘ บาทต่อใบ ยิ่งถ้าเป็นเลขชุด
(เลขเดียวกันหลายๆ ใบ) ก็อาจแพงถึงใบละ ๔๐ บาท

รัฐบาลเพิ่มมีคำสั่งห้ามขายสลากเกินราคาที่กำหนด
ใบละ ๔๐ บาท

แต่ที่เป็นเลขชุดนี้คนซื้อยินดียอมฝืนคำสั่ง และนั่น
แหละพอทำให้คนขายพอมีกำไรบ้าง

ส่วนเลขทั่วไปราคาตายตัวที่ใบละ ๔๐ บาท เล่มละ
๑๐๐ ใบ ซื้อมา ๓,๖๖๐ บาท ขายหมดจะได้เงิน ๔ พันบาท
มีกำไร ๓๔๐ บาทต่อเล่ม

ครอบครัวถาวรมีโควตา ๑๐ เล่ม (ถ้าขายหมด) จะ
มีรายได้ ๓,๔๐๐ บาทต่องวด เขาเลี้ยงครอบครัวด้วยรายได้
๖,๘๐๐ บาทต่อเดือน

“รัฐบาลน่าจะเพิ่มเปอร์เซ็นต์ให้เราอีกหน่อย ให้ต้นทุน
สัก ๓๕-๓๖ บาทก็ยังดี เรื่องการดำรงชีวิตเราสู้ได้อย่างคน
ปกติทั่วไป เราพึ่งตัวเองได้ ถ้าอาชีพไม่ถูกกระทบกระเทือน

ตอนนี้ห่วยบนดินเขาให้คนขาย ๑๒ เปอร์เซ็นต์ แต่เราขาย
ไม่ได้ เพราะต้องใช้คนตาดีเขียนเลข คนขายลอตเตอรียังจะ
อยู่ไม่ได้แล้ว”

ไม่น่าแปลกใจที่ในระยะหลัง มีข่าวการประท้วงเรียกร้อง
เรื่องลอตเตอรียูบ่อยครั้ง

“วันคนพิการสากล ปลายปีที่แล้ว มีการประท้วงใหญ่
ถูกตำรวจจับไปหลายคน คุณกิตติพงศ์ สุทธิ ผู้อำนวยการ
สถาบันคนตาบอดฯ ก็โดนไปด้วย”

๑๐

“วันนั้น ผมมาช่วยติดต่อประสานงานกับรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ แต่ยังไม่มีคนมารับหนังสือเรียกร้อง ผมเดินลงไปเจรจาทำความเข้าใจกับตำรวจ ก็ถูกจับ”

กิตติพงษ์ สุทธิ ผู้อำนวยการ สถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา เล่าเหตุการณ์ระทึกในวันคนพิการสากล ปลายปี ๒๕๔๘

เขาอยู่ในตำแหน่งนี้มา ๖ ปีแล้ว เป็นผู้อำนวยการคนแรกหลังสถาบันฯ ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๔๓ แต่ก่อนหน้านี้เขาก็ทำงานอยู่กับสมาคมคนตาบอดฯ มาตั้งแต่ยังไม่จบการศึกษา

ก็เช่นเดียวกับคนตาบอดรายอื่นๆ ที่มีปัญหาสายตามาแต่เด็ก กิตติพงษ์ เริ่มต้นการศึกษาที่โรงเรียนสอนคนตาบอด-กรุงเทพ จนจบ ม. ๓ จึงไปเรียนร่วมชั้นกับนักเรียนทั่วไปที่โรงเรียนวัดสังเวช มีคนตาบอดเรียนอยู่ที่นั่นก่อนแล้ว

๔-๕ คน พนอ กาศลังกา เป็นนักเรียนหญิงรุ่นพี่คนหนึ่ง ที่กิตติพงศ์จำได้

ช่วงเรียนอยู่ชั้น ม. ๕ กิตติพงศ์สอบเทียบได้ และสอบติดคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กิตติพงศ์เป็นศิษย์ตาบอดคนที่ ๒ ของคณะนี้

“ผมไม่ใช่คนหัวดีมาก ตอนสอบต้องดูหนังสือหนักมาก ตอนเรียนก็ต้องจดให้ได้มากที่สุด เราหาอะไรอ่านได้หลากหลายไม่เท่าเพื่อน ก็ต้องพยายามหาหนังสือที่ครูบอกให้อ่านหาอาสาสมัครมาอ่านให้เราจดเป็นเบรลล์ หรืออ่านใส่เทปเป็นหนังสือเสียง ส่วนตำราเรียนก็ใช้ชุดเดียวกับเพื่อนในชั้น”

ตอนสอบ

“เนื้อหาข้อสอบเป็นชุดเดียวกัน ในวิชาที่เป็นภาษาต่างประเทศเขาจะให้เปิดชองก่อนถึงเวลาสอบครึ่งชั่วโมง ให้ครูพิมพ์เป็นเบรลล์ พอถึงเวลาก็เริ่มทำ อาจารย์ก็ทยอยพิมพ์ให้เรื่อย ใช้เวลาเท่ากับเพื่อน ส่วนที่เป็นภาษาไทยใช้วิธีอ่านให้ฟัง เราบอกคำตอบให้เขาช่วยเขียนลงกระดาษ”

กับวันเวลาในห้องเรียน กิตติพงศ์พูดอีกประโยคหนึ่งว่า

“เพื่อนมีส่วนอย่างสำคัญในการช่วยเหลือเรื่องการศึกษของผม”

ช่วงนั้นสายตาที่เคยใช้การได้บ้างมาแต่เด็กเริ่มมืดสนิทด้วยโรคประสาทตาเสื่อม ซึ่งเป็นการเสื่อมลงอย่างรวดเร็วเกินความคาดหมายของหมอ

“ในรุ่นผมเป็นคนตาบอดคนเดียว หลังจากผมก็มีอีกราว ๔ คน คนตาบอดได้เรียนหนังสือไม่เกิน ๑๐ เปอร์เซนต์

ได้เข้ามหาวิทยาลัยยิ่งน้อย คนตาบอดเรียนหนังสือได้ แต่ การรองรับยังไม่พร้อม การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้คนตาบอดเป็นอิสระ คนตาบอดพึ่งตนเองได้ ถ้าได้รับการพัฒนา และสังคมให้โอกาส เวลานี้ที่เรียนแล้วได้เข้าทำงานก็คงไม่เกิน ๕ เปอร์เซ็นต์”

ช่วงเรียนเทอม ๒ ปีสุดท้าย มีคนบอกเขาว่าสมาคมคนตาบอดฯ เปิดรับสมัครหัวหน้าสำนักงาน กิตติพงศ์สอบเข้าได้ และเริ่มทำมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๔

เขาพบรักที่นี่ กับหญิงสาวสายตาปกติ ทั้งคู่แต่งงานกันในปี ๒๕๓๖

กิตติพงศ์ว่าเขาไม่เคยถามเหตุผลกับคนรัก ว่าทำไมจึงยอมร่วมชีวิตกับชายตาบอดอย่างเขา แต่คาดเอวว่าน่าจะมาจากความเข้าอกเข้าใจกัน ทำงานอยู่ด้วยกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้

แต่กับญาติพี่น้องของฝ่ายหญิง

“แรกๆ เขาก็อาจรู้สึกแปลกๆ อยู่บ้าง ก็ต้องใช้เวลามาตอนหลังก็ไม่มีปัญหา”

ทุกวันนี้ ทั้งคู่มีลูกชายหญิงสองคน

เช้าวันจันทร์ถึงศุกร์ แม่บ้านจะขับรถพาทุกคนออกจากบ้านแถวดอนเมือง มาแวะส่งกิตติพงศ์ที่ปากซอยบุญอยู่ ซึ่งเขาจะเดินเข้าซอยแคบๆ ไปเอง แม่เลยไปส่งลูกที่โรงเรียนก่อนไปเข้าที่ทำงานใหม่ของตัวเอง ตกเย็นก็วนย้อนกลับมารับทุกคนกลับบ้าน

“ก็ได้ช่วยเหลือกันและกัน” กิตติพงศ์ พูดถึงการมีคู่

“อย่างงานขับรถซึ่งเราไม่มีทางทำได้ เราก็ทำงานอื่นที่ถนัด อย่างงานที่ต้องใช้แรง”

“ผมไม่เคยเห็นหน้าเขาหรอก”

กิตติพงศ์พูดถึงคนรักอีกประโยค

“เรามองไม่เห็น ก็ไม่จำเป็นต้องสนใจเรื่องหน้าตา”

ต่อมากิตติพงศ์เข้าศึกษาต่อปริญญาโท สาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จบแล้วย้ายมาดูแลงานสายวิชาการ ในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นหน่วยงานใหม่ภายใต้สมาคมคนตาบอดฯ ที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อทำงานด้านวิชาการ เป็นฐานข้อมูลในการทำแผนงาน กำหนดนโยบาย และให้การสนับสนุนด้านการฝึกอบรมบุคลากร

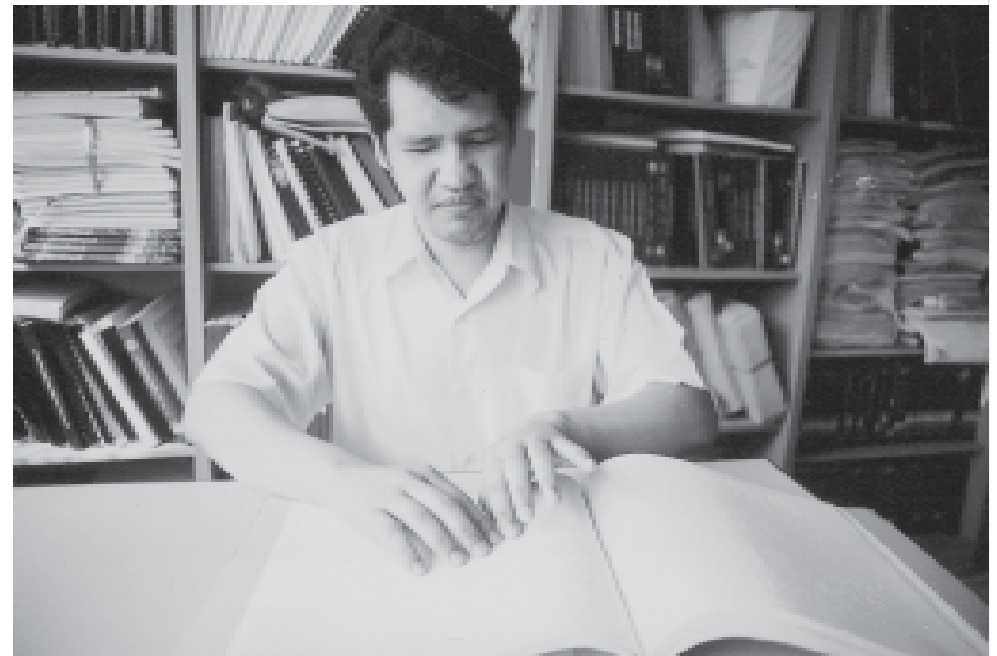
กิตติพงศ์ยกตัวอย่างบางกิจกรรมให้ฟัง

“การใช้ไม้เท้าขาว เมื่อก่อนมีแต่นักเรียนที่ได้ใช้ ที่นี่เพื่อให้คนตาบอดอีก ๗๐-๘๐ เปอร์เซ็นต์ ได้เข้าถึง เราจึงเริ่มฝึกอบรมบุคลากรให้ลงไปในพื้นที่ จากที่คนตาบอดเคยแต่นอนอยู่บ้าน ก็ช่วยให้เขาไปไหนมาไหนได้ โดยมีอุปกรณ์สำคัญ คือ ไม้เท้าขาว นอกนั้นเป็นเรื่องทักษะ ตามหลักสูตรที่เรียกว่า โอ แอนด์ เอ็ม เราเริ่มมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากแผนงานสร้างเสริมสุขภาพ-คนพิการในสังคมไทย ฝึกอบรมบุคลากรไปรุ่นหนึ่ง ให้เขาลงไปในพื้นที่ ฝึกคนตาบอดไปแล้วราว ๔๐๐ คน ทั่วประเทศ ตอนนี้อยู่ที่จังหวัดสระแก้วมีกลุ่มที่เข้มแข็ง มีคุณบุญเชิด ปาจันทร์ เป็นครูฝึกอยู่ที่นั่น”

เขาย้ำอย่างหนักแน่นว่า คนตาบอดสามารถเป็นอิสระ และพึ่งตนเองได้ ถ้าได้รับการพัฒนา และสังคมให้โอกาส
ว่าแล้วก็ประเมินสภาพสังคมตามที่เห็นและเป็นอยู่
“มีทั้งส่วนที่เปิดโอกาสและปิดกั้น แต่ไม่รุนแรงทั้งสองด้าน ไม่มีการกีดกันปิดกั้นที่รุนแรง แต่ขณะเดียวกัน การสนับสนุนส่งเสริมก็ไม่เข้มข้นชัดเจน ที่พอจะมีก็เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเสียมาก ในรูปของการสงเคราะห์ มีผู้หลักผู้ใหญ่อย่างอาจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ เป็นประธานที่ปรึกษาด้านคนพิการ สำนักนายกรัฐมนตรี แต่หลายอย่างเสนอแล้วไม่ได้รับการตอบสนอง จึงไม่แน่ใจว่าแนวทางนั้นจะเป็นที่พึงได้ พวกคนตาบอดรุ่นใหม่ๆ จึงมาคิดกันว่า จะทำอะไรให้คนตาบอดเข้มแข็งด้วยตัวเอง”

ในระยะหลังมานี้กลุ่มคนตาบอดจึงมีการออกมาเคลื่อนไหว ยื่นข้อเรียกร้องอยู่บ่อยครั้ง

“เริ่มจากการยื่นหนังสือเรียกร้อง เข้าพบเพื่อชี้แจงปัญหา ทำกันมาหมดแล้ว เขารับข้อเสนอแต่การตอบสนองมีน้อยมาก การแสดงพลังก็ทำ เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๔๘ เราไปปฏิบัติการ กะลาหัว ทำเอกสารประมวลปัญหาของคนตาบอด ซึ่งมาจากการไม่ใส่ใจของรัฐ ไม่มีนโยบายต่อคนตาบอด มีแต่การสงเคราะห์กับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า คนตาบอด ๔๐-๕๐ คน เดินถือกะลา มีโซ่ร้อยไว้ด้วยกัน คล้ายว่าสิ้นหนทางแล้ว เป็นขอทาน กะลายังรั่วด้วย คือตาบอดขัดสนแล้วยังตกเป็นทาสด้วย โดนกดเอาไว้ รอที่หน้าท่าเนียบตั้งแต่เช้าจนบ่ายจึงมีคนมารับเรื่อง เป็นข้อเสนอให้แก้ไข

๓ เรื่อง คือ หนึ่ง-ให้สร้างระบบการแก้ปัญหาคนตาบอดให้ชัดเจน สอง-อาชีพค้าสลากของคนตาบอดถูกสันคลอนเนื่องจากถูกบีบจากรัฐ ขอให้มีความช่วยเหลือ สาม-ยกเลิกการเลือกปฏิบัติ เขาได้รับเรื่องไว้แล้วจัดประชุม อย่างที่เข้ามาทุกครั้ง”

ผ่านมาถึงปลายปี ปัญหาสูงงอมมาเรื่อย ทุกข้อเสนอถูกปฏิเสธ

“ไม่มีทางออกเลย ก็มาคิดกันว่าคงต้องชุมนุม กำหนดเอาวันที่ ๓ ธันวาคม วันคนพิการสากล แต่ตรงกับวันหยุดก็เลื่อนมาเป็นวันที่ ๒ นัดกันที่สภาสังคมสงเคราะห์ ซึ่งคนพิการรู้จักดีเพราะเป็นที่รับสลาก แล้วก็เคลื่อนไปที่กระทรวงการคลัง คนตาบอดมาร่วมชุมนุมราว ๗๐๐-๘๐๐ คน รัฐมนตรีก็ปราชญ์ว่าคนกลุ่มนี้อาจถูกตัดโควตาการรับสลาก”

กิตติพงษ์เล่าเหตุการณ์วันนอนขวางทางรถไฟ ด้วยน้ำเสียงที่สงบ เป็นปกติ ไม่มีท่าทีก้าวร้าวหรือเหน็บแนมใคร

“ระหว่างเดินมาตามทางก็มีคนกลุ่มหนึ่งราว ๑๐๐ คน เคลื่อนไปที่รางรถไฟ เอาโซ่มาร้อยกันไว้ ก็ว่าจะนอนให้รถไฟทับตายอยู่ตรงนั้น ไม่ถึงชั่วโมงก็ได้รับคำสั่งให้สลายการชุมนุม วันนั้น ผมมาช่วยติดต่อประสานงานกับรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ แต่ยังไม่มีคนมารับหนังสือเรียกร้อง ผมเดินลงไปเจรจาทำความเข้าใจกับตำรวจ ก็ถูกจับไปด้วย ทั้งที่ไม่ได้ร้องโซ่ไม่ได้นอนปิดทางรถไฟกับเขา”

กิตติพงษ์ เล่าเหตุการณ์ระทึกในวันคนพิการสากลเมื่อปลายปี ๒๕๔๘

“รัฐบาลเพิกเฉยมาก ชุมนุมตั้งแต่ ๖ โมงเช้า กว่าจะเคลื่อนตอนใกล้เที่ยง ระหว่างนั้นไม่มีการตอบสนองเลย ข้ายังใช้กำลังเข้าปราบ แต่ไม่พูดถึงเรื่องปัญหา สื่อก็ไม่ได้ลงลึกในประเด็นให้สังคมเข้าใจ เขาลือกันว่าเป็นเพราะสื่อกลัวถูกตบโป๊มาจากกองสลาก ข่าวกลับกลายเป็นว่า ตำรวจถูกทำร้ายบาดเจ็บหลายคน แต่ถามตรงๆ ว่าใครมีโอกาสเจ็บตัวมากกว่ากัน คนตาบอดหลายรายถึงสลบ บาดเจ็บคนตาบอดในประเทศญี่ปุ่น อิตาลี เขาประท้วงด้วยวิธีนี้ได้ผล แต่รัฐบาลไทยตอบโต้ด้วยวิธีแบบเทียนอันเหมิน และถูกเบี่ยงเบนให้เป็นการทะเลาะกระทบกระทั่งกันระหว่างคนตาบอดกับตำรวจ ความจริงเป้าหมายของเราอยู่ที่กระทรวงการคลัง มีข้อเรียกร้องในนามผู้ค้าสลาก ๓ ข้อ คือหนึ่ง-ให้บทวนอัตราการแข่งขันเปอร์เซ็นต์คนขายที่กำหนดมา ๓๐ ปีแล้ว สอง-ขอให้มีแหล่งเงินทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ ทุกวันนี้คนขายสลากต้องกู้เงินนอกระบบมาลงทุน แล้วความเสี่ยงมากขึ้น ยิ่งรัฐบาลเข้มงวดเรื่องราคาขายก็ยิ่งเสี่ยงสูงขายสลากไม่หมด เคยเผาประท้วงไปรอบหนึ่ง เผาสลากที่ขายไม่หมดมูลค่า ๘ ล้านบาท และข้อสาม-เราเป็นคนหารายได้ให้รัฐ ก็ควรมีสวัสดิการให้คนขายสลากบ้าง เราเห็นด้วยว่าประชาชนควรได้ซื้อสลากในราคามาตรฐาน แต่อยากให้รัฐบาลยอมลดกำไรลงสักหน่อย แบ่งรายได้มาดูแลสวัสดิการให้ผู้ขายบ้างได้ไหม?”

บัดนี้ (มีนาคม ๒๕๔๙) เรื่องยังไม่จบ กิตติพงษ์ สุทธิ ยังเป็นคนหนึ่งใน ๒๒ ผู้ต้องหา

๑๑

อย่างที่หนองเล่าแล้วตั้งแต่ต้น ครอบครัวเขามี ๒
สถานการณ์อยู่ในบ้าน

แต่น่ายินดีว่ามันมีความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น การ
ที่หนองได้ออกมาเรียนหนังสือข้างนอก เป็นข้อพิสูจน์ตัวเอง
ให้ที่บ้านเห็นว่าเขาทำได้จริง ได้ความรู้ ข้อมูลอะไร เขานำ
กลับเข้าบ้าน พี่สาวคนโตที่ตามอดมาตั้งแต่ ป. ๓ ซึ่งปกติ
อยู่แต่ในบ้านกับงานซักผ้า กวาดบ้านถูบ้าน ก็เริ่มได้รู้ได้ฟัง
ธรรมะ จิตใจดีขึ้น ความมั่นใจก็มากขึ้น

“เรามีส่วนในการพัฒนาเขาด้วย เมื่อก่อนอะไรที่เกี่ยวข้อง
กับเทคโนโลยี พี่ไม่กล้าทำ จะดูหนึ่ง ถ้าไม่มีคนเสียบบล็อกให้
ก็ไม่ได้ดู เราดูให้ลอง ค่อยๆ สอน ก็เริ่มกล้า เริ่มมั่นใจ ตอน
นี้หุงข้าวได้ เสียบบล็อกต้มน้ำได้ เข้ามาก็หุงข้าว”

“ตอนนี้ทำได้เกินแล้ว” หนองประเมินตัวเองในฐานะลูกชายในบ้านไม้สองชั้น ในซอยวัดเลียบ ย่านวงศ์สว่าง บ้านที่พ่อปลูกตั้งแต่ยังหนุ่ม จนบัดนี้พ่อเกษียณจากงานแล้ว

“จากที่ไม่อยากให้ไปไหนมาไหน ตอนนี้ไม่แล้ว ไปทำอะไร ไม่ต้องสาธยาย กลับบ้านดีกว่า หรือวันไหนจะต่างที่อื่นบ้างก็ไม่มีใครว่า”

ไม่นานมานี้หนองก็เพิ่งเดินทางไปร่วมงานแต่งของเพื่อนในหมู่บ้านชนบทที่กาฬสินธุ์

จากที่เคยคิดกันว่า พ่อแม่คงต้องเลี้ยงดูเขาไปตลอดชีวิต วันนี้กลับเป็นว่าเขาเป็นฝ่ายจนเจือครอบครัวยุติ

“เราพิสูจน์ตัวเองว่าทำได้ และมักทำอะไรมาให้กับบ้านที่สำคัญคือภาระค่าใช้จ่าย เราสามารถเจือจน แบ่งปันให้กับครอบครัว นี่เป็นเรื่องที่ทางบ้านภูมิใจ เขาไม่ได้พูดออกมาตรงๆ แต่ที่ชัดคือยกเราให้น้องชายดูเป็นตัวอย่าง”

หนองมองไม่เห็น แต่คงรู้ว่ามิรุปรับปริญญาของเขาแขวนอยู่บนผนังในห้องโถงของบ้าน ภายในห้องถูกจัดอย่างเป็นระเบียบ เฟอร์นิเจอร์และเครื่องใช้ทุกอย่างวางชิดผนัง กลางห้องถูกปล่อยไว้โล่งๆ บนพื้นไม่มีข้าวของเกะกะที่จะเป็นอุปสรรคแก่คนที่มองไม่เห็น ๒ คนในบ้าน

จากห้องนี้สามารถผ่านเข้า-ออกไปนอกบ้านได้ทางประตูหน้า ประตูเข้าห้องครัวอยู่ติดกับดินบันไดขึ้นชั้นบนของบ้าน และถัดมาก็เป็นประตูห้องนอนของหนอง ซึ่งอยู่ติดกับห้องของพ่อ

ข้างกรอบประตูมีบทกลอนของท่านพุทธทาสภิกขุ

อันว่าด้วยการทำงาน ติดอยู่กับกรอบรูปของหนองเมื่อครั้งยังเป็นวัยรุ่น ผมยาวสยายประป่า ถือถ้วยรางวัลอยู่ในมือ

หนองบรรยายภาพให้ฟังว่า เป็นความรู้สึกของการอยากแสดงความดี!

“ปล่อยผมยาวเซอๆ อาจจะเป็นที่ถูกมอง แต่ก็ไม่ต้องแคร์สายตาใคร เพราะเรามองไม่เห็น ส่วนถ้วยที่ถืออยู่นั้นเป็นรางวัลรองชนะเลิศ ของวงไม้เท้า ที่ผมกับเพื่อนได้จากการเข้าร่วมประกวดดนตรีโฟล์คซองของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปี ๒๕๓๘”

เขาพูดไปเรื่อย ๆ ขณะมือหมุนลูกบิดเปิดประตู ขวนให้เข้าไปดูห้องส่วนตัวของเขา

ห้องนอนของหนองไม่กว้าง ว่าที่จริงแล้วคนตาบอดก็ไม่ได้ต้องการพื้นที่มากนัก ผนังรอบด้านติดภาพนกร้องวงดนตรีทั้งไทยและฝรั่ง หนองว่าน้องชายคงเอามาติดไว้ภายในห้องไม่มีเตียงนอน มีฟูกลูกหนึ่งม้วนเก็บอยู่ริมฝาสำหรับคลี้ออกปยามจะนอน เฟอร์นิเจอร์มีเพียงตู้ไม้ใบเดียว ชั้นบนสำหรับเก็บเสื้อผ้าและชั้นล่างเป็นที่เก็บเทป กับเอกสารต่างๆ สมบัติชิ้นสำคัญในห้องนอนดูจะเป็นวิทยุเทปที่เขาเฝ้ามองจากพี่สาว ทุกวันเขาจะตื่นมาฟังข่าววิทยุตั้งแต่ตี ๕

ในวันทำงานหนองจะออกจากบ้านราว ๗ โมงเช้า เพื่อจะไปให้ถึงสำนักงานแถวดินแดงราว ๙ โมง เขาว่าสำหรับคนตาบอดต้องเผื่อเวลาในการเดินไว้ด้วย

เดินตามตรอกเล็ก ๆ จากบ้านมาขึ้นทางซีเมนต์เลียบคลอง ออกปากซอยวงศ์สว่าง ๑๙ รอขึ้นรถเมล์สาย ๙๗

การขึ้นรถเมล์ หน่องว่าบางครั้งก็เป็นโอกาสให้เขาได้
สังเกตผู้คนไปด้วย

“เราจะพยายามช่วยเหลือตัวเองเป็นหลัก จะไม่เที่ยว
เดินถามคน ถามไปที่รถเลย ถ้าไม่ใช่สายที่เราขอ ก็อาจจะ
มีคนมาถามช่วย ถ้าไม่รีบจะใช้วิธีนี้เสมอ เราอยากจะทำน้ำใจ
คนไปด้วย”

ลงรถสาย ๙๗ ที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ แล้วต่อสาย ๑๒
๙๒ ไปทางถนนดินแดง ผ่านแยกสามเหลี่ยมดินแดงแล้วลง
ป้ายแรก เดินเข้าซอยบุญอยู่ไปราวสองร้อยก้าวก็ถึงสมาคม
คนตาบอดฯ

ซอยบุญอยู่เป็นซอยเล็กแคบรถวิ่งสวนทางและแทบ
ไม่มีไหล่ทางให้คนเดิน ข้ามี่รถจอดและมีแผงร้านขายของ
เกะกะตลอดทาง สำหรับคนทั่วไปอาจพอหลบหลีกเอาได้
แต่กับคนตาบอดสิ่งกีดขวางเหล่านี้ถือเป็นอุปสรรคสำคัญ ยัง
ไม่นับรวมปัญหาที่ยับยั้งอย่างกองขยะซึ่งมีอยู่มากเหมือน
กันในซอยนี้

อาศัยว่าเป็นที่คุ้นเคย หน่องจึงเดินเข้าออกเอาตัวรอด
ไปได้ สำคัญแต่จะต้องใจเย็น “รู้ว่าเรามีข้อจำกัดก็ต้องยอมรับ
ข้อจำกัดของตัวเอง ค่อยๆ คลำทางไปไม่ต้องรีบร้อน ระยะเวลา
ทางว่าน่าจะถึงแล้วก็เอาไม้เท้าสำรวจดู ถ้าถูกที่เรา ก็จำได้ ถ้า
ยังไม่ถึงก็เดินต่อ”

ห้องทำงานของหน่องอยู่บนชั้น ๓ ของอาคารสำนักงาน
สมาคมคนตาบอดฯ หน่องมานั่งทำงานที่นี่ในตำแหน่ง
หัวหน้าสำนักงานแห่งชาติ ด้วยการชักชวนของ มณฑิยา

บุญตัน นายกสมาคมฯ คนปัจจุบัน หน้าที่รับผิดชอบหลัก
ของหน่องเป็นงานดูแลพัฒนาบุคลากร ทั้งเจ้าหน้าที่ในองค์กร
และสมาชิกคนตาบอด รวมทั้งงานที่ต้องออกไปประชุม
สัมมนา ติดต่อ เจรจา กับหน่วยงานภายนอก

ฟังหน่องเล่าถึงการเดินทางไปยังที่ที่ไม่เคยรู้จัก

“ถามทางไปก่อนให้ดี ถ้านัดกันนอกสถานที่ต้องนัด
ให้ชัดเจนที่สุด บอกจุดนัดพบให้ละเอียดและแคบที่สุด ถ้า
เป็นการประชุมสัมมนาในอาคารสถานที่ที่ง่าย ไปถึงก็ถาม
หาห้องประชุม หรือเวลานัดกับเพื่อนในร้านอาหาร ไปถึงก็
ถามเขาว่าคนตาบอดอยู่โต๊ะไหน เขาก็จะพาไป นึกดูเหมือน
ยากใช่ไหม แต่ความจริงง่าย ส่วนการเดินทางถ้าไปแท็กซี่
ก็ไม่มีปัญหา ถ้าไปรถเมล์ในที่ไม่เคยไปต้องมีเพื่อนไปด้วย
ถึงจะสะดวก ส่วนการเดินทางถ้าจะให้พึ่งเบอร์ลบล็อกที่เขา
ปูไว้บนฟุตบาทนั้น เป็นไปได้น้อย”

คนเดินถนนคงเคยเห็น เบอร์ลบล็อกที่หน่องกำลังพูด
ถึง เป็นอิฐก้อนสี่เหลี่ยมสีน้ำตาลผิวเป็นปุ่มและลอน เรียง
เป็นแนวแทรกอยู่กลางก้อนอิฐแบบธรรมดาบนฟุตบาท

สังเกตผิวของเบอร์ลบล็อกจะมี ๒ แบบ ที่เป็นลอน
นูนยาวเรียงกันสี่เส้น วางเรียงต่อกันไปนั้น สื่อความหมายถึง
การนำทาง ส่วนที่ผิวสัมผัสเป็นปุ่มนูนเต็มทั้งก้อนเพื่อ การ
เตือน

หน่องพูดไปตามจริงว่า เบอร์ลบล็อคนำทางไม่เกิด
ประโยชน์กับคนตาบอดมากนัก เป็นการลงทุนมหาศาลที่ได้
ผลไม่คุ้ม เพราะทุกคนไม่ได้ต้องการไปยังจุดเดียวกัน ที่

สำคัญเขาทำให้ลองเดินตามเส้นเบรลล์บล็อกบนฟุตบาทใน
กรุงเทพฯ ไปดูเถอะ แล้วจะต้องชนเข้ากับอะไรสักอย่างเป็นแน่
เพราะความไร้ระเบียบแบบไทยๆ และความไม่เข้าใจของคน
ทำ หน่องว่าความจริงคนตาบอดต้องการเพียงบล็อกเตือน
ตามจุดอันตรายก็พอแล้ว จะเป็นการประหยังบประมาณ
ของทางราชการได้อย่างมากด้วย

การจะพัฒนาหรือสร้างสรรค์สิ่งใดเพื่อคนตาบอด
หน่องจึงเห็นว่า ควรให้คนตาบอดได้มีส่วนร่วมแสดงความ
คิดเห็นด้วย

ส่วนงานภายในองค์กรนั้น เป้าหมายแรกคือพัฒนา
ศักยภาพคนตาบอด

“อยากช่วยกลุ่มคนตาบอด อยากสร้างความเปลี่ยนแปลง
ในการพัฒนาคนตาบอด ในด้านสุขภาพ การศึกษา
สังคม อาชีพ อย่างปัจจุบันการนัดเพื่อรักษาก็ยังทำไม่ได้
เพราะกฎหมายไม่ออกใบประกอบโรคศิลป์ให้แก่คนตาบอด”

แต่เป้าหมายเชิงอุดมคติในระยะยาวไกลกว่านั้น พิทยา
ศรีโกตะเพ็ชร ใฝ่ฝันว่าจะผลักดันเนื้อหาทางศาสนา จิต
วิญญาณ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชีวิตคนตาบอด

๑๒

“หน่องเป็นคนใจเย็น มองอะไรลึกซึ้ง เพียงยังขาดประสบการณ์อยู่บ้าง แต่ความลึกซึ้งน่าจะทำให้เขาบริหารคนได้”

มณฑิยา บุญตัน พูดถึงเจ้าหน้าที่คนล่าสุดของสมาคมฯ ซึ่งเพิ่งมาเริ่มงานในตำแหน่งหัวหน้าสำนักงานแห่งชาติได้ครึ่งปี

“เราทาบถามเขามา รู้จักกันตั้งแต่เขาเรียนอยู่รามคำแหง ตอนนั้นเขามาช่วยกิจกรรมของสมาคมฯ”

วันนี้ (เสาร์ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙) เป็นวันหยุด แต่มณฑิยาจะต้องมาที่สำนักงานในซอยบุญอยู่ เพื่อให้สัมภาษณ์ห้องทำงานของนายกสมาคมฯ อยู่บนชั้น ๔ ของอาคารสำนักงาน อากาศยามบ่ายของวันปลายฤดูหนาวไม่ร้อนระอุนัก เขาจึงไม่ต้องเปิดแอร์ ผับห้องด้านที่หันออกที่โล่ง มีช่องหน้าต่างกระจกบานใหญ่ มู่ลี่บังตาสื่ออันกันทึบ แต่ยอม

ปล่อยให้แสงสว่างส่องลอดเข้ามาภายในห้องอย่างเพียงพอ โดยไม่ต้องเปิดไฟ

มณฑิร น้อยบุณแก่น้ำว คอมนิวเตอร์โน้ตบุ๊ก รุ่นใหม่แบบบางเฉียบ กับโทรศัพท์มือถือรุ่นทันสมัยราคาแพง วางอยู่ตรงหน้า มองภายนอกแทบดูไม่ออกว่าเขาเป็นคนตาบอด ดวงตาของเขาดูปกติ แต่เขาบอกว่าไม่เคยมองเห็นเลย ตั้งแต่เกิด

คำถามแรกเขาถูกถามถึงชีวิตวัยเด็กและบ้านเกิด

“ผมเป็นลูกชาวนาหมู่บ้านน้ำขำ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ตามองไม่เห็นมาตั้งแต่เกิดโดยไม่ทราบสาเหตุ ในบ้านก็ไม่มีใครตาบอด ตอนเด็กพ่อแม่ไม่เชื่อว่าจะเรียนหนังสือได้ ก็คิดว่าคงต้องให้พ่อแม่เลี้ยงตลอดนั่นแหละ แต่ผมเป็นคนไม่ยอมแพ้ เดิน วิ่ง เล่น ในหมู่บ้าน วิ่งชนก็เจ็บ แต่ไม่กลัว ไม่ยอมมือเท้า ไปยิงนกตกปลา ขโมยมะม่วงเขาบ้าง เคยโดนผู้ใหญ่หลอกให้ชน ผมก็พาพวกไปยิงผลไม้เขาร่วง แอบยิงกระเจบ้านเขาบ้าง เพราะไม่พอใจที่โดนแกล้ง จนอายุ ๖ ขวบ อาม่าบอกว่าที่เชียงใหม่มีโรงเรียนสอนคนตาบอด ปริญญาตรีมีที่นั่ง ไม่มีใครเห็นด้วย คุณก็น้อยเป็นปีจึงได้ไป ก็ถูกประณามจากชาวบ้านว่าเอาลูกไปทิ้ง ผมเรียนอยู่ที่เชียงใหม่จนจบประถมศึกษา”

ต่อจากนั้น..?

มีทางเลือก ๒ ทาง คือมาต่อโรงเรียนสอนคนตาบอด-กรุงเทพฯ อีกทางคือไปเรียนร่วม

แล้วคุณเลือกทางไหน?

ผมไปเรียนร่วมกับเด็กปกติที่โรงเรียนมงฟอร์ต เรียนในห้องผมใช้วิธีจดเลกเชอร์เป็นเบอร์ลิ่ง ซึ่งกลายเป็นอันิสงส์ มหาศาล มันฝึกให้เราทำความเข้าใจและสรุปความเองได้ นอกเวลาเรียนก็ขออาสาสมัครจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มาช่วยอ่านหนังสือให้ฟัง เวลาส่งงานครูใช้พิมพ์ดีดสัมผัส ตอนสอบแยกห้องสอบ มีคนอ่านข้อสอบให้ฟัง มีคนคุมสอบ ทำตามระเบียบทุกอย่าง ก็ต่อสู้มาเองอย่างนี้ โดยไม่มีระบบการช่วยเหลืออะไรของรัฐ แต่ผมก็ไม่เคยทุกข์ใจกับความตาบอดของตัวเอง

ช่วงปิดเทอมตั้งแต่เรียน ม. ๓ ถึงปริญญาตรี ลงมาขายลอตเตอรี่ที่กรุงเทพฯ ทุกปี หารายได้ เล่นดนตรีตามผับตามงานเลี้ยงต่างๆ ในเชียงใหม่ด้วย เล่นเพลงทั่วไป ผมเล่นด้วย ร้องด้วย แต่ถนัดที่สุดคือเรียบเรียงดนตรี

พอจบ ม. ๖ สอบติดที่คณะดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ สอบได้ที่ ๑ และสอบได้คะแนนสูงสุดของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้วย”

ชีวิตมาเจอทางแยกอีกครั้ง แล้วคุณเลือกทางไหน?

ผมเรียน มข. พออยู่ ปี ๓ ผมไปสมัครสอบชิงทุนไปเรียนอเมริกา แข่งกับคนตาดี ๔๐ กว่าคน ผมสอบได้ จบ มข. ปี ๒๕๓๑ ก็เดินทางไปโดยไม่รู้จักใครเลย ไปเรียนอยู่ ๒ ปี ได้ปริญญาตรีด้านดนตรีอีกใบ เพราะเราโอนหน่วยของคณะศิลปศาสตร์ วรรณคดีอังกฤษ จาก มข. ไปได้ จากนั้นก็เรียนต่อปริญญาโท ที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน รวมเวลาเรียนอยู่ที่

อเมริกา ๕ ปี ๒ ปีแรกใช้เงินทุนทั้งหมด อยู่หอพัก ตอนเรียนปริญญาโทได้ทุนเฉพาะค่าเรียน เราต้องหากินอยู่เอง ผมทำงานเล่นดนตรีในร้านอาหารไทย งานทำความสะอาด เช้าอพาร์ตเมนต์อยู่คนเดียว ๓ ปี ย้ายที่ ๔-๕ ครั้ง แต่ดีที่ไปไหนผมก็มักคุ้นเคยได้เร็ว

จบแล้วกลับมาทำงานที่สมาคมคนตาบอดฯ เลยหรือเปล่าครับ?

กลับเมืองไทยปี ๒๕๓๖ มาเป็นอาจารย์ที่วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล พอปี ๒๕๔๑ ได้รับเลือกเป็นอุปนายกสมาคมคนตาบอดฯ สมัยแรก และได้เป็นนายกสมาคมฯ เมื่อปี ๒๕๔๗ อยู่ในตำแหน่ง ๔ ปี เป็นงานที่ไม่ม่เงินเดือน และผมก็ลาออกจากอาจารย์มาแล้ว ตอนนี้อาศัยรายได้จากโครงการเดซีสากล ซึ่งทำเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ช่วยให้คนพิการที่อ่านหนังสือไม่ได้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ เป็นหนังสือมัลติมีเดียชนิดหนึ่ง

งานของสมาคมคนตาบอดฯ ทำอะไรบ้างครับ?

นโยบายคือพัฒนาคุณภาพชีวิต คนตาบอดมีจำนวนไม่มากราว ๑ เปอร์เซนต์ของประชากรทั้งประเทศ จึงอาจไม่อยู่ในสายตาของผู้วางนโยบาย เจ้าของปัญหาจึงต้องแก้ปัญหาของตัวเอง และอีกเรื่องหนึ่งคือการส่งเสริมสิทธิ แก้อั้วและเรียกร้องสิทธิความชอบธรรมเพื่อคนตาบอด

สถานการณ์สิทธิของคนตาบอดในปัจจุบันเป็นอย่างไรบ้าง?

สิทธิขั้นพื้นฐานถูกจำกัด ด้านการศึกษา โรงเรียน

สอนคนตาบอดทั่วประเทศมี ๑๑ แห่ง แต่ละแห่งรับนักเรียนได้ไม่เกิน ๑๕๐ คน ที่ออกไปเรียนรวมในโรงเรียนทั่วไปก็มีจำนวนไม่มาก คนตาบอดทั้งประเทศจำนวน ๖ แสนคน อยู่ในวัยเรียนราวแสนคน แต่อาจมีสัก ๒ พันคนที่ได้เข้าสู่ระบบการศึกษา การที่รัฐบาลไม่เตรียมความพร้อม ทำให้เขาเรียนไม่ได้ ความเข้มแข็งของกลุ่มคนพิการจึงไม่เกิด แต่เฉลี่ยโดยเปอร์เซนต์คนตาบอดเป็นคนพิการที่จบถึงปริญญามากที่สุด เป็นข้อพิสูจน์ว่าที่เคยคิดกันว่าคนตาบอดเรียนหนังสือไม่ได้นั้นไม่เป็นความจริง

แต่เรียนจบแล้วสถานประกอบการก็ไม่เชื่อน้ำยาเรา เขาคงนึกไม่ออกว่า คนตาบอดจะทำงานได้อย่างไร นัดพบแรงงานคนพิการแต่ละครั้งจึงไม่ค่อยมีตำแหน่งที่รับคนพิการ ความไม่เชื่อถือ ไม่ยอมรับ เป็นปัญหาสำคัญที่สุดของคนตาบอด

คนในระดับนโยบายก็ไม่เข้าใจปัญหาของคนตาบอด เคยคุยให้ฝ่ายบริหารบ้านเมืองฟังเป็นชั่วโมง เรื่องหนังสือเบรลล์ หนังสือเสียง เขาไม่เข้าใจ เขาเข้าใจเรื่องลิฟต์ ห้องน้ำทางลาด สำหรับคนพิการ แต่ไม่เข้าใจว่าถ้าเราจะอ่านหนังสือ-พิมพ์สักฉบับเราต้องจ่ายเป็นร้อยบาท เพราะซื้อหนังสือพิมพ์มาแล้ว เราต้องไปจ้างให้เขาทำเป็นหนังสือเสียง เว็บไซต์ของรัฐบาลก็ถูกออกแบบมาโดยไม่มีการคำนึงถึงความต้องการของคนตาบอด เราอ่านไม่ได้ด้วยตา เว็บไซต์ที่มีเสียงจึงมีความสำคัญมาก ข้อมูลเอกสารราชการก็เช่นเดียวกัน เมื่ออ่านไม่ได้ การใช้สิทธิตามกฎหมายก็ไม่เกิด การด้อยโอกาสเรื่องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นปัญหาหนักหน่วงของเรา

แต่คนทั่วไปอาจมองไม่เห็น ไม่คิดว่าเป็นปัญหาร้ายแรง เมื่อเข้าไม่ถึงข้อมูลโอกาสจะได้รับการศึกษา ได้ทำงานก็น้อยความน่าเชื่อถือ การยอมรับจากสังคมก็น้อย อาชีพก็วนเวียนอยู่ ๓-๔ อย่าง เล่นดนตรีขอทาน นวด โอเปอเรเตอร์ ขายสลาก แม้มีการศึกษาสูง คนก็ยังไม่ยอมรับ จบปริญญาโทยังต้องไปเดินขายลอตเตอรี่ก็มี ก็มันไม่มีทางเลือก ต้องจำใจจำยอมกลไกรัฐวิตรอนจนเราไม่สามารถเลี้ยงชีวิตได้อย่างราบรื่น คนเขาอาจต้องการให้เรายกมือไหว้ตลอด

เรื่องลอตเตอรี่ได้ยื่นข่าวการเรียกร้องอยู่บ่อย ปัญหาที่มีที่มาอย่างไรครับ?

รัฐขายให้เราในราคาสูงมาก ต้องวางเงินประกันด้วย และเป็นการขายขาด ไม่มีการรับคืน แล้วยังออกมาตรการห้ามขายเกินราคา งวดไหนขายไม่หมด ไม่มีกำไรก็ต้องกินทุน จากนั้นก็ต้องไปกู้เงินนอกระบบดอกเบี้ยสูงมาลงทุนใหม่ จนบางคนเอาโควตาการรับสลากราคาต่ำของตัวเองไปจำหน่าย แล้วต้องซื้อสลากจากพ่อค้าคนกลางไปขาย ซึ่งบางทีราคาที่สูงถึง ๔๐ กว่าบาทแล้ว มันเกินราคามาตั้งแต่หน้ากองสลากแล้วจะให้เขาไปขายต่ำกว่าทุนได้หรือ เราจึงมีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเพิ่มเปอร์เซ็นต์ให้คนขาย ให้หาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำที่จะให้คนตาบอดกู้ไปลงทุนได้ เพราะอย่าว่าแต่ให้เขาคำนวณเรื่องดอกเบี้ยเลย บางคนแค่กำไรขาดทุนยังคำนวณไม่ถูก ทุกวันนี้แทนที่สมาคมคนตาบอดฯ จะได้นำเงินไปใช้พัฒนาด้านอื่น กลับต้องนำมาค้าประกันการซื้อสลากให้สมาชิกอยู่ทุกงวดเราขอให้เป็นเครดิตได้ใหม่ และ

พวกเราคนขายสลากเป็นผู้ช่วยหารายได้ให้รัฐ แต่เราไม่มีสวัสดิการอะไรเลย เราจะซื้อประกันเขาก็ไม่ยอมขายให้คนตาบอด

คุณเองก็เคยเป็นคนขายลอตเตอรี่?

เคย มาเดินขายในกรุงเทพฯ อย่างที่เล่านั่นแหละ รู้จักใช้ไม่เท่าจริงจังก็ดอนนั้น ตอนเด็กๆ ไม่เคยใช้ ตอนใกล้จบประถมครูก็สอนให้บ้าง เรามาลูยเองตอนขายลอตเตอรี่ ใช้ไม่เท่าอะลูมิเนียม แกว่งหนักหน่วงให้คนรู้ว่าเรามาแล้ว เป็นมวยวัดมาแบบนี้ต่างกับคนที่เขาได้เรียนอย่างเป็นทางการ พวกนั้นเขามีครูสอนหลักสูตรโอ แอนด์ เอ็ม

โอ แอนด์ เอ็ม คืออะไรครับ?

โอ คือ Orientation เอ็ม คือ Mobility เป็นทักษะการทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว เทคนิคการใช้อุปกรณ์คือไม้เท้าขาว ให้เข้ากับจังหวะการเดินทาง การสังเกตทิศทาง การเดินในที่ที่มีข้อจำกัด การฟังเสียง การสังเกตสิ่งแวดล้อม เป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิม แต่หมอกคนหนึ่งนำมาประมวลเป็นหลักสูตร โอ แอนด์ เอ็ม เพื่อใช้ฟื้นฟูผู้ป่วยยาเสพติดที่พิการจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในโรงพยาบาลที่เขาดูแลอยู่ ตอนหลังไลออนเข้าไปสนับสนุนจนอยู่คู่กันมา เมืองไทยเราเพิ่งรับเข้ามา รวมทั้งไม้เท้าขาว หรือแม้กระทั่งวิธีการนำทางที่ปลอดภัย อย่างการให้คนตาบอดจับที่เหนือข้อศอกนั้นก็ใช่ ของเรามีแต่จูงลากไป

ในฐานะนายกสมาคมฯ คุณจะนำคนตาบอดไทยไปอย่างไร?

งานของสมาคมคนตาบอดฯ เดิมทีกระจุกอยู่ใน กรุงเทพฯ ตอนนี้เราก็ตระจำไปยังสมาชิก ๗ พันกว่าคน ทั่วประเทศ ให้เขาเลือกผู้แทนจากส่วนท้องถิ่นเข้ามาเลือก นายก และเพ่งแกระเบียบให้นายกอยู่ในตำแหน่ง ๔ ปี จาก เดิมมีวาระ ๒ ปี เพื่อความต่อเนื่องของการทำงาน และเดิม ที่ที่ต้องอาศัยองค์ความรู้จากข้างนอก เราก็ตั้งสถาบันคน- ตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา ขึ้นมาเป็นองค์กรใน กำกับ เพื่อทำงานศึกษาวิจัย รวบรวมข้อมูล หนุนเสริมและ ช่วยวางแผนทางการขับเคลื่อนของสมาคมฯ ปัจจุบันมีคุณ กิตติพงศ์ สุทธิ เป็นผู้อำนวยการ และเราตั้งมูลนิธิของคน- ตาบอดไทย เพื่อรับนโยบายไปทำงานและเป็นกลไกการ หาทุน

และเราตั้งสหกรณ์บริการคนตาบอดแห่งประเทศไทย จำกัด เป็นแหล่งการลงทุน ระดมทุน ชื่อของใช้ที่จำเป็น เป็นวิสาหกิจที่คนตาบอดสามารถร่วมลงทุน ฝากเงิน กู้เงิน เนื่องจากธนาคารไม่ค่อยยอมรับฝาก บางทีคนตาบอดเซ็น ชื่อไม่ได้ก็ไม่ให้ฝาก ยิ่งถ้าคิดจะกู้ก็ยิ่งยาก ก็ได้สหกรณ์เป็น ที่พึ่ง

คนตาบอดเป็นพลเมืองชั้นสอง ในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ด้อยโอกาสทางการศึกษา อาชีพ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เราต้องขับเคลื่อนคนตาบอดไปสู่ความเป็นพลเมืองชั้นหนึ่ง เหมือนคนทั่วไป

เราจะทำทุกอย่างตามครรลองที่เราทำได้ ตามหลัก ของการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเอง

ส่วนหนึ่งของการฝึกทักษะ โอ แอนด์ เอ็ม

๑๓

เรานัดเจอกันที่ พี เอส โบว์ลิง ย่านโชคชัย ๔

ข้าพเจ้าไปถึงก่อนเวลาเล็กน้อย จึงนั่งรอเขาอยู่ที่
ห้องอาหารชั้นล่าง กาแฟร้อนยังไม่ทันพร้อมแก้วเขาก็
ปรากฏตัว

คนนำทางผลักบานประตูกระจกเข้ามา เขาเดินเยื้อง
อยู่ข้างหลังราวครึ่งก้าว มือซ้ายจับที่เหนือข้อศอกข้างขวาของ
คนนำ กระเป๋าสีดำใบเขื่องคล้องอยู่บนไหล่ขวา

ข้าพเจ้ายกมือแสดงตัว ไม่กี่วินาทีถัดมาคนนำทางก็
พาเขามาหยุดอยู่ตรงหน้า

“คุณวีระศักดิ์...สวัสดีครับ” ข้าพเจ้าร้องทักเขา

“ครับ สวัสดีครับคุณวีระศักดิ์”

เขาทักตอบ หน้าตายิ้มแย้ม คนนำทางขยับเก้าอี้ให้
วีระศักดิ์นั่งฝั่งตรงข้ามกับข้าพเจ้า ช่วยเก็บกระเป๋าวางให้เข้า
ที่เข้าทางแล้วเขาขออนุญาตปลีกตัวไป

“เอ่อ คุณวีรศักดิ์ครับ ชื่อเล่นผมชื่อวีครับ เป็นคนกระบี่ อายุ ๓๒ ปี ร่างติดผอมสูง ผิวเข้ม”

“ชื่อเล่นผมก็วีเหมือนกันครับ แต่บางทีเพื่อนก็เรียก อ้วน ตามรูปร่างนี่แหละครับ”

วีรศักดิ์ ตั้งพลพันธ์ พูดแล้วยิ้มกว้างจนตาหยี ใบหน้า อมๆ เรื่อเลือดฝาด ผิวพรรณสะอาดสะอ้าน ผมรองทรงที่เพิ่ง ตัดมาใหม่ๆ เข้ารูปกับร่างท้วมๆ ที่ดูแข็งแรงสมบูรณ์สมเป็น นักกีฬา

“อย่างนั้นผมขอเรียกพี่อ้วนนะครับ”

“ได้ครับ ได้ครับ”

“พี่อ้วนจะทานอะไรดีครับ”

“ผมเรียบร้อยมาแล้ว เชิญคุณวีตามสบาย”

“อย่างนั้นกาแฟหน่อยไหมครับ”

“ผมไม่ทานกาแฟ ขอน้ำเปล่าสักแก้วก็พอครับ”

ข้าพเจ้ารินน้ำเกือบเต็มแก้วส่งให้เขาถึงมือ เขารับไป ดูดอีกใหญ่ จนน้ำในแก้วขอลงใต้ก้นน้ำแข็ง

เขาวางแก้วลงแล้วหันมาทางข้าพเจ้า “เข้าเรื่องของ คุณวีได้เลยครับ”

“พี่อ้วน ไปไหนมาไหนกับคนนำทางเสมอหรือครับ”

“อ้อ เปล่าหรอกครับ แต่วันนี้ผมมาซ้อมโบว์ลิ่งคนเดียว ก็ต้องมีผู้ช่วย มาช่วยอ่านแต้มให้ เลยเดินทางมาด้วยกัน ผมก็ได้ความสะดวกกว่ามาเองคนเดียวด้วย”

คนตาบอดเล่นโบว์ลิ่ง

เรื่องนี้สร้างความสนใจของข้าพเจ้าอย่างแรง ตามอง

ไม่เห็นเขาโยนลูกถูกได้อย่างไร ดูเหมือนเขาจะอ่านใจ ข้าพเจ้าออก แต่ก็พาเข้าไปเรื่องอื่นก่อน

“เดินทางด้วยรถเมล์บางทีก็ลำบากหน่อย เขาว่าคนไทย ขี้สงสาร มีน้ำใจ แต่ตามป้ายรถเมล์ ถ้ามไปเถอะ หาคณ ดอบยาก เดินไปถามแล้วเขาเดินหนีก็มี แต่ที่ช่วยก็เยอะนะ เจอทั้ง ๒ แบบ เวลาเดินทางคนเดียวถ้าถามคนแล้วไม่ได้ ก็ตะโกนถามรถเลย”

วีรศักดิ์เล่าด้วยว่า ความจริงเขาก็ไม่ค่อยได้เดินทาง ไปไหนเสียหลายปี ในช่วงที่ลูกยังเล็ก เขายอมลาออกจากงาน มาเลี้ยงลูกอยู่บ้านแถวลาดพร้าว พ่อแม่ย้ายครอบครัวมา อยู่บ้านหลังนี้ด้วยหลังจากเขาประสบอุบัติเหตุแล้ว

วีรศักดิ์เข้าใจว่าเขาตาบอดเนื่องจากอุบัติเหตุล้มหัว ฟาดเก้าอี้เมื่ออายุสัก ๘-๙ ขวบ เขายังจำได้ว่าตอนนั้นเรียน อยู่ชั้นอนุบาล สายตาสั้นแต่ไม่ได้ใส่แว่น และเขายังจำสถานที่สำคัญๆ อย่างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิได้ติดตา

เหมือนทุกอย่างถูกจัดวางไว้แล้ว

พ่อซึ่งมีอาชีพรับจ้างก่อสร้าง เคยไปสร้างอาคารหลัง หนึ่งในโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพมาก่อน เมื่อรู้ว่าตา ของลูกชายคงหมดทางรักษา จึงได้พามาเข้าเรียน ซึ่งก่อน นั้นก็เคยพาลูกสาวคนโตที่ตาบอดมาเรียนอยู่ก่อนแล้ว

วีรศักดิ์เรียนที่นั่นจนจบ ม. ๓ แล้วไปเรียนต่อสาย สามัญร่วมกับนักเรียนทั่วไปที่โรงเรียนเซนต์ดอมินิก ถนน เพชรบุรี จนจบ ม. ปลาย

คูชีวิตของเขาเป็นคนตาบอดเหมือนกัน และเคยเรียน

มาด้วยกันที่โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพแต่ไม่เคยคุยกัน

“คือเมื่อก่อน กับคนที่ไม่สนิทผมจะไม่ค่อยคุยด้วย โดยเฉพาะระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายแทบจะไม่ยอมคุยกันเลย” เขายิ้มกว้างจนตาหยีอีกครั้ง “แต่มีบางที่เขาได้เป็นตัวแทนโรงเรียนกล่าวขอบคุณผู้มาเยี่ยมเยียน ก็รู้สึกว่าเขาเป็นคนเสียดี”

“แล้วได้มาเริ่มคุยกันตอนไหนครับ”

“ปี ๒๕๓๘ มาร่วมเป็นกรรมการสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนสอนคนตาบอดด้วยกัน ผมจำเขาได้ จำได้ว่าเขาเสียดี”

“แต่ต่างก็ไม่เคยเห็นหน้ากัน”

“ใช่ เขาก็ตาพิการมาแต่กำเนิด คนตาบอดเรื่องหน้าตาไม่ต้องพูดถึง แต่ที่ไปแอบถามคนอื่นก็มีนะ เพื่อนผมบอกว่าหน้าตาเธอคล้ายตุ๊กตาญี่ปุ่น”

วีระศักดิ์และภรรยาทำงานเป็นพนักงานสลับสายโทรศัพท์ (โอเปอเรเตอร์) อยู่กันคนละที่ เมื่อมีลูกแล้ว ภรรยาของเขายังคงทำงานที่ธนาคารไทยพาณิชย์ สำนักงานใหญ่ต่อไป ให้วีระศักดิ์ลาออกจากงานมาเป็นหนุ่มพ่อลูกอ่อนอยู่ที่บ้าน

“ผมคิดว่าต้องให้ความใกล้ชิดกับเขา คนอื่นอาจเลี้ยงให้เขาสบาย แต่ผมเลี้ยงเองได้ใกล้ชิดได้สอนเขาไปด้วย ชงนมเอง น้ำ ๕ ออนซ์ กะเอาบ่อยๆ ก็ใกล้เคียง นมผง ๓ ช้อน ไม่มีปัญหาตักด้วยช้อนตวง ผ้าอ้อมก็ใช้บ้างไม่ใช้บ้าง ถึงเวลานี้ก็พาไปฉี่ ตอนยังเล็กๆ มากก็ให้คุณย่าคุณยายช่วย

สระผม เด็กอ่อนมากเราก็ไม่กล้า พอโตขึ้นก็ใส่กางเกงให้เขา ห่างไปไหนไกลก็รู้ เขาอึ ฉี่ ผมทำได้หมด รู้สึกดีที่ได้เลี้ยงลูกเอง จ้างพี่เลี้ยงความอบอุ่นไม่มี ลูกกับพ่อแม่ไม่ได้คุ้นเคยกัน เพื่อนผมเล่าว่าพี่ชายเขาจ้างพี่เลี้ยงพม่า ลูกเขาเลยพูดไทยไม่ชัด ไปพูดเหมือนพม่า ผมสะท้อนใจมาก นึกสงสารเด็ก พ่อแม่สนุกสนานอยู่กับสังคมภายนอก มีหน้ามีตา ผมก็ไม่แน่ใจว่ามีลูกเอาไว้เป็นที่ขึ้นอกขึ้นใจตัวเองหรือเพื่ออะไร”

“ลูกของพี่รู้สึกอย่างไรไหมครับที่มีพ่อแม่ไม่เหมือนคนอื่น”

“ลูกคงรู้สึกบ้างว่าทำไมพ่อแม่ไม่สามารถเล่นกับเขาได้เหมือนคนอื่น ผมก็ต้องสอนเขาว่าพ่อแม่เป็นอย่างนี้เพราะชนลูกต้องอย่าชน ตอนนี้เขาอยู่ชั้นอนุบาล ๓ แล้ว เขาเข้าโรงเรียนผมจึงออกไปข้างนอกได้บ้าง”

“ออกไปทำอะไรครับ”

“เปิดร้านนวด ร่วมกับเพื่อนตาบอดอีกคน”

“ไปได้ดีไหมครับ”

“ผมเพิ่งปิดกิจการไปเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๘ ตอนน้ำมันขึ้นราคา ทำต่อไม่ไหว คิดจะขายลอตเตอรี่ แต่กำลังตามข่าวดูอยู่ว่าเรื่องหวยออนไลน์จะมีผลอย่างไร”

“ตอนนี้พี่อ้วนก็ว่างงานอยู่...”

“เราคิดว่าตัวเองไม่ได้ลำบากนัก จึงไปช่วยทำงานที่สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย เป็นประชาสัมพันธ์ สำนักงานภาคตะวันออกและกรุงเทพฯ เป็นเหรียญกษาปณ์ บริการคนตาบอดแห่งประเทศไทยจำกัด และเป็นกรรมการ

ด้านนั้นหนาท่านการและกีฬา ของสมาคมคนตาบอดฯ”

นี่เองกรรมที่ทำให้เขาได้เป็นนักโบว์ลิ่งตาบอด? แต่เขายังไม่ยอมลงรายละเอียดเรื่องนี้

“อยากช่วยคนตาบอดด้วยกัน อยากให้คนทั่วไปให้โอกาสแก่คนตาบอดเหมือนกับที่ให้แก่คนอื่น ๆ ก็อย่างที่บอกคนตาบอดก็เหมือนคนทั่วไปคือ มีทั้งคนโง่ ฉลาด ชี้อยู่ที่โอกาก็มี ฉลาดแกมโกงก็มี เพราะฉะนั้นใครได้สัมผัสกับคนตาบอดสักคน แล้วพบว่าเขาเป็นคนอย่างไร ก็อย่าที่กักนึกเหมาเอาว่าคนตาบอดทั้งหมดจะเป็นเหมือนคนนั้น คนตาบอดก็มีทั้งเก่ง-ไม่เก่ง ดี-ไม่ดี ก็เหมือนๆ กัน เพียงแต่ต้องยอมรับอยู่นิดหนึ่งว่าการให้เขาปรับเปลี่ยนอะไร เขาต้องเรียนรู้ ซึ่งเรื่องของการเรียนรู้ก็ช้า-เร็วไม่เท่ากัน เพราะข้อจำกัดเรื่องการมองเห็นอาจทำให้การเรียนรู้ช้าอยู่บ้างสำหรับบางคน”

“คนตาบอดในประเทศอื่นเขามีโอกาสดีกว่าเราไหมครับ”

“ได้หวั่น ญี่ปุ่น เขากำหนดให้อาชีพหมวดเป็นอาชีพเฉพาะของคนตาบอด คนตาบอดในประเทศเขาจึงไม่มีปัญหาเรื่องอาชีพ แต่เมื่อคนของเขาพัฒนามากขึ้น เขาก็ค้นไม่ยอมรับให้วิชานวดเป็นของคนตาบอด เพราะการกำหนดไว้อย่างนี้ทำให้คนตาบอดไม่สามารถไปทำอาชีพอื่นๆ ที่เขาทำได้ เพราะเขาได้พัฒนาศักยภาพมากขึ้นแล้ว แต่ของไทยอาจยังไม่ถึงขั้นนั้น ก็ควรมีอาชีพเฉพาะไว้ให้ แต่มีไว้แล้วไม่ปิดกั้นอาชีพอื่นได้ก็ดี คนตาบอดญี่ปุ่นถึงขนาดฝังเข็มได้

แล้ว มีคนตาบอดไทย ๒-๓ คนไปฝึก ผ่านหลักสูตรแต่เมืองไทยไม่รับรองให้ เขาไม่เชื่อถือ หรืออาจไม่คิดว่าจะมีความสามารถ คือเขาได้รับทุนญี่ปุ่นไปเรียนถึง ๓ ปี ประกอบอาชีพได้แล้ว ถ้าเรียนถึง ๕ ปีก็เป็นครูสอนคนอื่นฝังเข็มได้เท่าที่ผมทราบมี ๒-๓ คน สุดท้ายถ้าทำมาหากินในเมืองไทยไม่ได้ คงต้องไปทำงานฝังเข็มที่ญี่ปุ่น”

“สหกรณ์บริการคนตาบอดที่เพิ่งพูดถึงเมื่อครู่นี้ต่างจากสหกรณ์ทั่วไปอย่างไรครับ”

“ก็บริการสมาชิก เปิดให้ถือหุ้น มีฝากเงิน กู้เงิน แล้วก็ขายของใช้ในชีวิตประจำวันสำหรับคนตาบอดอย่าง ไม่ทำข้าวเครื่องเขียนอักษรเบรลล์ชนิดพกพา เครื่องคิดเลขพูดได้นาฬิกาเบรลล์ ทอล์คกิ้งวอช”

ข้าพเจ้าช้กรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้าแต่ละอย่าง วีระศักดิ์ให้คำอธิบายสรุปความได้ดังนี้

ไม้เท้าขาว - ไม้เท้าสีขาว ส่วนปลายเป็นสีแดง เป็นสัญลักษณ์เดียวกันของคนตาบอดทั่วโลก

เครื่องเขียนอักษรเบรลล์ชนิดพกพา - สเลท + สไตลัส
เครื่องคิดเลขพูดได้ - เครื่องคิดเลขที่มีระบบแสดงผลด้วยเสียง

นาฬิกาเบรลล์ - นาฬิกาข้อมือฝาหน้าปิดเปิดได้ อ่านเวลาด้วยการคลำเข็ม

ทอล์คกิ้งวอช - นาฬิกาไม่มีเข็ม มีปุ่มกดฟังเวลา
คนตาบอดหลายคนที่ข้าพเจ้าพบดูจะนิยมใช้นาฬิกาเบรลล์กันมากกว่า แต่วีระศักดิ์ใช้แบบทอล์คกิ้งวอช เขาล้วง

กระเป๋ากางเกงหยิบออกมาให้ดู หน้าตาอย่างเดียวกับนาฬิกา
ไม่มีเข็มทั่วๆ ไป เพียงแต่มีปุ่มกดเด่นอยู่บนหน้าปัดด้วย

“คุณวีลองกดดูสิครับ”

ข้าพเจ้าทำตามที่เขาบอก

“ขณะนี้เวลาสิบเอ็ดนาฬิกา ห้าสิบแปดนาที” ทอล์ค-
กิงวอชรายงานเวลา

ระหว่างที่ข้าพเจ้ากำลังเพ่งพินิจของที่ไม่เคยเห็น วีรศักดิ์
หันไปหาแก้วน้ำ เขาหยิบได้แม่นยำเหมือนตาเห็น เพราะได้
วางไว้เอง และเขาบอกว่าสิ่งของใดก็ตาม ถ้าถูกเลื่อนที่แม่
เพียงสักฟุต คนตาบอดก็อาจหาไม่เจอแล้ว

ข้าพเจ้ารินน้ำเต็มให้เขาพอประมาณ ไม่เต็มจนปริ่ม

เขาดื่มแล้วนั่งนิ่ง รอคำถาม

“แล้วกิจกรรมนันทนาการและการกีฬาของสมาคม
คนตาบอดฯ เป็นอย่างไรครับ”

เราคุยกันมาตั้งแต่สาย จนจวนเที่ยงแล้ว ข้าพเจ้าควร
รู้เรื่องการเล่นโบว์ลิ่งของเขาได้แล้ว

“ช่วงหลังสมาคมคนตาบอดฯ ส่งเสริมเรื่องการกีฬา
ปี ๒๕๔๕ ก็ส่งนักกีฬาเข้าแข่งขันโบว์ลิ่งชิงแชมป์โลกครั้งที่ ๑
ที่ประเทศฟินแลนด์ และจากปีนั้นจนถึงปี ๒๕๔๗ จัดโบว์ลิ่ง
ชิงแชมป์ประเทศไทยทุกปี ปี ๒๕๔๘ ก็เข้าร่วมการแข่งขัน
ชิงแชมป์เอเชียครั้งที่ ๒ ที่มาเลเซีย”

“แล้วพี่ตัวเอง เริ่มเล่นโบว์ลิ่งตอนไหนครับ”

“ไต่ยีนขาวโบว์ลิ่งชิงแชมป์โลก ก็คิดว่าคนตาบอดอื่น
เขาเล่นได้ ผมก็น่าจะเล่นได้ ก็ไปที่สนามโบว์ลิ่ง ขอเขาเล่น

หาคนมาแนะให้ เล่นตอนแรกไม่มีอุปกรณ์ช่วย ใช้การ
นับก้าวเอา หลังจากนั้นผมเข้าเป็นสมาชิกชมรมโบว์ลิ่ง-
คนตาบอดไทย ต่อมาก็ได้ไปแข่งขันที่ญี่ปุ่น ปัจจุบันผมเป็น
ประธานชมรมโบว์ลิ่งคนตาบอดไทย”

“อุปกรณ์ที่พี่อ้วนพูดถึง มีอะไรบ้างครับ”

“ทั่วไปก็มีที่ล็อกข้อมือ กับรองเท้า ซึ่งข้างหนึ่งมีพื้น
ลื่นสำหรับสไลด์ส่วนอีกข้างเป็นเบรคสองอย่างนี้ผมมีมาด้วย
อยู่ในกระเป๋าสีดำนี้เดียวผมเอาให้ดู และสำหรับนักโบว์ลิ่ง
คนตาบอดต้องมีอุปกรณ์ที่เรียกว่าไกด์เรียล เป็นราวสำหรับ
จับเพื่อให้รู้ทิศทางและระยะก้าว คนถนัดโยนมือขวา ก็ตั้ง
ราวไว้ทางซ้ายของเลน”

“คงไม่ได้เป็นการโยนส้อมๆ ไปใช่ไหมครับ แต่ในเมื่อ
มองดูไม่เห็นนักโบว์ลิ่งตาบอดมีวิธีเล็งและโยนให้ได้แม่นยำ
ได้อย่างไรครับ”

“เล็งทิศทางจากการจับราว ส่วนการโยนอยู่ที่ท่าและ
เทคนิคการปล่อยลูก เดี่ยวผมจะเล่นให้ดู”

เขากดปุ่มนาฬิกาเสียงรายงานเวลาว่าเลยเที่ยงมาแล้ว
จึงชวนข้าพเจ้าลุกจากโต๊ะ เขาหยิบกระเป๋าสีดำใบเขื่อง
คล้องไหล่ข้างขวา มือซ้ายจับเหนือข้อศอกคนนำทาง ซึ่งมารอ
เตรียมพร้อมอยู่ก่อนแล้ว จากนั้นก็พากันเดินขึ้นบันไดเลื่อน
สู่ชั้นบน

ดูเขาจะเป็นลูกค้ายรายแรกของวันนี้ ลานโบว์ลิ่งเปิด
เวลาเที่ยงตรงและเราไปถึงหลังเที่ยงไม่กี่นาที เด็กสาวที่นั่ง
อยู่หลังเคาน์เตอร์ไม่มีท่าทีประหลาดใจกับการที่เห็นคน

ตาบอดมาขอจองช่องโยนโบว์ลิ่ง อาจเป็นที่คุ้นเคยด้วยซ้ำไป เพราะวีรศักดิ์บอกว่าเขาใช้ที่นี่เป็นสนามของชมรมโบว์ลิ่ง-คนตาบอดไทยด้วย เนื่องจากค่าเกมถูกและบรรยากาศเงียบกว่าที่อื่น

เมื่อนั้นเองที่ข้าพเจ้าได้รู้ว่า คนตาบอดที่เล่นโบว์ลิ่งไม่ได้มีแต่วีรศักดิ์คนเดียว เฉพาะในกลุ่มสมาชิกชมรมฯ ก็มีคนน้อยกว่า ๒๐ คน ส่วนใครเก่งไม่เก่งก็ขึ้นอยู่กับเทคนิคฝีมือ แต่การเล่นโบว์ลิ่งของคนตาบอดนั้นไม่ใช่เรื่องยากเย็น น่าแปลกใจ หรือเกินความเป็นไปได้

ช่องโยนโบว์ลิ่งเป็นลานกว้างราวครึ่งวาวสายสิญจน์ยาว มีรางลึกที่เรียกว่า ท่อ ขนบไปเท่าความยาว ผิวลานเรียบ ลื่นและดูเหมือนจะมีน้ำมันชะโลมด้วย คนเล่นจะยืนอยู่ที่ริมด้านหนึ่ง ปลายลานด้านตรงกันข้ามเป็นที่ตั้ง พินบอล ตัวสีขาวคาดแดง รูปร่างคล้ายขวด จำนวน ๑๐ ตัว วางเรียงเป็นรูปสามเหลี่ยม หันปลายแหลมมาทางคนเล่น

พิน ๑ อยู่หน้าสุด แถวถัดไปเป็นพิน ๒ ๓ แถวสามพิน ๔ ๕ ๖ และแถวหลังสุดที่เป็นฐานสามเหลี่ยมจะมีพิน ๗ ตั้งชิดขอบลานด้านซ้าย พิน ๘ ๙ เรียงต่อ และพิน ๑๐ อยู่ชิดขอบลานทางขวา

พินบอลพวกนั้นยื่นเป็นเป้าให้ลูกโบว์ลิ่งทรงกลมขนาดผลแตงโมวิ่งเข้าใส่

วีรศักดิ์ประคองลูกโบว์ลิ่งไว้ในมือขวา นิ้วโป้ง นิ้วกลาง และนิ้วนาง สอดยึดไว้ในรูกลมลักษณะพอดีกับนิ้ว มือข้างซ้ายจับราวที่ทางไว้ชิดขอบลานด้านซ้าย ก้าวไปข้างหน้า

พอสูตราก็ปล่อยลูกโบว์ลิ่งหมุนลื่นไปตามลาน

เสียงตัวพินล้มโครมคราม เขาฟังเสียงของความสำเร็จนั้นอย่างพึงใจ

“เข้าขวา ๓ ๖” มงคล-คนนำทาง ซึ่งตอนนี้เปลี่ยนมาทำหน้าที่รายงานแต้ม

ครั้งแรกของการโยน วีรศักดิ์ได้ ๒ แต้ม พิน ๓ และ ๖ ล้ม เขายังมีสิทธิจัดการกับ ๘ พินที่เหลืออีกครั้ง

“เหลือพิน ๔ ได้ ๙ ขึ้น ๒”

โบว์ลิ่งหนึ่งเกมมีพิน ๑๐ ชุดในแต่ละชุดมีสิทธิโยนได้ ๒ ครั้ง แต่ถ้าพินล้มหมดตั้งแต่การโยนครั้งแรกเรียกว่า สไตรค์ ได้แต้มคุณสองสำหรับการโยนสองครั้งถัดจากนั้น หรือถ้าเก็บหมดทั้ง ๑๐ พินในการโยนสองครั้งเรียกว่า สเป ได้แต้มคุณสำหรับการโยนครั้งต่อมา แต่ถ้าโยนสองครั้งแล้วพินล้มไม่หมดก็ต้องขึ้นชุดต่อไป นับแต้มที่ได้จากจำนวนพินที่ล้ม

๑๐ พินของชุดแรก วีรศักดิ์ทำได้ ๙ แต้ม

ขึ้นการโยนชุด ๒

“พินหลอ เหลือพิน ๑ ๒ ๗ ๘”

คนนำทางขานแต้มตามที่ปรากฏ พี่อ้วนดูตื่นเต้น กระตือรือร้นไปกับเกม

“โค้งเข้าจุดล้มเยอะ”

บางครั้งการรายงานแต้มก็ละเอียดไปถึงการบรรยายเกมด้วย พี่อ้วนยิ้มรื่นเริง อย่างพอใจในผลงานของตัวเอง

“ตกท่อ!”

บางครั้งลูกโบว์ลิ่งตกลงร่องข้างเลนแล้วไหลลงหลุม

ไปอย่างเงิบเงียบ พินยังยืนอยู่ครบ แต้มจะเท่ากับศูนย์ บน
จอร์จงานแต้มปรากฏตัวการ์ตูนออกมาทำท่าล้อคนโยน
มงคลรายงานให้วีระศักดิ์รู้ว่ากำลังถูกล้อ
เขาตอบว่า “ไม่เป็นไรๆ นานๆ มันจะได้ล้อผมที”
วีระศักดิ์ ตั้งพุลพันธุ์ ไม่ได้โม้ ถึงจะไม่ใช่มือวางอันดับ
สูงสุด แต่ก็อยู่ในอันดับต้นๆ ของคนตาบอดไทย ที่กำลัง
ซ้อมมืออยู่นี้ก็เพื่อเตรียมไปแข่งขันชิงแชมป์โลกครั้งที่ ๓ ที่
ประเทศเกาหลี ในเดือนเมษายนปีนี้ (๒๕๔๙)
ฝากคำอวยพรให้เขาโชคดี-มีชัย

๑๔

เช้าวันกลางเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ บุญเชิด ปาจันทร์ ขับสามล้อฝ่าสายหมอกออกไปตามถนนสายวัฒนานคร-อรัญประเทศ ท้องทุ่งชายแดนเฟื่องย่างเข้าสู่ฤดูร้อน แต่คืนที่ผ่านมามีฝนหลงฤดูกระหน่ำหนัก ไอเย็นๆ ยังตกค้างมาถึงเช้า น้ำฝนยังเจิ่งนองอยู่ตามคูหนองริมทางและในแปลงนาให้ชาวทุ่งได้มาหาจับเขียดจับปูที่ออกมาเล่นน้ำ

บุญเชิดมองเห็นฉากและชีวิตที่เคลื่อนไหวอยู่สองข้างทาง เพราะเขาไม่ได้เป็นคนตาบอด

เช้าวันนี้ จุดหมายของบุญเชิดอยู่ที่บ้านหนองหญ้าแก้ว หมู่บ้านชายแดนในอำเภอโคกสูง สระแก้ว คนตาบอดกลุ่มหนึ่งคอยเขาอยู่ที่นั่น

เกือบครึ่งปีมาแล้วที่บุญเชิดคลุกคลีอยู่ตามหมู่บ้านหลายแห่งตามแนวชายแดนของจังหวัดสระแก้ว ในฐานะครูสอน โอ แอนด์ เอ็ม (O&M) ให้คนตาบอด

บุญเชิดเป็นหนึ่งในผู้เข้ารับการฝึก รุ่นที่ ๑ ในโครงการของสถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา เขาเป็นคนสายตาปกติ แต่บุญเชิดบอกว่าเขาสามารถใช้ชีวิตอย่างคนตาบอดได้ เพราะตลอด ๔๕ วัน ระหว่างฝึกอบรมเขาปิดตาอย่างคนตาบอดเกือบตลอดเวลา

แต่งงานของเขาในเวลานี้คือการสร้างดวงตาให้คนตาบอด

เดิมบุญเชิดเคยมีอาชีพขับสามล้อรับจ้างอยู่ในอำเภอวัฒนานคร หลังผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรโอ แอนด์ เอ็ม เขากลับมาบ้าน และเห็นว่าสระแก้วมีคนตาบอดอยู่เป็นจำนวนมากทั้งจากอุบัติเหตุกับระเบิดและเพราะโรคภัยไข้เจ็บ

เขาเรียกตัวสุพรรณ ฟองจำ กับภักทวารรณ มนัสวี ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมฝึกอบรมรุ่นเดียวกันมาร่วมทีม แล้วเปิดการฝึกสอน โอ แอนด์ เอ็ม ให้คนตาบอดกลุ่มแรกที่บ้านหนองน้ำใส รุ่นถัดมาที่วัฒนานคร แล้วมาที่บ้านแซรออ บ้านหนองสังข์ และปัจจุบันที่บ้านหนองหญ้าแก้ว นี่นับเป็นรุ่นที่ ๕ แล้ว

O & M = Orientation and Mobility

โดยหลักคือการทำควมคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมและการเคลื่อนไหว โดยวิธีการอย่างไรก็ตามแต่สภาพแวดล้อมในหลักสูตร ๑๒๐ ชั่วโมง อาจประกอบไปด้วยการทำงานบ้าน ซักผ้า ล้างจาน กวาดบ้าน รวมทั้งการเดิน ขึ้นรถ ไปตลาด ฯลฯ ตามสภาพและความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่น

ห้องเรียน โอ แอนด์ เอ็ม ไม่จำกัดสถานที่แน่นอน วันนี้ครูและนักเรียนมีนัดกันที่บ้านของลุงเบิด หรือ

โสภิต กันมงคล ซึ่งชายวัย ๕๕ ปีผู้เป็นเจ้าของบ้านก็เป็นนักเรียนคนหนึ่ง

ชายร่างสูงใหญ่กำยำผู้ไม่มีดวงตาเสียแล้ว เคยเป็นชาวนาและเป็นกำลังหลักของครอบครัวมาก่อน จนวันหนึ่งในฤดูทำนาปี ๒๕๓๒ ระหว่างไ้จอบพินดินปั่นคันนา คมจอบสับลงบนกับระเบิดที่ฝังอยู่ใต้ดิน เป็นกับระเบิดที่ตกค้างมาตั้งแต่สมัยสงครามตามแนวชายแดนยังร้อนระอุ พวกทหารใช้วางดักข้าศึกศัตรู แต่เหยื่อกลับเป็นเขา-ชาวนาผู้ยากไร้

ลุงเบิดยังจำได้ดีภาพและความรู้สึกในวันแห่งชะตากรรมแรงระเบิดผลักร่างของแกระเด็นไปไกล เสียงดังสนั่นปานฟ้าถล่ม จอบแตกเป็นเสี่ยงชิ้นเล็กชิ้นน้อย แล้วทั้งเศษจอบและสะเก็ดระเบิดก็พุ่งเข้ามาฝังอยู่เต็มหน้าและแก้มอก เจ็บตาจนหมดต้องควักลูกตาออก และอีกข้างกับอดสนิท

เกือบยี่สิบปีแล้ว แก่ไปไหนได้ไม่ไกลเกินโคนไม้ที่ผูกไว้ที่ต้องคอยเอาฟางเอาน้ำให้มันกินนอกนั้นก็อยู่เฝ้าบ้าน เพราะตามหมู่บ้านชายแดนมักมีโจรเขมรแอบมาหยิบฉวยข้าวของในบ้านอยู่เป็นนิจ

ให้คนตาบอดอยู่เฝ้าก็ยังดีกว่าทั้งบ้านไว้โดยไม่มีใคร

“ที่บ้านดิฉันนะ ฉันเฝ้าอยู่มันมาหยิบเอากระทะไปจากครัวเลย” พี่ปอง ซึ่งนั่งเฝ้าอยู่ข้างๆ มาตั้งแต่ต้น เล่าเรื่องของตัวเองขึ้นมาบ้าง นางไม่ได้ระบุชื่ว่าใครคนนั้นเป็นโจรเขมรหรือคนข้างบ้านกันแน่

พี่ปอง หรือ สมปอง พรหมพิไล เป็นหญิงชาวบ้านหนองเสม็ด ซึ่งอยู่ปากทางก่อนถึงบ้านหนองหญ้าแก้วราว

๒ กิโลเมตร นางเป็นคนมีฐานะของหมู่บ้าน ลูกๆ เรียนจบสูงเป็นที่เข็ดหน้าซุตา นางเองเคยทำงานได้ทุกอย่างตั้งแต่ทำงานในครัว ในไร่นา จนถึงขับรถยนต์ แต่นางป่วยเป็นเบาหวาน และนั่นเองที่เป็นเหตุให้นางตาบอด

“เริ่มวางๆ มาเรื่อยๆ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ จนเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๘ ไปยิงเลเซอร์ที่โรงพยาบาลในกรุงเทพฯ จากนั้นมาก็มืดตึบ ไม่เห็นอะไรอีกเลย”

นางเล่าความหลังซึ่งเพิ่งผ่านมาไม่นาน และเล่าสิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากนั้น

“ช่วงแรกๆ นี่ปิดประตูขังตัวเองอยู่แต่ในบ้าน ไม่อยากให้ใครเห็น ไม่อยากให้ใครมาถาม แม้แต่บ้านแม่ที่อยู่ใกล้ๆ กันก็ไม่อยากออกไป เก็บตัวอยู่อย่างนั้น ที่ยอมออกมานี้ก็เพราะหลงคารมครูบุญเชิดนี่แหละ”

นางโบ้ยมาทางครู บุญเชิดจึงขอใช้สิทธิพาดพิง

“เราทำหนังสือเวียนไปตาม อบต. ทุกแห่งทั่วจังหวัด ขอข้อมูลเกี่ยวกับคนตาบอด จากนั้นเราก็เข้าไปติดต่อชวนมารับการอบรมด้วยกัน ชี้แจงให้เขาเข้าใจว่า เราไม่ได้หาประโยชน์อะไรจากเขา เขามาเรียนโดยไม่ต้องจ่ายค่าเรียน และเรียนแล้วก็ไม่มีค่าตอบแทนให้ แต่ได้ความรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เราแค่อยากให้คนตาบอดได้มีโอกาสพัฒนาตัวเอง”

แต่เดิมลุงเบิดมีไม้ยูคาลิปตัสขนาดนิ้วโป้งกิ่งหนึ่งสำหรับกวาดแกว่งไปตามทางเดิน เมื่อมาเริ่มฝึก โอ แอนด์ เอ็ม บุญเชิดแจกไม้เท้าขาวให้นักเรียนทุกคนลองใช้

ไม้เท้าขาว เป็นสัญลักษณ์ของคนตาบอด ให้คนที่เห็นรู้ว่าคนที่ถือเหล็กสีขาวคาดแดงขนาดเท่านิ้วนั้นเป็นคนตาบอด และด้วยไม้เท้าอันนั้นที่จะนำทางคนตาบอดไปถึงไหนต่อไหนได้

บุญเชิดทบทวนวิธีการ และชวนนักเรียนให้ทำตามไปพร้อมกันด้วย

“วิธีการใช้ไม้เท้าขาว หนึ่ง-จับให้นิ้วชี้ทาบส่วนแบนของด้ามจับ สอง-แขนอยู่กึ่งกลางลำตัว สาม-แกว่งแขนด้วยข้อมือ สี่-ปลายไม้เท้าแกว่งกว้างกว่าลำตัวข้างละคืบห้า-เมื่อปลายไม้เท้าลงซ้าย ก้าวขวา ไม้เท้าลงขวา ก้าวซ้าย หก-เดินสัมพันธ์กับปลายไม้เท้า ถ่ายทอดความรู้สึกสู่ปลายไม้เท้า”

เมื่อแกว่งไม้เท้าเดินทางเดินได้ ก็ออกไปฝึกเดินกันนอกบ้าน ซึ่งปัญหาหลักในการเดินของคนตาบอดคือการจับทิศทางให้เดินได้ตรงตามเส้นทาง และการใช้ไม้เท้าให้สัมพันธ์กับการก้าวเท้า แรกๆ ก็ต้องมีคนนำก่อน ตั้งแต่แนะนำให้จับข้อศอกเพื่อให้คุ้นทาง ไปจนถึงนำโดยเสียงไม้เท้ากระทบพื้น-สำหรับคนที่ฝึกใช้ไม้เท้าขาวได้ระดับหนึ่งแล้ว

วันนั้นบุญเชิดพาลุงยूर ผู้ผ่านการฝึกอบรมรุ่นที่ ๒ มาพบเพื่อนใหม่ด้วย

ลุงยूर หรือ ประยूर คล้ามแสง เป็นคนในตลาดวัฒนา-นคร บ้านอยู่ข้างโรงเรียนอนุบาลกระบี่ (วัฒนา-นคร) ก่อนนี้แกมีเหล็กคันร่มอันหนึ่งเป็นไม้เท้า แต่ก็ไม่เคยออกไปไหนไกลเกินปากตรอกสุดแนวรั้วบ้าน เพราะที่ถนนใหญ่มี

รถพลุกพล่านมาก และสำหรับคนตาบอดซึ่งมีความกลัวเป็นพื้นฐานแล้ว จะรู้สึกเหมือนเสียงรถพุ่งเข้ามาหาตัวอยู่ตลอดเวลา

ความจริงลุงยูรก็เคยขับรถมาก่อน แกเป็นคนขับรถของเทศบาล ต่อมาป่วยเป็นโรคปอด กินยาแล้วเกิดผลข้างเคียงทำให้ตาบอด หลังจากนั้นก็อยู่แต่กับบ้าน คนผ่านหน้าบ้านแล้วไม่ทักกันบ้างก็น้อยใจ ใครมาพูดอะไรให้สะท้อนใจหน่อยก็ร้องไห้ “ไปยื่นแอบร้องให้อยู่มุมกำแพง อยากตายวันหนึ่ง ๓ วัน แต่คิดถึงลูก กลัวลูกกลับจากโรงเรียนมาแล้วไม่เห็นพ่อ ทุกวันนี้เขากลับมาก็เรียกพ่อ! เราได้ยินก็ดีใจ”

หลังได้ฝึก โอ แอนด์ เอ็ม โลกของลุงยูรกว้างขึ้น เดินไปซื้อของที่ร้านค้าได้ ข้ามถนนได้เอง “เดินออกกำลังกาย ไปถึงหน้าโรงเรียน ครูก็มาคุยว่าลุงเดินมาได้ยังไง คนเขาแปลกใจที่กล้าเดินมาเองได้ เราชอบที่เขามาคุยด้วย ทำให้เราสบายใจ”

แม้เมื่อมาเดินตามทางต่างถิ่นในหมู่บ้านหนองหญ้าแก้ว แกยังเดินตามคนอื่นได้จากการฟังเสียงไม้เท้าของคนที่เดินนำ เสียงไม้เท้ากระทบพื้นนำไปทางไหน ก็มุ่งตามไปทางนั้น

เสียงไม้เท้าที่เดินนำไปนั้นเป็นของครูสุพรรณ เขาใช้ไม้ขำนำทางตัวเองและน่านักเรียนเดินไปด้วย การใช้ไม้เท้าขาวของครูสุพรรณไม่ใช่แค่การฝึกให้นักเรียน แต่เขาเป็นครูที่ต้องใช้ไม้เท้าจริงๆ เพราะสุพรรณก็สายตาพิการ

ก่อนหน้านั้นก็เป็นที่กังขาไม่น้อยว่า คนตาบอดสามารถจะเป็นครูสอน โอ แอนด์ เอ็ม ได้หรือไม่ แต่บัดนี้สุพรรณได้

เป็นข้อพิสูจน์ให้กับข้อถกเถียงนั้นแล้ว

ฝึกเดินโดยการนำไปสักระยะหนึ่ง ครูฝึกจะนำแผนที่สามมิติแสดงแผนผังหมู่บ้านให้นักเรียนดู (ด้วยการคลำ)

ถนนทุกสายในหมู่บ้านจะถูกย่อวางลงในแผนที่ จุดสำคัญๆ ของหมู่บ้าน รวมทั้งบ้านของนักเรียนเอง อ่านและจำ และนำออกมาใช้เมื่อออกไปเดินเอง

เมื่อเดินจนชำนาญแล้ว ก็สามารถจะเติมรายละเอียดเพิ่มลงบนแผนที่ในหัวของตัวเองได้ จากนั้นก็ไปไหนต่อไหนได้ทั่วหมู่บ้านอย่างแม่นยำ ไม่หลง และกลับบ้านได้ถูก

บ่ายนั้น บุญเชิดและศิษย์เปลี่ยนบรรยากาศไปฝึกเรียนกันที่ปราสาทสต็อกกัทธม ที่อยู่ห่างหมู่บ้านหนองหญ้าแก้วออกไปไม่ถึงกิโลเมตร ก่อนเคลื่อนขบวนบุญเชิดไปรับนักเรียนวัย ๖๔ ปี อีกคนชื่อป่าฝุย ดิบ้านพร้าว นางเพ็งตาบอดตอนแก่ แต่ยังอยากที่จะเรียนรู้พัฒนาตัวเอง

ลุงยूरเดินเข้าไปในปราสาทหินได้อย่างคล่องแคล่ว ทั้งที่เพิ่งเคยเหยียบย่างมาเป็นครั้งแรก ส่วนพี่สมปองกับป่าฝุยยังคงต้องฟังการเกาะแขนคนนำ (ภัทราวรรณ) ซึ่งเป็นวิธีนำทางคนตาบอดที่ถูกต้อง แทนการจับมือลากจูงไปเหมือนลุงเด็ก

คนนำปล่อยแขนแนบลำตัว ให้คนตาบอดจับที่เหนือข้อศอก โดยวิธีนี้คนนำจะเดินอยู่หน้าคนเกาะประมาณครึ่งก้าว เมื่อเดินเลี้ยวหรือขึ้น-ลง คนตาบอดจะรู้ผ่านแขนที่เกาะ และด้วยวิธีนี้การเดินจะราบรื่นต่างจากการจับมือคนตาบอดลากจูงไป

เทวสถานศักดิ์สิทธิ์ของขอมโบราณ ที่เราเห็นในทุกวันนี้พังทลายลงหาความสมบูรณ์ไม่ได้สักส่วนแล้ว แต่ภาพในความทรงจำของลุงเบิดยังแจ่มชัด

“เมื่อก่อนสวยมาก มีกำแพงรอบ ๔ ด้าน ผมเข้าป่ามาเที่ยวเล่นแถวนี้บ่อยๆ เคยเข้ามาหลบฝน มีดก็แฉะนอน เคยพบพระพุทธรูปในนี้ด้วย”

หินสลักบางก้อนลวดลายวิจิตรละเอียดลอออย่างกับแกะจากก้อนดินเหนียว บุญเชิดชวนให้ลุงยूरเข้าไปลองคลำสัมผัสความงาม

นิ้วของชายตาบอดเคลื่อนพลีไปตามริ้วรอยของหินสลัก ยืนยันความจริงว่าการเสพสัมผัสสวยงามทั้งหลายในโลกนี้ ไม่จำเป็นต้องผ่านแต่ทางสายตาเท่านั้น

เปรียบกันว่าโลกนี้คือละคร แต่บางทีโลกในละครก็ช่างละม้ายกับชีวิตจริงของบางคนจนราวกับเป็นเรื่องเดียวกัน อย่างเรื่องของแม่ลูกคู่หนึ่งในหนังเรื่อง *Dancer in the Dark* (ชื่อไทย-จังหวะชีวิต ลิขิตด้วยเพลง) กับเรื่องของป่าไซและลูกชายแห่งหมู่บ้านหนองน้ำใส

เซลม่า แม่ที่เป็นโรคสายตาโดยกรรมพันธุ์ในหนังเรื่อง *Dancer in the Dark* พาลูกชายจากบ้านเกิดในเชคโก-สโลวาเกีย เข้ามายังประเทศสหรัฐอเมริกา เพียงเพราะรู้ว่าในประเทศนี้มีเทคโนโลยีก้าวหน้าและมีหมอดีๆ ที่จะช่วยรักษาดวงตาของลูกชาย อย่าให้ต้องเป็นเหมือนแม่

เธอใช้เวลาช่วงก่อนที่ดวงตาของตัวเองจะบอดสนิท

เร่งทำงานเก็บเงินก้อนโตที่ต้องใช้เป็นค่ารักษาตาของลูก ซึ่งในตอนท้ายเรื่องเกิดเหตุการณ์พลิกผันไม่คาดฝัน เงินก้อนนั้นจะถูกนำมาใช้ในการช่วยชีวิตของเธอเอง แต่เธอปฏิเสธ

สุดท้ายเธอยอมแลกชีวิตของตัวเอง เพื่อให้ลูกชายได้มองเห็นโลกตลอดไป

ป่าไผ่แห่งหมู่บ้านหนองน้ำใสที่เคยตาดีมาก่อน แทบทุกคนในหมู่บ้านเคยลิ้มรสขนมจีนน้ำยาฝีมือของแก และแกก็เลี้ยงดูลูกมาด้วยอาชีพหาบเร่ขายขนมจีน ลูกชายค่อยๆ เติบโตขณะที่ดวงตาของแกเริ่มมัวจนไม่สามารถทำงานได้ ต้องอาศัยข้าวกันบาตรพระที่วัดเลี้ยงตัวเองและลูก

สุพรรณกับบุญเชิด มาเจอแกในสภาพที่จมเจ้าอยู่กับบ้าน และชวนให้เข้าฝึก โอ แอนด์ เอ็ม ร่วมรุ่นเดียวกับชายตาบอดอีกคนในหมู่บ้าน ชื่อลุงสมชาย ซึ่งในช่วงแรกๆ สุพรรณก็นึกหัวน้อยใจ เพราะตอนนั้นป่าไผ่เริ่มมีอาการหูตึงด้วย

“จะบอกจะสอนอะไรเราต้องตะโกนข้างหูแกดังๆ” บุญเชิดพูดถึงนางไข และพูดถึงลุงสมชายว่า แกเป็นคนสุขภาพจิตดีมาก มีอารมณ์ขัน แจ่มใสตลอดเวลา และไม่รู้สึกเป็นทุกข์กับความตาบอดของตัวเอง

“มืออยู่ครั้งหนึ่ง ผมนึกขึ้นมาทีไรก็ยังขำอยู่เลย” สุพรรณ เล่าบ้าง เป็นเรื่องขำขันของนักเรียนรุ่นแรก “ป่าไผ่ แกก็หูไม่ค่อยได้ยินนี่นะ เวลาจะพูดกับแกต้องตะโกนโกล้งๆ เราฝึกๆ กันอยู่ พูดกันธรรมดาๆ นี่แกจะไม่ได้ยิน แกก็พูด

ขึ้นมาว่า อ้าว ไปไหนกันหมดแล้วนี่ เจียบแท้ ลุงสมชายก็ตะโกนขึ้นว่า ไปไหนล่ะ ก็อยู่ที่นี่ไง มันก็ได้อาศัยการช่วยรับช่วยส่งกันแบบนี้ คนตาบอดต้องสื่อสารกันด้วยเสียง”

การช่วยนางไขให้เดินไปไหนได้ทั่วบ้านเป็นเรื่องที่สุพรรณภูมิใจ ลุงสมชายก็เช่นกัน ความจริงพี่น้องของแกค่อนข้างมีฐานะ มีบ้านหลังใหญ่โตอยู่กลางหมู่บ้าน แต่ลุงสมชายถูกแยกให้อยู่คนเดียวเหมือนคนไร้ญาติ ในกระต๊อบหลังเล็ก สูงเคียงเอว ไม่มีหน้าต่างและประตู ฝาทึบสามด้าน อีกด้านเปิดโล่ง ก้าวขึ้นพ้นพื้นก็สอตัวเข้านอนได้ทันที ภายในไม่มีหลอดไฟ เพราะแกไม่จำเป็นต้องใช้ แม้แต่พัดลมก็ไม่มี จะร้อนจะหนาวแกก็นอนอนาถาไปอย่างนั้น

แต่แกก็ดูเหมือนไม่เคยมีความทุกข์ร้อนใด แกมีอารมณ์ขันตลอดเวลา ปราดเปรื่องในการสนทนาพาที ยียวนอย่างไม่ระย่อว่าเป็นคนตาบอด ในวัย ๖๓ ปี แกยังคงแข็งแรง ยิ่งเมื่อผ่านการฝึกการใช้ไม้เท้าขาว แกก็ยังสมารถที่จะพึ่งพาตัวเอง ขาดอยู่ก็แต่การยอมรับจากคนรอบข้าง

หลังผ่านการฝึกหลักสูตร โอ แอนด์ เอ็ม นางไขใช้ไม้เท้าเดินทางได้ชำนาญและมีทักษะ เดินไปไหนมาไหนได้ดีขึ้นกว่าเก่า

ขณะที่ดวงตาของลูกชายเริ่มมัวลงเรื่อยๆ รวันมิตสนิท โดยที่นางไขไม่มีทางจะหาเงินก้อนโตจากไหนมารักษาดวงตาให้ลูกชายได้

ตอนที่บุญเชิดขับสามล้อมุ่งกลับบ้านในอำเภอวังพัฒนา-

นครนั้น ฟ้าเริ่มมีตมองไม่เห็นข้างทางแล้ว วันนี้เขาแวะเยี่ยม
คนตาบอดหลายหมู่บ้านจึงกลับช้ากว่าเคย

ในช่วงหลายเดือนมานี้ เขาช่วยคนตาบอดจำนวนหนึ่ง
ให้ได้พัฒนาตัวเอง สำเร็จบ้างไม่สำเร็จบ้างก็ขึ้นอยู่กับตัวผู้
พิการด้วย บางส่วนฝึกไปได้สักระยะ ญาติมาเห็นตอนแรก

เริ่มฝึก ที่อาจดูงงๆ เงินๆ ก็นึกสงสัยสารพัดกลับเสียกลางคัน
ที่ฝึกใช้ไม้เท้าชาวชานาญเหมือนได้ดวงตากลับคืนมา
ใหม่ก็มีอยู่มาก อย่างลุงบุญโชค และลุงชาติ สองพี่น้องใน
หมู่บ้านแซรรอ ก็เป็นอีกกรณีที่บุญเชิดภูมิใจ ทั้งสองคน
เพิ่งตาบอดที่หลัง

ลุงชาตินั้นเคยเป็นทหารและเคยยิงปืนได้ มีเมียมีลูก
แล้วตาแกจึงเริ่มมีตมัวลงจนบอดสนิท ทุกวันนี้ลูกโตแยก
ครอบครัวออกไปแล้ว ส่วนตัวแกก็ถูกเมียซึ่งมีสติพ้นเพื่อน
ทิ้งให้อยู่บ้านคนเดียว แกพึ่งอาหารการกินจากบ้านน้องสาว
ส่วนลุงบุญโชคผู้เป็นพี่ชายนั้นเดิมมีอาชีพรับจ้างขุดบ่อน้ำ

การได้ฝึกทักษะการเดินทาง ทำให้ลุงบุญโชคสามารถ
ทำอาชีพเดิมของแกต่อไป แม้ดวงตาจะมองไม่เห็นแล้วก็ตาม

คนตาบอดจำนวนหนึ่งได้พบความจริงว่า บางทีการ
มองดูโลกที่สวยงามก็ไม่จำเป็นต้องผ่านทางสายตาเสมอไป
และสามารถมีชีวิตที่ดีได้แม้ไร้ซึ่งดวงตา

แต่กว่าสิ่งนี้จะเกิดขึ้น ก็ต้องผ่านการพัฒนาฟื้นฟู ซึ่ง
ครอบครัวและสังคมต้องให้อุปการะและสร้างเงื่อนไขที่เอื้อ
อำนวย

และเข้าใจความจริงอย่างถูกต้องว่า

การไม่มีดวงตาไม่ได้หมายถึงการสูญเสียทุกอย่างใน
ชีวิต

หญิงตาบอดชาวปทุมธานีคนหนึ่ง บอกตัวเองและ
บอกกับเราทุกคนว่า

“ชีวิตนี้เราขอยืมเขามา ถึงเวลาเขาก็มาเอาคืนไปที่
ละส่วน หรือมาเอาไปที่เดียวเลย สำหรับเราเขาเอาดวงตา
ไปก่อน ก็ไม่ใช่เรื่องที่เรามานั่งเสียใจ เราอยู่ได้อย่างมีความสุข
คิดแต่ว่าเวลาที่เหลืออยู่ ชีวิตที่เหลืออยู่เราจะพัฒนาต่อไป
อย่างไรไม่ให้เป็นการละอายคนอื่น ไม่เคยท้อแท้หรือหมดหวัง”

แสงแห่งความหวังนั้นส่องไปถึงทุกหนแห่งเสมอ
สำคัญอยู่ที่ว่าจะมีใครเปิดหัวใจออกรับมันไว้บ้าง.

อ้างอิง

กองทุนมิสคอลฟิลด์ มิสคอลฟิลด์ โคมทองของคนตาบอดไทย,
๒๕๔๕

แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย น้อยก็หนึ่ง,
๒๕๔๘

พิทยา ศรีโกตะเพชร พุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์ ศึกษา
เฉพาะกรณีการพัฒนาคนตาบอดในสังคมไทยปัจจุบัน, ๒๕๔๕

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ สุชีวิต เคาระห์สร้างโอกาส, ๒๕๔๖
สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย คู่มืออาสาสมัครร่วมพัฒนา
คุณภาพชีวิตคนตาบอด, ๒๕๔๖

แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย

ในสังคมไทย “ความพิการ” ถูกทำให้รับรู้และเข้าใจ จากชุดความรู้ที่จำกัด ทำให้การให้คุณค่าและความหมายกับ “คนพิการ” มีความผิดเพี้ยนบิดเบือนไปจากที่ควรจะเป็น และในกระแสความเข้าใจหลักมักมองว่า “ความพิการ” เป็นภาวะไร้ความสามารถและ “คนพิการ” ก็นำมาซึ่ง “ความเป็นภาระ” ต่อสังคมและครอบครัว นั้นหมายความว่า “ทุน” จากความเป็นมนุษย์คนหนึ่งของคนพิการถูกละเลยมองข้ามไปอย่างน่าเสียดาย แม้จะมีการประกาศใช้ พ.ร.บ. เพื่อคนพิการในปี 2534 แล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ กลับพบว่าสังคมไทยยังไม่คิดที่จะทำอะไรอย่างจริงจังเพื่อเผยแสดงคุณค่าและศักดิ์ศรีของคนพิการ การละเลยหรือกีดกันคนพิการออกนอกสังคมนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการกดขี่ข่มเหงมนุษย์ด้วยกันเอง หน้าซ้ำอาจสร้างความทุกข์ยากลำบากให้คนพิการอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์อีกด้วย

แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย เกิดจากการสรุปบทเรียนการทำงานด้าน “ความพิการและคนพิการ” ในสังคมไทยที่ผ่านมา ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่ได้สร้างการเรียนรู้ให้สังคมเข้าใจ “ความพิการ” และ “คนพิการ” มากนัก ทิศนะสังคมต่อเรื่องนี้ ยังถือได้ว่าเป็นอุปสรรคทางสังคมวัฒนธรรมที่สำคัญในการสร้างสุขภาพของคนพิการ และรวมไปถึงการสร้างสุขภาวะสังคมโดยรวมด้วย แผนงานฯ นี้เป็นแผนงานเชิงรุกที่มีกรอบแนวคิดหลักการและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ได้รับการสนับสนุนทางวิชาการและการจัดการจากศูนย์สรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ และสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ทั้งนี้มีสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นผู้สนับสนุนแนวคิดและงบประมาณ ทั้งยังมีเครือข่ายองค์กรคนพิการและผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับ “ความพิการ” และ “คนพิการ” ทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นภาคีเครือข่ายร่วมปฏิบัติการสู่เป้าหมาย โดยเริ่มดำเนินงานในปี พ.ศ. 2547

แผนงานฯ ตระหนักดีว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงและสร้างความรู้ความเข้าใจใหม่ๆ ที่มีต่อผู้พิการนั้นจะเกิดได้ จำเป็นต้องมีเครือข่ายผู้สร้างความเปลี่ยนแปลงที่เข้มแข็ง ดังนั้นแผนงานฯ จึงมุ่งสนับสนุน ส่งเสริมทุกๆ หน่วยงาน องค์กร กระทั่งปัจเจกบุคคลที่จะเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจใหม่ๆ และทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคม โดยดำเนินการผ่านการสนับสนุนงบประมาณ แบ่งปันทรัพยากร หรือร่วมผนึกกำลังในกระบวนการใดๆ ก็ตามที่สามารถสร้างให้เกิดเครือข่ายสำหรับผู้พิการ ไม่ว่าจะเป็นการสร้าง การจัดการความรู้ ผ่านงานวิจัย การจัดกิจกรรม ผลิตข้อมูลที่จะสื่อสารกับสังคม ตลอดจนกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะต่างๆ ที่สามารถนำไปสู่การสร้างสุขภาวะและความตระหนักในคุณค่าของ “คนพิการ” เพื่อให้คนพิการเกิดพลังใจที่จะใช้ศักยภาพของตนดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า และเกิดการตระหนักในการอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียมซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้พิการและสุขภาวะที่ยั่งยืนของสังคมวงกว้าง.